

ISSN 2350-9767

วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2565

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/KKUJ/index>

เจ้าของ: ฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา โดยกองบริหารงานวิจัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40002

โทรศัพท์ 043-203177-8

กำหนดออก: ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

เดือนมกราคม - เดือนเมษายน,

เดือนพฤษภาคม - เดือนสิงหาคม,

เดือนกันยายน - เดือนธันวาคม

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ชาญชัย พานทองวิริยกุล

ศาสตราจารย์มนตรีชัย ดวงจินดา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนพลักษ์ ชามะรัตน์

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เร่ สิงห์โกวินท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรกริช สังขมณี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอียรชยา อักษรดิษฐ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นริชิต จิรสิทธิ์ธรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาคภูมิ ทรนภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สกลนัยชัย ชะนูนันท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดแดน วิสุทธิลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทธิพร บุญมาก

อาจารย์จักรพันธ์ ชัดชุมแสง

อาจารย์กานูวัฒน์ ภักดีอักษร

Prof. Luuk Knippenberg, PhD.

Assoc. Prof. Aslihan Aykac, PhD.

Prof. Chistoph Antweiler, PhD.

Prof. Noriyuki Suzuki, PhD.

Prof. Jonathan D. Rigg, PhD.

มหาวิทยาลัยบูรพา

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต

Radbound University, Netherlands

Ege University, Turkey

University of Bonn, Germany

University of the Ryukyus, Japan

National University of Singapore

ฝ่ายจัดการ:

นางสาวภัทรรภา บำรุงไทยชัยชาญ

วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นวารสารทางวิชาการซึ่งบทความทุกเรื่องต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาอย่างน้อย 2 ท่าน (peer-reviewed journal) วารสารรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เป็นต้นฉบับ (Original) ในรูปแบบบทความวิจัย (Research articles) บทความวิชาการ (Review articles) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book reviews) ในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แบ่งออกเป็น ด้านกฎหมาย ปรัชญาและศาสนา การเมืองการปกครอง การศึกษา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภาษา วรรณกรรม และสังคมศาสตร์ เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและองค์ความรู้ใหม่ อันเป็นความก้าวหน้าทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารมีกำหนดออก ปีละ 3 ฉบับ (รายสี่เดือน) โดยมีการเผยแพร่ออนไลน์ (Online Journal) ในรูปแบบวารสารทางอิเล็กทรอนิกส์ และมีการเผยแพร่รูปเล่มสำหรับจัดส่งให้ห้องสมุดหรือหน่วยงานที่สนใจ

ISSN 2350-9767

Khon Kaen University International Journal of Humanities and Social Sciences

Vol. 12 No. 2 May - August 2022

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/KKUJ/index>

Publisher: Office of the Research and Graduate Studies

Publishing Frequency: KKU International Journal of Humanities and Social Sciences

is published 3 issues annually in

January - April

May- August

September - December

Advisor Committee

Assoc. Prof. Dr. Charnchai Panthongviriyakul

President of Khon Kaen University

Prof. Dr. Monchai Duangjinda

Vice President for Research and Graduate Studies,
Khon Kaen University

Editor:

Assistant Professor Thanapauge Chamaratana

Khon Kaen University, Thailand

Editorial Board

Professor Chistoph Antweiler, Ph.D.

University of Bonn, Germany

Professor Jonathan D. Rigg, Ph.D.

National University of Singapore, Singapore

Professor Luuk Knippenberg, Ph.D.

Radboud University, Netherlands

Professor Noriyuki Suzuki, Ph.D.

University of the Ryukyus, Japan

Assistant Professor Norachit Jirasatthum

Khon Kaen University, Thailand

Associate Professor Aslihan Aykac, Ph.D

Ege University, Turkey

Associate Professor Suwichai Kosaiyawat

Burapha University, Thailand

Assistant Professor Jakkrit Sangkhamanee

Chulalongkorn University, Thailand

Assistant Professor Jaray Singhakowinta

National Institute of Development
Administration, Thailand

Assistant Professor Pakpoom Hunnapha

Maharakham University, Thailand

Assistant Professor Thianchai Aksrondit

Chiangmai University, Thailand

Assistant Professor Skonchai Chanunan

Naresuan University, Thailand

Assistant Professor Suddan Wisudthiluck

Thammasat University, Thailand

Assistant Professor Suttiporn Bunmak

Thaksin University, Thailand

Mr. Jaggapan Cadchumsang

Khon Kaen University, Thailand

Mr. Panuwat Pakdeekasorn

Prince of Songkhla University Phuket Campus,
Thailand

Managing Staff:

Miss Pattarapa Bumrunthaichaichan

KKU International Journal of Humanities and Social Sciences is a peer-reviewed journal published every 4 Month by Khon Kaen University. We welcome submission from all fields of Humanities and Social Sciences. The journal accepts Thai or English manuscript of original research articles, review articles and book reviews which have never been published elsewhere. Our purpose is to distribute new knowledge in the field of Humanities and Social Sciences. Research areas covered by the journal include (but not limited to): Law, Religions and Philosophy, Political Sciences, Public Administration, Education, Geography, History, Language and Literature, and Sociology.

บทบรรณาธิการ

นอกจากการเผชิญหน้ากับโรคหาวายร้ายอย่าง Covid-19 ที่สร้างความสูญเสียต่อมวลมนุษยชาติมายาวนานกว่าสามปี ถึงวันนี้โลกของเรายังต้องเผชิญหน้ากับวิกฤติความขัดแย้งระหว่างประเทศในหลายพื้นที่ โดยปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยมวลมนุษยชาติเข้ามาร่วมแรงร่วมใจกันหาทางคลี่คลายสถานการณ์เลวร้ายภายใต้องค์ความรู้ที่เหมาะสมทั้งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ที่บูรณาการให้เข้ากันอย่างเหมาะสมเพื่อการเผชิญหน้ากับปัญหาด้วยสติและปัญญาอันจะนำพาโลกกลับสู่สันติสุขอีกครั้งอย่างแน่นอน

วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น เดินหน้าเข้าสู่ฉบับที่สองของปีที่ 12 ในการทำหน้าที่เผยแพร่ผลงานวิจัยและองค์ความรู้ที่กว้างขวางทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยวารสารที่อยู่ในมือท่านผู้อ่านขณะนี้มียุทธศาสตร์ที่กองบรรณาธิการได้คัดสรรนำเสนอแก่ท่านผู้อ่าน จำนวน 7 บทความ โดยมี 4 บทความถ่ายทอดเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนอีกสามบทความเป็นภาษาไทย โดยทั้งหมดล้วนแล้วแต่มีความโดดเด่นในทางสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังนี้

เริ่มต้นบทความแรกเป็นบทความที่บูรณาการข้ามศาสตร์ระหว่างภาษาศาสตร์กับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างน่าสนใจ โดยผู้เขียนทั้งสองที่เป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิได้นำเสนอการวิเคราะห์ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬาประจำชาติอย่างมวยไทยในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ รวมไปถึงการพัฒนาแนวทางการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงกีฬามวยไทย ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ในการขยายผลในวงกว้างต่อไป

บทความที่สองเป็นบทความทางภาษาศาสตร์ที่ศึกษาอัตลักษณ์ของนิเวศบทกวี ในกวีนิพนธ์ของเรวัต พันธุ์พิพัฒน์ โดยเน้นการนำเสนอตนเองทางนิเวศวิทยาในบทกวี โดยใช้กรอบความคิดเชิงนิเวศบทกวีของ Naess ทำการวิเคราะห์บทกวีของเรวัต พันธุ์พิพัฒน์ จำนวน 7 บท ผลการวิเคราะห์เป็นอย่างไรคำตอบรออยู่ในเล่มครับ

บทความต่อมายังเป็นบทความภาษาอังกฤษ แต่ขยับมาทางศาสตร์ด้านบริหารธุรกิจ ที่นำเสนอผลการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อศึกษาว่าชื่อเสียงและความสนใจทางออนไลน์จากผู้บริโภค รายอื่นๆ ส่งผลกระทบต่อมีส่วนร่วมของผู้เขียนวีวดีต่อระบบการวิจารณ์หนังสือออนไลน์ในประเทศจีน ผ่านแพลตฟอร์มสัญชาติจีนอย่าง Tmall และ JD เป็นอย่างไร ผลการศึกษาระยะทอดตัวแปรหลายตัวที่น่าสนใจในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผ่านระบบออนไลน์ได้อย่างน่าสนใจ รายละเอียดรอท่านผู้อ่านด้านในครับ

บทความที่สี่ เราขอเปลี่ยนบรรยากาศมาเป็นบทความภาษาไทยทางสายสังคมวิทยาที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา โดยศึกษาจากครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ โดยข้อเสนอเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ ผู้เขียนเสนอไว้อย่างน่าสนใจว่าหน่วยงานด้านพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรเข้ามาส่งเสริมให้ครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพาราเกิดความอบอุ่น สร้างกลุ่มเครือข่ายช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่งเสริมการออม ขณะที่หน่วยงานด้านการแพทย์และสาธารณสุขควรเฝ้าระวังโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพอย่างใกล้ชิดในกลุ่มเกษตรกรสวนยางพารา

ในบทความที่ห้าเป็นบทความทางสายปรัชญาที่นำเสนอข้อวิพากษ์เกี่ยวกับ “ความจริง” ในเชิงมานุษยวิทยาของ Soren Kierkegaard โดยผู้เขียนจากในจิเรียดำเนินเสนอความจริงในฐานะที่เป็นอัตวิสัย ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นสำคัญในปรัชญาของ Kierkegaard โดยอัตวิสัยไม่ยอมรับแนวคิดเรื่องจิตวิญญาณสัมบูรณ์ หรือความจริงนิรันดร์ของ Hegel และเชื่อว่าอัตวิสัยคือการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากแนวคิดดั้งเดิมของความจริงไปสู่การรับรู้ของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับความเป็นจริง

บทความต่อมาเป็นบทความในสายสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามประเมินผลของการดำเนินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนโครงการฯ ในระยะต่อไป โดยเป็นการศึกษาในรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ข้อค้นพบของงานชิ้นนี้ทำให้ได้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการดำเนินโครงการฯ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายและเข้าถึงผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ รวมทั้งพัฒนาระบบฐานข้อมูลพลาสติกของโครงการให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้การสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค เช่น ในห้างสรรพสินค้าลูกค้าที่ไม่รับถุงช้อปปิ้งพลาสติกจะได้รับคะแนนรางวัลในการช้อปปิ้งก็มีส่วนช่วยให้การดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ปิดท้ายด้วยการวิจัยในสาขาสังคมวิทยาการศึกษาที่นำเสนอบทบาทของเครือข่ายทางการศึกษาในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในชุมชนรอบแก่งละว้า จังหวัดขอนแก่น โดยคณะผู้เขียนเชื่อว่าการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้หมดไปจากสังคมไทยเป็นเรื่องที่ท้าทายและจำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลายในการพัฒนาแนวทางป้องกันโรค และเครือข่ายทางการศึกษาก็ถือเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการสร้างแนวทางป้องกันโรคได้ ส่วนรายละเอียดจะเป็นอย่างไร คำตอบรอท่านผู้อ่านอยู่ในบทความนี้ครับ

กองบรรณาธิการหวังว่าบทความทั้งเจ็ดบทความดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านไม่มากนักน้อย และเราสัญญาว่าจะเลือกสรรผลงานที่มีคุณภาพทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมถึงการบูรณาการข้ามศาสตร์ในสาขาที่เกี่ยวข้องมาแก่นักอ่านด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์
บรรณาธิการ

Editorials

Three years ago, the world went silent. To stop the spread of Coronavirus or COVID-19, which has taken millions of lives and caused damage to humanity, we all had to stay inside our homes. In 2022, the world is encountering international conflicts between countries around the globe. In order to reduce the intensity, to resolve the problems, and to once again restore peace in the world, everyone's cooperation will be required, as well as scientific and technological knowledge and suitably integrated social sciences.

The KKU International Journal of Humanities and Social Sciences by the Research and Graduate Division of Khon Kaen University has finally published our second issue of the 12th year. We have widely published research articles and knowledge in the field of Humanities and Social Sciences. With this issue in your hand, there are seven articles which have been purposefully selected by our editors. Of the articles, four of the seven are in English, while the remaining three are in Thai. In the area of Humanities and Social Science knowledge, each of these articles on its own is outstanding.

The first article has integrated linguistics and tourism management in an interesting manner and was written by two lecturers from the Chaiphaphum campus of Thailand National Sports University. The authors have proposed an analysis of the need for English communication among Thai boxing personnel in Chaiphaphum Province, including the development of English communication, which would, in the future, be widely beneficial.

The second linguistic article examines the ecological self in Rewat Panpipat's poetry, which places an emphasis on ecological self-presentation through poetry. The Naess ecological poetic cognitive framework has been applied to analyze the seven poetries of Rewat Panpipat. The results of the analysis are waiting for you to discover in the journal.

The next article, which is in English, focuses on Business Administration. It presents the results of a quantitative study on the impacts of online reputations and interests from the consumers on reviewers' behaviors regarding an online book review system in China on the Tmall and JD platforms. The results of the study fascinatingly reflect the various sets of interesting variables from the study of consumer behaviors via online systems. Find out more inside the journal.

The fourth article is a social scientific study in Thai and explores the relationship between economic factors and the quality of the lives in households of rubber farmers in Bueng Kan province with the goal of improving the quality of the rubber farmers' lives. The author has proposed that the organizations, which are related to social development and human's stability, should be involved in promoting unity, building networks, and in saving money to support the members. Meanwhile, the medical and healthcare organizations should closely monitor diseases, which could be caused while working on rubber plantations.

The fifth article centers on a philosophical critique about 'Truth' in anthropological terms by Soren Kierkegaard. The author, who is from Nigeria, discusses the subjectivity of the Truth, which is an essential matter in Kierkegaard's philosophy. Subjectivity does not accept the absolute spirit or Hegel's Eternal Truth. Moreover, it is believed that subjectivity is the change of paradigm from the original reality to an individual's perception regarding the Truth.

Next, there is an environmental social scientific study, which aims at monitoring and evaluating the results of the "Change Plastic to Merit (When You Rotate)" Project, as well as giving suggestions about the appropriate ways to proceed. The study used mixed research methods, and what the study found has been useful for the development and improvement of the project. The suggestions are to utilize social media as a means to publish various advertising media, as well as to develop the project's database of plastic and to make it accessible and useful. Furthermore, creating incentives to change people's behaviors can enhance the efficiency of the project. For example, the customers, who refuse plastic bags when shopping in a mall, will be rewarded points, which can be used next time.

Last, but certainly not least, this social scientific research studies the roles of an educational network in preventing liver fluke and Cholangiocarcinoma in the Kaeng Lawa Communities of Khon Kaen Province. The researchers believe that to completely eliminate liver flukes and Cholangiocarcinoma from Thai society is a challenge, and as such, it is necessary to apply multiple methods in the development of the prevention of the diseases. Educational networks are considered to be one of possible ways to prevent these diseases. For a more detailed discussion, please continue reading in the journal.

The editorial team is hopeful that these seven articles will be useful for our readers, and with determination, we pledge to continuously publish quality work in the field of Humanities and Social Sciences, as well as interdisciplinary integration for our readers.

Asst. Prof. Dr. Thanapauge Chamaratana
Editor

บทความวิจัย

- ◎ A need analysis of English communication for sports tourism of Thai boxing personnel in Chaiyaphum province 1

Siriwong Luasuk, Yotimart Darunee
- ◎ The Ecological self in Rewat Panpipat's Poetry 21

Banjong Burinprakhon, Sattra Maporn
- ◎ A Study of Online Reviewers' Behavior in China on Tmall and JD Platform 42

Jeini Ma, Luyi Yang, Mai Aye Aye Aung, Nopphon Tangitpprom, Mayuree Aryupong
- ◎ ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารากรณีศึกษาเขตตำบลโนนสว่าง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ 60

สังคม ศุภรัตน์กุล, ชรินทร์พร มะชะรา
- ◎ The Anthropocentric Truth of Soren Kierkegaard: A Critique 84

Ikechukwu Monday Osebor, Kano Benson
- ◎ การติดตามประเมินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” 97

วิสาชา ภูจินดา, นิพนธ์ ปฏิตัน, ภาณณ วงศ์จันทร์
- ◎ บทบาทของเครือข่ายทางการศึกษาในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดีในชุมชนรอบแก่งละว้า จังหวัดขอนแก่น 122

อังคณา ตุงคะสมิต, ณัฐพล มีแก้ว, ปิยะวรรณ ศรีสุรักษ์, ลัดดา คีลาน้อย

A Needs Analysis of English Communication for Sports Tourism of Thai Boxing Personnels in Chaiyaphum Province

*Siriwong Luasuk¹
Yotimart Darunee²*

Abstract

Thai boxing recently gains popularity among tourists with limited number of personnels to bring it forward internationally. This research has two objectives: 1) to study the English language needs of Thai Boxing (Muay Thai) personnels 2) to provide the guideline for the development of innovative tourism English communication for Thai Boxing personnels. The questionnaires administered to 50 Thai boxing personnels and one-on-one semi-structured interviews with six experts in Thai Boxing were used. The participants were selected by a purposive sampling method. The descriptive statistics and content analysis were used to analyze the questionnaires and the latter was used to analyze content from the interviews. The results from the questionnaires show that English is necessary for Thai Boxing personnels at the highest level. The sample group required listening and speaking skills rather than reading and writing skills. The content wanted to practice at the highest level was the introduction of skills in using fists, feet, knees, elbows, followed by how to describe different types of boxing at the high level. The

---

¹ Thailand National Sports University, Chaiyaphum Campus, Thailand

² English Lecturer, Faculty of Arts, Thailand National Sports University, Chaiyaphum campus, Chaiyaphum, Thailand 36000 Email: daruneeeyoti@gmail.com

most preferred innovation of English learning was online media. They prefer the online media with animation or picture illustration with subtitles as well as language training. The results of the interview also show that they had the greatest communication problems in listening and speaking. The highest needed content is the history of Muay Thai sports and various boxing skills. All six experts have a need for media with translation into Thai and English for Muay Thai application media. They suggested for the English language training, along with online English language training through social media, to be provided for Thai Boxing personnels.

Keywords: Needs Analysis, sports tourism, English communication, Thai boxing personnels, ESP

1. Introduction

English is used as an official and semi-official language in more than 60 countries around the world. It is used as the primary language in books, textbooks, publications, airlines, international businesses and more. English is the global language or international language of communication (Crystal, 2003). People around the world endeavor to learn English for the purpose of communicating effectively through the educational process to be able to use the English language to exchange and learn ideas between each other. At present, the sport tourism industry is both a small and large industry that is an important economic driver, generating huge income. It also tends to be very high and more significant (Higham, 2018; Malchrowicz-Mosko, & Munsters, 2018). The first obvious benefit is language, a communication tool that is the medium of understanding between individuals and groups in provinces or localities with tourist attractions. English is more necessary to

communicate with foreigners. Although Thailand has opened the country into the tourism industry for a long time, the problem of the inability of tourism personnels still exists. Muay Thai or Thai Boxing is an important martial art for the Thai people. The problem has occurred with Thai boxing personnels who still have communication problems with foreigners interested in learning Muay Thai (Henkel, Henkel, Agrusa, Agrusa, & Tanner 2006).

Moreover, Muay Thai is an intellectual heritage of Thai culture. It is a martial art for Thai people since the ancient times. It is one of the oldest types of martial arts in the world that should be well preserved (Ngaoprasertwong & Chandarasorn, 2019). In developing the potential of Thai boxing personnels to promote tourism and to develop local, provinces, and countries, the development of potential of Thai boxing personnels is focused as it added value for the boxers themselves in Chaiyaphum Province and other provinces in Thailand. Promoting English language proficiency will increase the effectiveness of the boxer or those interested in Muay Thai. In addition, there were boxing spectators from both domestic and international arena who traveled to watch Muay Thai or organize boxing to promote the business of Muay Thai sport tourism. Moreover, the language abilities of boxers and those involved in Muay Thai have also raised Thai boxing as a sport that has become more attractive (Yuvanont, Buristrakul, & Kittimetheelkul, 2010).

Shrivastava (2009) defined ESP as English that is used to meet students' specific needs. He stated that ESP "makes use of underlying methodology and activities of the discipline it serves" (p.2). ESP is centered on the language that will be applied in the workplace, and all the activities are centered on the language appropriate to the "activities in terms of grammar, lexis, register, study skills, discourse and genre" (p.3). According to Shrivastava, the

main goal of ESP is that it serves a specific purpose and is a different way of teaching content from that for general English. Belcher (2006) pointed out ESP specialists often need evaluators in the first place, then designers and implementers of specific curricula in response to identified needs. ESP assumes that the problems are unique to specific learner in specific contexts and thus must be carefully tailored to suitable instruction.

The following researches on needs analysis were conducted in order to identify the needs to learn English language. Giannarou (2021) investigated the needs of naval engineers in learning English language for the diploma. With the help of a questionnaire, it was found that learners viewed learning English as useful in their career. In fact, they need to be able to read and understand engine operation manuals and write the manuals.

Zaidoune and Chroqui (2020) investigated English language needs of Economics and Management second year Master's degree at the Faculty of Economics, Social Sciences and Law. To this end, a questionnaire has been administered to 123 students. The findings pointed out that the students were interested in the four language skills but wanted to improve their productive skills in particular. Moreover, Li, Zhang, May & Qin (2020) developed the questionnaire of ESP teachers' challenges and needs in English curriculum innovation, completed by 208 Chinese novice ESP teachers. Statistical methods were used to find out factors indicating challenges and needs for ESP teachers. In addition, semi-structured interviews with six selected participants were conducted. Results show institutional support required for effective ESP innovation provision by means of policy and financial.

In the context of Thailand, Nuemaihom (2016) analyzed the need for ESP of the 40 tourist local vendors and 10 foreign at Phnom Rung Sanctuary by questionnaires. The focus group discussion with 15 Thai participants were purposively selected. All these subjects were chosen by using a purposive

sampling method. The research findings show that the samples needed to develop listening and speaking skills rather than reading and writing skills. They needed to study the tailored-to-fit terms and conversations related to their jobs. The two innovations, i.e., booklet and audio CD were needed. Similarly, Saisaengjan and Prachanant (2018) compared needs and problems on English skills used by baristas and 50 waiters & waitresses, from the coffee houses in the northeastern region of Thailand, all of whom were selected by multi-stage random sampling technique to answer questionnaires. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation and independent samples t-test. The findings show that the need of English skills for working at the high level. The listening is the most needed, followed by speaking, reading and writing. Also, they faced the listening skill most, followed by speaking, reading and writing. Likewise, Waewchimplee (2018) analyzed 78 students' needs regarding English course of the 2nd year students at the Performing Arts Program, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand. The questionnaires and interviews were used and revealed that speaking and listening is the most difficult skills which is most important for their future. Moreover, Thitivesa, Siraphattada, Kingkaew and Yimwan (2019) investigated their English-speaking problems and needs for the skill improvement to determine the scope of topic for developing administrative clerks' English speaking skill for administrative work. The sampling groups included administrative clerks working for the dean in the faculties of Education in a Rajabhat Universities with purposively selected. The semi-structured in-depth interview result suggested that there were communicative situations in which English speaking skill was in need for success in their career. They are interested in improving their pronunciation, structures at sentence level, as well as conversation skill.

Limited research was conducted on needs analysis of English Communication for Sports Tourism of Thai Boxing (Muay Thai) Personnels, the researcher is interested in doing the research on this topic to investigate the need of the Thai boxing personnel so that they can work properly in their situations whereby the linguistic features, field specific content and the language skills are required. The reason to choose Chaiyaphum province because it is rich in natural resources suitable for tourist destination and Muay Thai was highly supported in this city with numerous Thai boxing personnel. There are two objectives of this research: to investigate needs of the Thai boxing personnels for sport tourism English communication and to provide the guidelines for communicative English innovation or pedagogical and learning materials for Thai Boxing personnels. In the present study, the two terms, Muay Thai and Thai Boxing, are interchangeably used.

2. Research Method

2.1 Subjects

The subjects for the questionnaire were 50 Thai boxing personnels consisting student boxers who are interested in and related to Thai boxing, selected by purposive sampling method. The criteria for the selection is that these individuals are especially knowledgeable about or experienced with Thai boxing and they need to be available and willing to participate to communicate experiences and opinions with prior informed consent. In addition, six boxing experts, four of whom are Thai boxing lecturers or masters and the other two are the world boxing champion and the gold medal boxing winner in Seagame, were selected purposively for the one-on-one interview. The criteria of the selection is that all of the subjects in the interviews are experts in Thai boxing and have some experience

participating in situations where English is used, who are willing to participate to communicate experiences and opinions with prior informed consent. The number of six cases is considered the saturated point for obtaining comprehensive data in qualitative research based on Creswell (2012).

2.2 Research Instruments

The questionnaires and one-on-one interviews were conducted in Thai language. In the questionnaire, the first part required demographic information. The second part evaluated their perception on the needs of English for their career, the importance of four language skills (reading, writing, speaking and listening) in relation to their career field, innovation pattern and the most needed content in learning English. The last part was about their suggestions and their opinions. The content validity and the index of item-objective congruence (IOC) of the questionnaire constructed by the researcher were examined by three experts, that was between 0.67-1.00. The questions of the questionnaire and seven open-ended questions interview were grouped in parallel so as to find out if there was consistency between the results from the questionnaire and interviews. Moreover, in the one-on-one interview, there are six questions parallelly consistent with the content of the questionnaire's questions. The interviews question form constructed by the researcher was examined by the three experts. The content validity and the index of item-objective congruence (IOC) was between 0.67-1.00.

2.3 Data Collection and Analysis

The questionnaires administered to the 50 Thai boxing personnels were analysed using the descriptive statistics and the content analysis. Regarding the questionnaires, a five point Likert Scale was used to evaluate

the items in three parts, except for the first and the last one. Mean and standard deviation were used in calculating the average level of needs for the five point Likert Scale questions in the questionnaires. Both percentage and frequency were used in the analysis of the first and second parts. The content analysis was conducted for analyzing the sample's opinions and suggestions in open-ended questions in the last part.

The one-on-one interviews with six boxing experts were also analysed using content analysis and descriptively presented. The one-on-one interview was applied using a semi-structured interview that would gather data to answer the questions posed in this study to offer flexibility necessary in collecting rich and in-depth data. Probes and follow-up questions were considered when the prepared questions were not complete as suggested by Creswell (2012). The interview took an average of one hour, was audio-taped for increasing trustworthiness (Rudestam & Newton, 2007). The transcribed interview data in this study were condensed, i.e. selected, focused and organized then displayed using participants' verbatim words and from these, conclusions were arisen. In this study, after verbatim transcription of data from one-on-one interviews with six experts, the transcribed data were coded based on the order of topics put in the questionnaire as developed by the pilot study conducting. In reducing the large data, first, the transcripts were all browsed as a whole, then impressions were noted particularly focusing on common and unique concepts presented by the participants. After reading for general impression, focused reading and re-reading for relevant information was done. Then, most important common and unique concepts were selected and were put into categories which were described from the perspective of the participants using their own words. The identified categories were linked to the research problems and were presented as the results.

Lastly, to facilitate the accuracy for revisions of the interview questions and the questionnaire prior to actual data collection, there was the try-out interview with a population similar to the sample, one person involved in or interested in Muay Thai sport and two Muay Thai teachers to identify some issues and challenges in the selection of participants who can provide rich and in-depth information with multiple perspectives related to the research problems. In the same vein, the questionnaire was also tried out with 10 samples who are involved or interested in Muay Thai. The piloting revealed 1 question in the interview was not understood (what is the preferred English communication innovation). After the piloting the item concerning individual skills was excluded because it overlapped with questions about required improving skills and was adjusted with examples.

3. Results and Discussion

The results of the analysis were divided into three parts according to the sections of the questionnaire, except for part 3. Firstly, regarding the demographic information, it was shown that the majority of the sample were male (84%) with 19-35 years old (82%). Most of the sample had bachelor's degree (88%). They were the Thailand Sports University' students in Chaiyaphum campus who studied Muay Thai and interested in Muay Thai (60%), followed by Muay Thai teachers (14%), trainers in Muay Thai Gyms (8%), and professional boxers (8%).

Table 1 English skill requirement

	Thai respondents' opinions toward needs of English	mean	S.D
1	English is essential for boxing personnels and people who are interested in or related to Muay Thai.	4.58	0.54
2	Speaking skill is very essential for them.	4.54	0.50
3	Listening skill is very essential for them.	4.50	0.54
4	Reading skill is very essential for them.	3.76	0.87
5	Writing skill is very essential for them.	3.56	0.86
6	Vocabulary related to Muay Thai is necessary for them.	4.26	0.63
7	Conversation related to Muay Thai is necessary for them.	4.28	0.64
8	Both vocab and conversation related to Muay Thai is necessary for them.	4.24	0.66
9	Grammar is necessary for them	3.62	0.90
10	Vocabulary and conversations should be transcribed and translated into Thai.	4.20	0.64
11	English training workshop should be organized for them.	4.42	0.67

Secondly, in terms of needed skill shown in Table 1, it was found that the respondents strongly agreed that English is necessary for Thai boxing personnels who are interested in and related to Muay Thai ($M= 4.58, SD=0.54$)

and strongly agreed with the need of speaking skills ($M=4.54$, $SD=0.50$), followed by listening ($M=4.50$, $SD=0.54$), however, they agree with the needs of reading ($M=3.76$, $SD=0.87$), writing skill ($M=3.56$, $SD=0.86$) and grammar ($M=3.62$, $SD=0.90$). They agree with the needs of Muay Thai vocabulary ($M=4.26$, $SD=0.63$) and conversation ($M=4.28$, $SD=0.64$) related to Muay Thai with the transcription and translation into Thai ($M=4.20$, $SD=0.64$). Lastly, they agreed with the need of English training workshop ($M=4.42$, $SD=0.67$).

Table 2 The need for topics or content to practice English

Item	Needed Content	mean	S.D
1	Greeting	4.18	0.66
2	Welcoming	4.06	0.68
3	Thank you	4.10	0.71
4	Saying good bye	4.04	0.73
5	Apology	4.04	0.73
6	An introduction to the history of Muay Thai	4.30	0.71
7	Explaining different types of boxing moves	4.42	0.70
8	Introduction to punch, foot, knee, elbow skills	4.46	0.68
9	Price bargain	4.08	0.72
10	Boxing for weight loss	4.16	0.74
11	Asking for help	4.00	0.76
12	Appointment	4.04	0.76
13	Introducing tourist attractions	3.96	0.70
14	Date and Time	3.98	0.74
15	Direction	4.02	0.71

Thirdly, the English topic or content needed was presented in Table 3, it was found that the topic or content needed the most was Introduction to punch, foot, knee, elbow skills, followed by An introduction to the history of Muay Thai, Greeting, Boxing for weight loss, Thank you, Price bargain, Welcoming, Saying good bye, Apology, Appointment, Direction, Asking for help, respectively, and Introducing tourist attractions and Date and Time were least needed. Furthermore, the learning materials found most suitable for English language practice were online media (86%), followed by CD / DVD (12%) and booklet (2%), respectively. In the comments and suggestions section, the respondents want the illustration and description in online media. Moreover, they need an expert in English for Muay Thai to teach them English which can be provided through the training.

Regarding the interview, all six of them are boxing masters who experts in Muay Thai. All participants were males. They totally agreed that English was necessary for them. All the 6 experts have problems communicating in English. The most problematic skills were listening and speaking. In light of the content, the interviewees preferred conversation with specific vocabulary related to boxing postures at the highest level because it is authentically used in daily life, while general terms and grammar is taken for granted in their opinions. This viewpoint is in line with that of respondents in the questionnaires. Furthermore, all of the 6 experts agree to learn English because Muay Thai has been popular for a few recent years through various online media, especially Muay Thai coaches which are preferred by foreigners. Language is therefore very important to be used in communication. Foreigners increasingly have interests in Muay Thai art, and it is necessary to use English in communication to convey the art of Muay Thai, the national art of Thailand. All 6 experts agree that the topics or content that should

be learned the most are: 1) the history of Muay Thai, Wai Kru, 2) price bargains which are essential for boxing gyms, 3) health benefits of boxing 4) introducing various boxing poses or movement including basic communication about how to defense and attack using elbows, knees, punch, kick and other boxing skills in sentences, 5) content or vocabulary about Muay Thai boxing, and 6) Thai traditions of worship and greetings. Furthermore, most of them wanted innovation in online media format, containing interactive sentences about Muay Thai because it is conveniently open to listen to audio files, which corresponds to the result obtained from questionnaires. The other two boxing experts wanted boxing skills videos with simulated events or online learning material. All 6 interviewees have a need for media or communication equipment/ innovation with translation into Thai and English for Muay Thai applications. They suggested for the English language training, along with online English language training through social media. Words and conversations used specifically in their career were most needed. They strongly agreed that innovation in online media format is their appropriate innovation of learning English.

To sum up, all samples share similar views in needs of English communication innovation for personnels involved in Muay Thai and interested in Muay Thai. All samples said English is very strongly essential for them because foreigners are increasingly interested in Muay Thai. Accordingly, Yuvanont, Buristrakul and Kittimetheelul (2010) pointed that Muay Thai sport tourism is highly promoted recently due to the increased number of foreign spectators who are interested in Muay Thai Arts. (Yuvanont, Buristrakul, & Kittimetheelul, 2010).

4. Needs in Language Skills

It was found that Thai questionnaire informants needed speaking skill at the highest level (mean=4.54, S.D.=0.50), followed by listening skill ($M=4.50$, $SD=0.54$) (Table 1), which is in line with the interviews that show the problem of participants in speaking and listening, and they wanted to brush up these two skills at highest level, rather than the reading and writing skills because they often use the two skills in communicating with tourists. Likewise, Nuemaihom (2016) found Thai entrepreneurs and tourists who are both native English speakers and second language tourists failed to understand each other verbally which coincides the study of Saisaengjan and Prachanant (2018), Waewchimplee (2018), and Thitivesa, Siraphattthada, Kingkaew, & Yimwan (2019) in needs of studying English for their specific career which found listening and speaking skills the most needed skills. This study thus paid attention to listening and speaking skill development such as the ability to communicate everyday informal talk with foreign tourists while training Thai boxing, which reflects the third skill or ability of Gatehouse (2001) in that in order to achieve the ESP learning that the important ability to be successful in communication especially in an occupational context is to use the particular jargon representative to specific professional context and to use the language of everyday informal talk or small talk to communicate effectively, regardless of occupational setting. EFL learners inadequately have a chance to listen to the target language, and lack the environment in which they can practice English. They rarely have a chance to speak or listen to English at schools and homes as they speak using their mother tongue (Salem, 2017). Galloway (1993), saying that the language and content used to organize a communicative situation should be the language used in everyday life. This will help learning English for communication more

effectively. Conversely, the reading and writing skills were rarely used. To be able to communicate verbally is therefore more essential than writing and reading.

5. Needs in English Content

In light of the content, the interviewees preferred conversation with specific vocabulary related to boxing postures at the highest level because it is authentically used in daily life, while general terms and grammar is taken for granted in their opinions. This viewpoint is in line with that of respondents in the questionnaires ($M=4.46$, $SD=0.68$) (Table 2). In the same vein, Long (2005) also mentioned that it was sufficient knowledge about to what extent the grammar linguistic features are included in ESP provision. And consequently, this has shaped the need analysis. In terms of linguistics, Belcher (2006) also viewed the rhetoric purpose or motivation is the key component of ESP, so the communicative approach is essential for ESP. Richards & Rodgers (2014) leveraged the functional model of language, i.e. the means of conveying functional meanings in real-world activities. However, Flalova (2021) suggested that even though grammar is found problematic, it has to be taught in context and in an interesting way showing practical use. The present study thus suggests that the English communication content in the form of authentic conversation for future English communication innovation or its pedagogic and learning materials necessitate the selected grammar. For example, English teachers can direct learners to focus on the particular tenses which are crucial to speaking and listening skills in order to see how the correct usage of this grammar topic can facilitate them to speak more confidently in certain time or situation.

6. Needs in Institutional Supports

The respondents from the questionnaires and individual interviews shared the similarities that organizing an English training program was necessary for Muay Thai personnels and those who are interested in or related to Muay Thai at a high level ($M=4.42$, $SD=0.67$) (Table 1). The sample group found that organizing an English training program was necessary for personnels who are interested in or related to Muay Thai to use these words and conversations to communicate with foreign tourists. The result is similar to that of Zaidoune and Chroqui (2020) who suggested to conduct training sessions for the benefit of those teachers, according to the subject matter of different areas, would fill the gap between the students' needs, the language teacher, the specialist subject teacher, and the job requirements. Li, Zhang, May & Qin (2020) posited that institutional support was required for effective ESP innovation provision, namely, policy and financial. Therefore, the present study further proposes the liaison of the institution to subsidize the ESP training using the interdisciplinary collaboration among pedagogical learning, research activities, English teachers and professional entity related to Thai boxing.

7. Conclusion

This research aimed to investigate needs of Thai boxing personnels for English communication in Muay Thai for sport tourism and to provide appropriate guidelines for designing the English courses for them. The main findings are that the speaking, followed by listening skills were most needed. The specific English vocabulary authentically related to boxing postures was most necessary content to learn. The most preferred innovation of English learning was online media. The English language training was highly needed.

The results of the study can be used as a guideline for creating the English innovation for Muay Thai personnels so that they would be able to communicate with foreign tourists to promote sport tourism in the context of Chaiyaphum province or other provinces where Muay Thai can be included to promote the sports tourism in their area. For the pedagogical implication, through appropriate teaching methods and media integrated in the classroom, lecturers can provide an authentic learning atmosphere, namely, conversation or small talk with the tab of grammar to enhance the practical use, that is appropriate for sport students studying in the classroom based on their needs of required skill, learning goals and occupational context. Lastly, institutional support is required for effective ESP innovation provision to support self-directed learning, collaboration, research activities, and pedagogical learning opportunities.

The suggestions and recommendations based on the research results are that further studies on needs analysis should be conducted with more data gathering approach to triangulate the results such as focus group discussion to avoid errors from testing the small sample size. The limitation to apply focus group discussion in this study is due to the social distance policy due to Covid-19 situation at the time of data collection. Further studies on needs analysis should be conducted with a larger sample size to obtain more information, to better determine the average values. Moreover, the questionnaire and the follow-up interview would answer what to teach which is a rough idea for class activities. Therefore, future research should aim at examining learning styles, preferred and efficient ways of individuals and environment (i.e. teachers and the situation).

8. References

- Belcher, D. D. (2006). English for Specific Purposes: Teaching to Perceived Needs and Imagined Futures in Worlds of Work, Study, and Everyday Life, *A Journal for Teachers of English to Speakers of Other Languages and of Standard English as a Second Dialect*, 40(1), pp. 131-156.
- Creswell, J. W. (2012). Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research, USA: Pearson. 2012.
- Crystal, D. (2018), English as a global language, New York: Cambridge University Press.
- Flalova, A. (2021). An example of Needs Analysis Implementation into an ESP Course. Master's thesis, Department of English and American Studies Teaching English Language and Literature for Secondary Schools, Masaryk University, Brno: The Czech Republic
- Galloway, A. (1993). Communicative language teaching: An introduction and sample activities, Washington DC: ERIC Clearinghouse on Language and Linguistics.
- Gatehouse, K. (2001). Key issues in English for Specific purposes (ESP) Curriculum Development," *The Internet TESL Journal*, 2(10)
- Giannarou, E. K. (2021). Learner Needs Analysis in an ESP Class. *Open Journal of Modern Linguistics*, 11, 174-200. <https://doi.org/10.4236/ojml.2021.112015>
- Henkel, R., Henkel, P., Agrusa, W., Agrusa, J. & Tanner, J. (2006). Thailand as a tourist destination: Perceptions of international visitors and Thai residents, *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 11(3), 269- 287
- Higham, J. (2018), Sport tourism development, New York: Channel view publications

- Li, J. A., Zhang, J.L., May, S. & Qin, L.T. (2020). Understanding novice teachers' perceived challenges and needs as a prerequisite for English curriculum innovation, *Language, Culture and Curriculum*, 33(1), pp.15-31, DOI: 10.1080/07908318.2018.1518452
- Long, M. (2005). Second language needs analysis. Cambridge: Cambridge University Press.
- Malchrowicz-Mosko, E. & Munsters, W. (2018). Sport tourism: a growth market considered from a cultural perspective. The Movement for Culture, *Journal of Martial Arts Anthropology*, 18(4), 25-38.
- Ngaoprasertwong, S. & Chandarasorn, V. (2019). The development of Thai boxing model for tourism purposes: a case study of Bangkok metropolitan region. *ICBTS*
- Nuemaihom, A. (2016). ESP Need Analysis and Course Design for Local Vendors at Phnom Rung Sanctuary in Buriram Province. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal*, 22(4), 18-34.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and methods in language teaching (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Saisaengian, P. & Prachanant, N. (2018). Needs Analysis and Problems on English Skills for Coffee House Employees. The 1st International Conference on Research in Education, Arts, Management, and Science. (ICREAMS 2015) November 24th-26th, 2015; Roi Et Rajabhat University-career. Special focus should be put on speaking and listening.
- Salem, A. A. M. (2017). Engaging ESP students with brain-based learning for improved listening skills, vocabulary retention and motivation. *English Language Teaching*, 10(12), 182-195.
- Shrivastava, A. (2009). English for specific purposes: Its meaning and importance in present Indian scenario. *ESP World*, 8(1), 1-4. Retrieved March, 13 2009, from <http://www.esp-world.info>.

- Rudestam, K. E. & Newton, R. R (2007). *Surviving your dissertation*, USA: Sage.
- Thitivesa, D., Siraphatthada, Y., Kingkaew, W. M. & Yimwan, J. (2019). The language needs analysis on English speaking skill of the administrative clerks in a Rajabhat university”, In Bangkok. In *International Academic Multidisciplinary Research Conference in Belgium*. (pp. 172-179).
- Waewchimplee, W. (2018). Needs analysis to English for occupational purposes: enhancing communication skills of performing arts students.” *NRRU Community Research Journal*, 12(3), 14-24.
- Yuvanont, P., Buristrakul, P. & Kittimetheelkul, N. (2010)..Audience satisfaction management of Thai Boxing in Thailand: A case study of Lumpini and Ratchadamnern Stadiums, *Featured Research*, 50
- Zaidoune, S., & Chroqui, R. (2020). ESP Needs Analysis of Business Students in Morocco: Case Study of the Faculty of Economics, Social Sciences and Law Hassan I University. *International Arab Journal of English for Specific Purposes*, 3(1), 40-52.

The Ecological Self in Rewat Panpipat's Poetry

Banjong Burinprakhon¹

Sattra Maporn^{2,3}

Abstract

This article aims to study the ecological self in Rewat Panpipat's poetry in terms of ecological self presentation in poetry. This study uses Naess' ecological self framework to analyze seven Rewat Panpipat poems, including *Ban Mae Nam* (1995), *Pan Fon Pleng Nam* (2001), *Mae Nam Ram Luek* (2004), *Nok Cheewit* (2007), *Maew Phu Mong Hen Kam Pang Pen Sa Pan* "the story of a cat seeing the wall as a bridge" (2012), *Mae Nam Deaw Kan* (2012), and *Mae Nam Tee Sap Soon* (2016). The result of the study insists that Rewat Panpipat's poems are influenced by nature and the environment. Ecological self is presented via a story through his experiences with nature and the environment from the past until present. The ecological self is presented as unique features, including nature, materials, soil, water, wild, time, season, and place. Life in rural areas is a unique characteristic that is presented by Rewat Panpipat. Rewat Panpipat's imagination of the

---

¹ Lecturer, Department of Thai for Communication, Rajabhat Mahasarakham University, 80 Nakhonsawan Road, Muang Maha Sarakham 44000

² Academic officer. Division of Research Facilitation and Dissemination, Mahasarakham University, Kham Rieng, Kantharawichai, Maha Sarakham 44150.

³ Master's degree Student, Department of Linguistics and Western Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University Kham Rieng, Kantharawichai, Maha Sarakham 44150.

Corresponding author : banjong.bu@rmu.ac.th

relationship between humans and nature is portrayed in those poems. The poems portray that humans and nature are living together and it can be considered as the same thing. Nature is portrayed as the creator, caregiver, and value maker for the human race. The value of human life is Self-Realization which relates to enlighten nature or ecological self.

Keywords: Ecological-self, poems, Rewat Panpipat, Self-Realization

1. Introduction

Charles Tayler, the philosopher and the famous writer who wrote "Source of the Self", stated that for more than two centuries in the western world, the best language to express yourself is art. All poetry, visual arts, and music are modern western culture. The arts seem like a kind of one religion (The Dalai Lama, 2013). This speech portrays the importance of art, which presents the identity of the author. Modern technology and innovation have changed the agricultural era into an endless industrial era. The increasing global population and the development of technology have resulted in the exploitation of the environment and nature. Because of the exploitation of industrial development, "ecology" was created for studying and solving a crisis in the environment. Phanpoon (2015) states that "In the past, western ecology was the study of the relationship between plants and animals. There was nothing associated with humans. At that time, they hadn't realized that they were part of nature. Humans studied nature for gaining benefits from nature.

Phuphakdee (2004) divides the meaning and value of life into two categories: Anthropocentric and Ecocentric. Anthropocentric is the concept that only humans can create morality by using their power to set the right.

Humans create the meaning and value of everything because humans are considered as rational living things. According to this concept, humans are considered unspiritual. Humans have no relationship with nature, so humans are the owners of nature. The concept sees nature as a resource without any value in itself. The only value of nature is to give benefit to humans. This happens because humans disassociate from the world and a human-centered point of view. Ecocentrism considers all living organisms as valuable as human beings. When compared to humans, it is more significant and consequential, more inclusive, more complex, more integrated, more creative, more beautiful, more mysterious, and older than time (Naess, 1973).

The relationship between man and nature is shown in the preface of *Rewat Panpipat's Nok Chee Wit*. He expresses his consciousness toward nature and ecological self as, "You and I are growing a plant to find the meaning of life."

From the statement, Rewat Panpipat expresses the meaning of life as nature. It portrays the relationship between the poet and the ecological self. Moreover, it can be seen as the spirit and soul of the poet joined together with nature. According to volume 16th of The Writer magazine, Rewat Panpipat states, "In the middle of the next year, we would see the paddy field. We could prepare worship for the mother goddess of grain. We could prepare all things, a speech for the grains, a courtyard speech, and a speech for taking rice to the barn. I did it because I believe in this. I believe in soil, water, wind, and fire. Somebody might say paying respect to the soil and water is nonsense, but I really love to do that. People living in the jungle might respect the water, river ghost, mountain ghost. I believe those people have an elaborate mentality. On the other hand, people who call themselves a civilized group, think they are the owner of nature (Piamsuwansiri, 2013).

Rewat Panpipat was born on the 9th of November 1966 in Wang Luek, Sam Chuk, Suphan Buri. He finished high school at Samchuk Ratana Pokaram School. When he was young, his short story "Post officer who forgot his home number" won the Chokarakad prize, editor at that time was Suchat Sawatsri. In 1994, his short story "Story, river, and death" won the prize from the language and book association of Thailand. In 2004, his collection of poems "Mae Nam Ram Luek" won the S.E.A. Write. In the same year, the collection of his short stories, "Chee Wit Sam Ma Ha An Dai" won the seven-book award.

Rewat Panpipat always defines himself as "a man of feelings" who enjoys seeing the world and traveling "inside" the world. His works have common characteristics which reveal a strong relationship between his work and his birthplace, as well as nostalgia (Sangkapanthanon, 2015). All of his works use nature and the environment as the narrator throughout the story. This point emphasizes his concept of the relationship between humans and nature. In this study, the author aims to examine the concept of ecological self in his works. Moreover, the author aims to examine how nature influences Rewat's poetry and how Rewat portrays the ecological self in his works.

2. Ecological self in poetry

Nature and ecological poetry, which reflect the ecological self of writers, are considered as "Nature Writing" or "Green Writing." This article interests in Rewat Panpipat's poetry, which uses nature and the environment to portray his ecological self. The author uses the ecological self concept, which believes all living things are born from nature, the same as the universe. Another theory is the ecocriticism theory, which is the study of the relationship

between humans and nature in poetry. All poems are criticized by the environmentalism concept.

The ecological self concept is considered as one of ecology. From the viewpoint of deep ecology, it can be considered that the ecological self concept was established by Arne Naess, especially on the issue of "self", "relationship", "value", and "the purpose of life." Naess gave the concept "self is united with everything", which later developed into the ecological self. The concept is derived from the meaning of implicit identities, such as cosmic self, atman, spiritual self, or the meaning of the self that embraces all living beings. Naess focuses on the "internal relationship" by presenting that all things have interaction with each other or "all is one". Furthermore, the concept relates to "everything has its own value," so the purpose of life is "to enlighten yourself." That is the ecological self in nature. Phuphakdee (2004). The ecological self concepts arise from insight into the true self, which is usually viewed through three stages. There are Ego, Social Self and Metaphysical Self. Naess found that the initial concept lacks the relationship between humans and nature, so he proposed an ecological self, which means we are born from the womb of nature as well as all things in the universe. The new concept has 3 levels, including 1) ego-realization which means the level of self-awareness of one's ego. 2) self-realization means the level of self-perception concerning others. 3) Self-realization means the level of true self-awareness. The three levels are discussed in the next paragraph and shown in Figure 1.

Figure 1. Ecological self concept (Burinprakhon, 2016)

Intongpan (2010) mentions that the principle of self-realization according to Arne Naess's view has three levels of development, called Ecosophy. The principle of self-realization includes three levels. 1) Ego-realization is a state of general perception of human beings who think that themselves exist separately from other things. This is often referred to as the ego. 2) self-realization with a small "s". This state is developed from the concept of "putting yourself in someone else's shoes" or it is the view that other things are the same as us. It is called identification. 3) Self-realization with a capital "S" is to expand self-realization from the middle level to the highest level. It is different from self or ego in the previous levels. Manifestation of self in family, social, national, etc. is in the middle level, but the highest levels include mankind, plants, the environment, the whole world, and the universe. This manifestation is also known as the "ecological self".

In the past, people emphasized a human-centered idea called "anthropocentric." After that, they accepted "ecocentric," which believes that humans are not separated from nature. The ecocentric concept believes in a strong relationship between humans and nature, which consists of respect, submissiveness to nature, and ecological self in poetry. As we can see from Sangkapanthanon (2015) article title "Sense of Place and Nostalgia of Motherland in the Poetry of Rewat Panpipat." The article states that the sense of birthplace and nostalgia were the specific methods for identifying Rewat's poetry. The ecological self defines nature as the mother of everything. Nature gives birth and supports everything. Living a simple way of life with nature and living in rural areas is elegant, peaceful, safe, and sufficient. Rewat states that this concept is the way of nature and the Thai way of life. This way would lead to the freedom of human life (Sangkapanthanon, 2015)

As we can see from the prior section, Rewat Panpipat's poetry is self-expression. His works reflect his thoughts on both idealism and realism. The article focuses on the combination of imagination and realism in his poems. Self-realization is portrayed by using a modern paradigm about humans' attitudes towards the relationship between humans and nature. This article interests two ways of criticism of ecological philosophy, including anthropocentric and ecocentric in Rewat's writing works.

From this conceptual framework, nature and ecological self in Rewat's poetry is a relationship between himself and nature. Nature and the environment affect the poet's composition process, and it also reflects the poet's ecological self. The ecological self is portrayed in two ways, including soil, water, and the wild. Another way is through seasons and places. Likewise, the poetry portrays the poet's concept of a strong relationship between humans and nature.

3. Findings

Rewat Panpipat's poetry

Seven of Rewat Panpipat's poetry books are used in this study. All of them are gathered poetry, including, Ban Mae Nam, Pleng Nam, Mae Nam Ram Luek, Nok Cheewit, Maew Phu Mong Hen Kam Phaeng Pen Sa Pan "the story of a cat seeing the wall as a bridge." Mae Nam Deaw Kan, and Mae Nam Tee Sap Soon. The seven books portray the characteristics of giving value to nature. The concept is that nature initiates an ecological self in the poet and writing works. There is a relationship between self and appearance. An analysis of seven of Rewat's poems portrays his ecological self as follows.

The first book is Rewat Panpipat's Ban Mae Nam (1995). The content is about Rewat's autobiography, which readers can see from the preface of the book. The preface of the book mentions that "Rewat Panpipat writes both short stories and poems. At that time, he didn't expect the greatness of his work, he just wanted to tell his story to other people. However, he expected that someone might have feelings and senses like him. " Ban Mae Nam is his self-introduction through poems. The contents of the book are divided into three parts, including identity, searching, and love. There are ten poems in the first part describing his birthplace from the time when he was young until he left home for another place. The second part includes twenty-eight poems that describe a story about his traveling to the big city. He portrays the curiosity about urban society and rural society. The disparity in the big city is another point, as we can see from the "Wi Tee Peek" section. He questions teens who are searching for abstract truths which readers can see from the "Endless Conversation" part. The final part includes eight poems about love. The story of this part portrays his love for his birthplace, including love for nature, love for the environment, love for the season, and love for the place in his old memories.

Rewat Panpipat's *Phan Fon Pleng Nam* (2001) is the second poetry book. There are thirty-seven poems which are divided into seven parts, including, 1) sweet memory, 2) back to your place of origins, 3) learning to realize the ongoing and what is coming, 4) it is a lifestyle, isn't it? , 5) I'm here, this is my lifestyle, 6) extract from the stone heart – who is slow is slow, 7) no one owns the golden sunlight, but sunlight is in everybody's heart. All of the contents in this book are about the relationship between the writer and the rural areas in nostalgia. Furthermore, this work criticizes rural society and urban society. "Pan Fon Pleng Nam" uses the timeframe when the writer was a child.

Rewat Panpipat's *Mae Nam Ram Luek* (2003) is the third poetry book that won the S.E.A Write in 2003. The forty-three poems in this book are divided into two parts, including the introduction chapter: *Going Back to Childhood*, and the final chapter: *Going Back to Childhood*. The content is about the nostalgia of the place and the happiness of his childhood. Sangkapanthanon (2015) thinks it is the most unity poetry because the poems portray the relationship between place attachment and consciousness of the motherland. All of the feelings are portrayed by using "nostalgia".

Rewat Panpipat's *Nok Chee Wit* (2007) is the fourth poetry book that changes the writing style by removing prosody from the poetry. The Duangjai publisher defines this book as a "winged essay." There are forty-five poems about a fictional garden. The story is about a gardener who is watching the environment around him, watching society, watching the change of seasons. There is a philosophy in the poems supposing readers to know about rural society, as we can see from the statement "You and I are growing a plant to find the meaning of life." "Nok Chee Wit" is the first book of Rewat's poetry without prosody, but the content is the same as the prior books.

Rewat Panpipat's *Maew Phu Mong Hen Kam Pang Pen Sa Pan*, the story of a cat seeing the wall as a bridge (2012), is the fifth poetry book. This book uses short stories to tell the story to the readers as fiction. The Duangjai publisher defines it as "a poem in prose." This book is divided into forty-nine parts which narrate a traveling story of a brown male cat named "Look Yang" who dreams of being a poet. "The cat had been fed by the gardener, whom the cat memorizes and learns poems from. Then, the cat traveled to fulfill his dream. During the journey, the cat encountered both good and bad situations. Finally, Look Yang traveled back to his small cottage, but he found nobody inside the beautiful cottage. The gardener who grew him was not there. A cat seeing the wall as a bridge is considered Rewat's philosophical poem.

Rewat Panpipat's *Mae Nam Deaw Kan* (2012), the sixth poetry book, includes eighty poems. The writer divides it into three parts, including the first part: Another World, the second part: The Real Place, and the third part: The Same River. Most of the content in this book is about nostalgia and the relationship between him and place, seasons. Moreover, the content is about criticism of urban society, the invasion of globalization, and talking about three places in Southeast Asia. "*Mae Nam Deaw Kan*" illustrates that all three places are united, so they are similar to the same river.

Rewat Panpipat's *Mae Nam Tee Sap Soon* (2016), is the seventh and latest poetry book. This book includes sixty poems which are divided into nine parts, including; 1) come from the soil, 2) life is created from poetry, 3) living with soil, 4) in the fictional garden, 5) on the route, 6) the rhythm of the river, 7) I write it because of wonder, 8) what do I write and what do I think of, 9) come from the soil. *Mae Nam Tee Sap Soon* is a series of poems that have very clear content. The stories tell readers about Rewat's lifestyle, love, beliefs, faith, religion, politics, the border, and changes in globalization.

3.1 Nature and Ecological self

This study uses seven of Rewat's books, including Ban Mae Nam (1995), Pleng Nam(2001), Mae Nam Ram Luek(2003), Nok Chee wit (2007), Maew Phu Mong Hen Kam Pang Pen Sa Pan (2012) the story of a cat seeing the wall as a bridge. Mae Nam Deaw Kan, and Mae Nam Tee Sap Soon (2016). The writer's ecological self is influenced by nature in several aspects, including seasons, places, careers, soil, water, and wild, agricultural lifestyle. From the shreds of evidence in those books, Rewat's ecological self is based on "ecology." This study aims to show that nature influences Rewat Panpipat's ecological self in two ways. There are 1) soil, water, wild 2) seasons, places.

The ecological self in Rewat's poetry reflects his young age. Sangkapanthanon (2015) mentions that a relationship with a place usually begins in childhood. This strong relationship begins when humans are young, such as good feelings and impressions of the place in the past. Rewat's poems are presented in accordance with this concept. "River" is commonly used as the main place. The river is surrounded by places and other hints related to childhood experiences. In other poems, his memories can be found with a hint of soil, water, wild places, and the environment. The evidence of ecological identity-building experiences which can be found in all seven poems may be basically classified as follows:

Table 1. Evidence: Experiences of ecological self which influence the writer in poems

Category	Evidence: Experiences of ecological self which influence the writer in poems
soil, water, wild	paddy, vegetation, cereal, field, black soil, stream, flower, sandy beach, garden, earth, water, wind, sky, firewood, fire, sea, sun, star, rainbow, field, sunlight, wind, fog clouds, rain, leaf, rice plant, seed, etc.
Seasons, Places	thatch, warm sunny day, bulrush hut, old village, river, elder, old temple, church, mosque, Christ church, road, Kuan Im Shrine, Brahma Shrine, kitchen, garden, neighborhood, footpath, all directions, industrial estate, way, stars, day, night, summer, rainy season, winter, morning, late, afternoon, dusk, etc.

3.2 Soil, water, and wild

This study finds that nature, soil, water, and wild are factors in Rewat's ecological self. In all seven Rewat's books, the writer frequently writes about soil, water, and wild. The writer wants to tell something to readers, but it is the identity of Rewat's poem. Rewat always talks about the relationship between humans and nature in his poems. Inploy (2008) states about Rewat's belief, "Rewat believes and has faith in the environment and nature because he believes that humans know themselves from the realization of nature first". The poem "Wi tee Thai" portrays Rewat's ecological self, which is influenced by the nature around him. ;

*"There is a **Thai style** for you to choose.*

*There is **paddy** for you to sow.*

*There is **thatch** in the courtyard.*

*There is **vegetation** for you to eat.*

There is another life you have never chosen.

*There is the **lea**. you always insult.*

*There is the **soil**. You always insult.*

All your insults are strident hands and hard feet."

(Panpipat, 2001 :27)

In the poem below, Rewat emphasizes "I wrote to the rhythm of the river" to show the implication of the poem. The implication is the relationship with the river. The river is like the mother. The river is nature, which is the most beautiful thing in the world. The emphasis in this sentence portrays Rewat's ecological self, which implies that the "river" is "mother." From his point of view, everything is partly related to each other. ;

*"I wrote to the rhythm of **the river**.*

Repeat it again and again.

Inside, the garden is weakened and wilt.

*My tears drop on the **flower**.*

*I wrote to the rhythm of **the river**.*

In the depths of my feelings

Like a calling sound in my mind

*Contemplation is stretched like a **sandy beach**."*

(Panpipat, 2016: 89)

The part "Uncle garden, untie field" is one of the poems where the poet's ideas about the relationship between soil, water, and wild are presented. The writer's idea looks through nature and centralizes on nature. According to the part, "auntie stays in the field, uncle loves the garden" is the main point that portrays the relationship between rural style and rural lifestyle. The writer thinks there is unity. Both uncle and aunt are farmers. They have a strong relationship with the agricultural ways of living in that area. It could be implied that their souls are living with nature. Kumar's (1997) stated that this was "spirit ecology", as we can see from "If you are tired, just take a nap, if you are diminished, just fulfill it. We had to beg for mother, mother of earth, water, wind, and fire." Using the concept of the spirit of ecology to analyze it, we would find "Uncle garden, auntie field" explains the relationship between humans, society, and nature. We would find the words earth, social, and soul are united together. Moreover, this point relates to the ecological self theory, which explains that everything in the universe is unity. Humans could not live without nature, so humans should respect nature by paying respect to nature and humans should love nature. (Jaifai, 2009). ;

"In the "Uncle Garden, Auntie Field"

*Auntie stays in the field. Uncle loves the **garden**.*

They live there because of love.

*At any time both happy or sad,
they may fear karma, but it is normal.*

If you are tired, just take a nap.

If you are diminished, just fulfill it.

We have to beg mother,

mother of earth, water, wind, and fire.

*Auntie stays with the field, Uncle loves the garden
 .They get closer to the scent of the sea.
 For much long time ago, when we were young
 Those made me today."*

(Panpipat, 2012a :81-82)

Rewat Panpipat's ecological self is influenced by nature, including soil, water, and wild. According to the concept of soil, water, and wild, we can see the relationship between humans and nature. Rewat's poems portray humans life with nature, which is soil, water, and wild. His poems tell us how to live with nature, so it is an interesting respect for nature.

3.3 Seasons and places

According to the poems, Rewat's ecological self is also influenced by season and place. An analysis of seven Rewat's books finds that Rewat uses storytelling techniques to portray his experiences which relate to season and place. The place where he lived in the past is one of the unique characteristics in Rewat's poems. The relationship between humans and nature is portrayed in this part. Inploy (2008) states that nostalgia in Rewat Panpipat's poem shows that the writer and the characters in the story portray nostalgia. They think about geography and the rural lifestyle. This point expresses his relationship with seasons and places. In "Nok Chee Wit", the poet portrays the role of nature and how humans understand nature. The poet used his everyday life to explain his thoughts. He persuades the reader to imagine a picture of the environment around him. The poet uses context, which relates to the seasons and places where he lives. Then, he expresses it by using poetry. According to ecocriticism theory, the characteristics of this poem are similar to post-renaissance works, which is

the western style called "postural." The postural is a composition of plentiful places, full of nature, countryside places that are completely different from the big city (Sangkapanthanon, 2013).

Another poem that reflects the relationship of season and place is "Lullaby – cottage – river." The writer expresses his experiences with seasons, places, and the time when he was a kid in his poem. His cloudy memories were legible in this poem. Besides, this poem is in the "self" part of "Ban Mae Nam" which tells the story of the place and its gorgeous environment, so "Lullaby – cottage – river" was the poem that shows Rewat Panpipat's poetry skills. ;

*"Starting at the cottage near the **thatch**.*

***Sunny** is lighting up the straw rack.*

*Mother's hands are always soft and warm,
pouring streams into our life.*

*The **bulrush hut** hears the song from the wind.*

The milk song intercepts my mind.

The river song is a pleasant song.

Every song is a unity with our life."

(Panpipat, 1995 :10)

"Mae Nam Deaw Kan" confirms that Rewat Panpipat's works are influenced by nature because he is affiliated with the river and his birthplace. The illustration of places is expressed by Rewat using his poem. He shows that the diversity of race and religion is not the cause of conflict. The ethnic diversity and religion could be united as water from several places gathered in the river. ;

*“The old village - the elder river,
 Recitation sounds are at the **old temple**.
 We were given something inside us?
 The unique of our ancestor of us?
 Thai church is in the north, a mosque in the south,
 Christ church near the road.
 Kuan Im shrine was there
 Brahma shrine was there
 Rounded by the **homegrown plantation**
 Plantation in the area are all eatable
 Spread to the north and the south
 Those plants were rooting, sprouting, and growing.”*
 (Panpipat, 2012a : 88)

Poems about working as a laborer in a big city, an industrial estate, or in a factory are seen in several poems in this article. People who live in the big cities have to do those jobs for survival. "Factory" or "Rong Ngan" is a poem that reflects the laborers in a big city, especially daily employees, security guards, and workers. The cat "Look Yang" is used as a symbol to tell those stories. The poem illustrates the imagination of places in a big city, industrial estates, and the workers from different places who come to work in the city. "Faraway from their birthplace and rice fields" ;

*“Lots of merchandise is on the **footpath**.
 Lots of diversity on the footpath.
 Lots of people from **every direction**,
 in the dreamed **industrial world**.
 Look Yang is hiding beside **the path**.
 Then he’s looking at them and walking along the path.*

His mind is sad at this difficult time.

His mind is thinking of utterances.

Hundreds of words could explain his feelings.

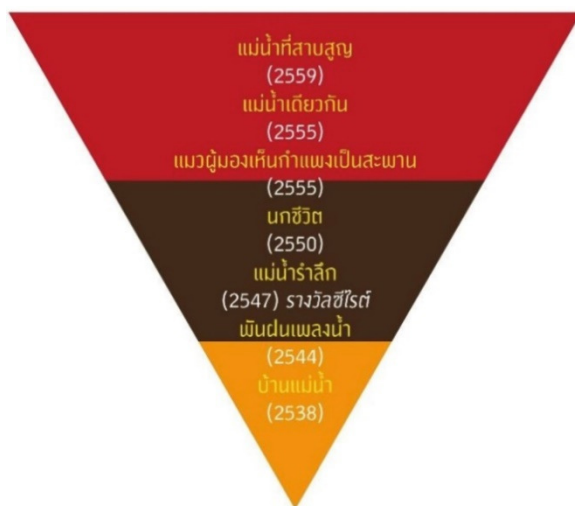
At that time, his mind realized something.

Like a star is shining in his mind,

amidst the hustle and bustle of the universe.”

(Panpipat, 2012b : 128)

Analysis of Rewat Panpipat's work using seasons and places concept found that Rewat's poems show characteristics of childhood time. He uses seasons and places as a time machine to go back to his childhood, then writes about his experiences. Therefore, this poem shows his ecological self and shows his respect for nature. Rewat Panpipat becomes a poet due to the influence of those things.

Figure 2. Charts and captions about the concept of Ecological Self through Rewat Poetry in all seven books (Burinprakhon, 2018)

4. Conclusion

From the study of nature and ecological self in seven of Rewat Panpipat's poems on the issue of ecological representation through the text, which is called nature writing or green poems, it can be found that his poems are used as representations of ecological self. The ecological self is portrayed by soil, water, wild, time, season, and place. It can be concluded that nature and the environment affect the creation of poetry. It is considered as a showcase for Rewat's to present his story through his experiences, way of life, well-being, and relationship with nature and the environment from childhood to the present. Soil, water, and wild are an important part of Rewat's ecological self presentation because soil, water, and wild are seen as one thing in his poems. Therefore, it is a review process of coexistence between humans and nature in a sense of interdependence.

Seasons and places in Rewat's poetry are considered as symbols of nostalgia or revisiting childhood times. Seasons and places are used as a vehicle to the past, while his experiences are used as the narrator of the story. Therefore, Rewat's poetry demonstrates the "unseparated himself from all living things", which is an ecological consciousness towards nature. Nature is considered as a place where the ecological self has been developed. It is also important that the poet see nature as a life-forming area, which is consistent with Arne Naess's idea, especially on the issue of 'Identity', 'Relationships', 'Values', and the 'Purpose of Life'. Naess focuses on "internal relations" which means the interaction of all things or "all is one". The purpose of life is "the manifestation of the true self", which can be traced back to the Self-realization (Phuphakdee, 2004).

In conclusion, Rewat's poetry has passed all three levels of ecological self concept, including, ego realization, self realization, and Self-realization. Presentation of the Ecological Self in Rewat's Poetry is under the concept of "Man and nature are similar to each other". Therefore, the purpose of human life is to manifest the true self (Self-Realization).

5. Acknowledgement

Researchers would also like to show our gratitude to two "anonymous" reviewers for their valuable comments on an earlier version of the manuscript. We would like to thank our colleagues from Mahasarakham University and Rajabhat Mahasarakham University who provided insight and expertise that greatly assisted the research.

6. References

- Burinprakhon, B. (2016). *Ecological self in Rewat Panpipat's Mae Nam Tee Sap Soon*. Academic seminar on Ecological Literature Criticism (Ecocriticism).
- Burinprakhon, B. (2018). *The Ecological Self in Rewat Panpipat's Poetry* (Master dissertation), Mahasarakham University.
- Dalailama. (2556) *Sleeping, Dreaming and Dying An Exploration of Consciousness*. Suan Nguen Mee Ma.
- Inploy, O. (2008). *Nostalgia In Rewat Panpipat's Literary Works*. Master of Art Degree in Thai at Srinakharinwirot University
- Intongpan, P. (2010). A comparative study in ecology of Buddhist philosophy and deep ecology through Arne Naess' Perspective. *The Manutsayasad Wichakan*, 17(2), 71-88.

- Jaifai, P. (2009). *Satish Kumar's concept of spiritual ecology*. [Master of Arts (philosophy), Chaing Mai University].
- Kumar, S. (1997). *Spiritual Ecology*. Bangkok : Pimpaluk.
- Naess, A. (1973). The shallow and the deep, long-range ecology movement: A summary. *Inquiry*, 16(1-4), 95-99
- Næss, A. & Økologi, (1976) *samfunn og livsstil. Utkast til en økosofi*. (Ecology, Community and Lifestyle: Outline of an Ecosophy). Universitetsforlaget, Oslo, 1976.
- Panpipat, R. (2016). *Mae Nam Tee Sap Soon*. Bangkok : Nai Duangjai.
- Panpipat, R.. (2012a). *Mae Nam Deaw Kan*. Bangkok : Nai Duangjai.
- Panpipat, R.. (2012b). *Maew Phu Mong Hen Kam Pang Pen Sa Pan*. Bangkok : Nai Duangjai.
- Panpipat, R.. (2007). *Nok Cheewit*. Bangkok : Nai Duangjai.
- Panpipat, R. (2004). *Mae Nam Ram Luek*. Bangkok :Roopchan.
- Panpipat, R. (2001). *Pan Fon Pleng Nam*. Bangkok : Roopchan.
- Panpipat, R. (1995). *Ban Mae Nam*. Bangkok :Combang.
- Phanpoon, A. (2015). Eco-philosophy and ecological philosophy. *Journal of Humanities and Social Sciences Rajabhat Ubonratchathani University*, 6(1).
- Phuphakdee, K..(2004). *Meaning and value of life in deep ecology through Arne Naess's perspective*. (Master of arts (philosophy)), Chaing Mai University.
- Piamsuwansiri, K. (2013). *The way of the young poet Rawat Phanphiphat Sakariya Amataya. Writer*, 16, 89-90
- Sangkanpanthanon, T. (2013) *Ecocriticism in Thai literature*. Bangkok : Nakhon.
- Sangkanpanthanon, T. (2015). Sense of Place and Nostalgia of Motherland in the Poetry of Rewat Panpipat. *Humanities Journal*, 22(2), 64-91.

A Study of Online Reviewers' Behavior in China on Tmall and JD Platform¹

Jieni Ma²

Luyi Yang³

Mai Aye Aye Aung⁴

Nopphon Tangjitprom⁵

Mayuree Aryupong⁶

Abstract

The purpose of this paper is to study how online reputation and attention from other consumers affect reviewers' contributions to online review systems in China. A quantitative empirical study was used to examine book reviews on Tmall and JD, the two large online retailers in China to study reviews' behaviors of local online users basically Chinese people. The study accomplished 36 books for a month from two sites which were Tmall and JD using ranking system and also performed the multiple regression model to validate the analysis. This study found that the crowdedness of reviews, the newness of the books, the potential reviewers, and the retailing platforms are the main concern to attract potential reviewers' attention. The reviewers normally follow the crowd and usually more concentrated on new products than the old one to be able to compete for attention. Reviewers' attentiveness to review is not associated with sales performance if there is

---

¹ This article is a part of research project on the topic of "A Study of Online Reviewers' Behavior in China on Tmall and JD Platform".

² PhD students, Martin de Tours School of Management and Economics, Assumption University

³ PhD students, Martin de Tours School of Management and Economics, Assumption University

⁴ PhD students, Martin de Tours School of Management and Economics, Assumption University

⁵ Assistance Professor, College of Innovation, Thammasat University

⁶ Faculty member in PhD program, Martin de Tours School of Management and Economics, Assumption University

no rating system on online retailing. The higher the rating of reviewer is, the more likely for them to achieve compensation. This is the incentive for reviewers to engage more. Surprisingly, the popularity of the books was not found affecting the reviewers' attention in this study. The paper offers potential guidance and assistance for online retailers and online reviewers to be able to attract reviewer's attention and communicate with them more effectively. This study yields important managerial implications for organizations to improve their scheme of online review systems and improve their understanding of reviewers' strategic behaviors. Findings of the study validate strategic thinking for online retailers and reviewers in China.

Keywords: Reviewer Attention, Reviewer Intention, Incentive for Reviewers, Online Reviewing, Online Retailing, Online Reviewers

1. Introduction

China is the leading social media market in the world which close to 350 million active social media users in the present day (Clement, 2020). According to the current projections, number of social network users in China will continue to increase from 926.8 million social network users in 2020 to over 1.1 billion in 2025. Although there is government's internet censorship, there are many famous local social media and online marketing platforms across the country. Online shopping opportunities in China enormously grow in recent years. It has been the world second-largest market after the U.S. in terms of e-tailing in recent years but China's e-commerce sector is now more than three times bigger the size of the U.S. (China Ecommerce, 2020) and e-commerce revenue is projected to reach nearly 1,468.5 billion USD by 2024 (Statista Research Department, 2020).

Current information highlights the understanding about China's e-commerce market and online landscape to know key players in the sector. Tmall China by Alibaba Group is the top Chinese e-commerce market and world's third most visited B2C marketplace with a market share of 50%-60% (Curran, 2018). Jingdong (JD) is the second largest B2C marketplace with in-house delivery and logistics with 15%-20% market share (eMarketer Editors, 2019). Kaola and RED and others like WeChat (with their own WeChat store) divide the rest between them (China Ecommerce, 2020).

Social media has been contained in many extensive research which mainly focused on electronic word of mouth (eWOM) and social media marketing (Appel, Grewal, Hadi, & Stephen, 2020). Notwithstanding what academics and practitioners have deliberated and studied over the past decades on that topic, how consumers use it and evaluate it in e-commerce platform needs more updates especially for fast growing Chinese e-commerce's consumer behavior due to the fast-paced and ever-changing nature of digital platforms.

Tsao and Hsieh (2015) also confirmed that electronic word-of-mouth (eWOM) has an influential effect on consumers' buying decisions although it might vary with the source of eWOM and product type. Their findings also proved that the type of eWOM platform management mechanism encouraging more on the organization's eWOM management. Consumers normally find quality information when purchasing new products and online consumers reviews have become fundamental source for almost every customer since e-commerce is growing.

According to Bright Local Research, 82% of consumers read online reviews and 52% of readers (between the age of 18-54) answered that they 'always' read reviews before making the decisions (Murphy, 2019). The research also stated that the typical consumer reads ten reviews to

understand the business climate and 97% of them read businesses' replies to those criticisms. For that particular reason, 67% of consumers have now been asked to leave a review for a local business with 24% of these being offered a discount, gift or cash in return. Hence, consumers are expected to find more relevant and accurate online reviews on the internet or digital e-commerce platforms when they are looking for particular products or services (Deloitte, 2007; Murphy, 2019).

There are many literatures on online reviews, but most of them paid less attention on how online reviewers got incentives to write online reviews. For instance, the present literatures were focused more on the impact of reviews on consumers' purchases, the evolution of review ratings, and behaviors of online reviewers. The literature appears to think that online reviewers may have self-motivation to contribute their own opinions and fewer notice has been made to the fact that reviewers can receive benefits such as online reputation and attention from other consumers. This study aims to have better understanding on how online reputation and attention from other consumers affect reviewers' contributions to online review systems in China.

2. Literature Review

Researchers confirmed that online users contributed their feedbacks voluntarily because they have three motivating mechanisms: reciprocity, peer recognition, and self-image (Chen, Wei, & Zhu, 2019). Previous research of Lerner and Tirole (2002) also found that when direct financial incentives are not available, enticements such as peer recognition and online reputation are important drivers for online users to contribute freely. Online opinion expression by analyzing the time-based progression of user views from online

reviews, the observations revealed that people tend to follow a different pattern from others when opinion expression is costly or disagreeing with previous ones which has practical values to the online reviewers and therefore it could be concluded as online reviews need attention and recognition by others (Wu & Huberman, 2008).

Positive reputation and online viewers peer-to-peer recognition can be encouraged online contributors to remain sharing their views and experiences willingly (Pavlou & Gefen, 2004). Peer-to-peer sharing online networks have seen massive growth mostly voluntary despite the massive free-riding by others; their study found that the more benefit users “get from” the network, in the form of downloads, browses, and searches, the more likely they are to continue sharing. Moreover, the more value users “give to” the network, in the form of downloads by other users and recognition by the network, the more likely they are to continue sharing. In this way, different research findings suggested that, overall, “getting from” is a stronger force for the continued-sharing decision than “giving to” (Xia, Huang, Duan, & Whinston, 2012).

Bilal et al. (2020) suggested that the online review behaviors can be based on two main concepts, which are social conformity and attention grabbing. The social conformity suggests that the previous review can influence the reviewers’ behaviors. New reviewers observe the current review result as the social norm and will do the new review to confirm with such norm (Sridhar & Srinivasan, 2012). The attention grabbing suggests that the reviewers may intentionally review differently from the current review to grab attention of other users. There was evidence showing that reviewers with low ranking were more likely to do reviews deviating from the current in terms of using more negative words (Shen, Hu, & Ulmer, 2015)

Dixit, Badgaiyan, and Khare (2019) proposed the integrated model to predict the intention to write online review. In their model, those factors include attitude, subjective norms, perceived behavioral control, ego involvement, taking vengeance, and helping the business. As there is no tangible benefit from providing online reviews, people may have intrinsic motivation to review and this can be considered as ego involvement (Park, Jung, & Lee, 2011; Park, Oh, & Kung, 2015). However, Shen, Hu, and Ulmer (2015) proposed that online reviewers could try to gain attention and reputation from their reviews, which can be their benefits in providing reviews. Therefore, the factors that influence reviewers' behaviors can be related to gaining reputation and attention.

Goldhaber (1997) proposed the attention economy theory, expressing that getting attention is not temporary; receiving attention is acquiring as a form of wealth that puts in a desired position to get the economy benefits. The theory also stated that attention itself is property in the new economy; it is situated in the minds of those who paid attention in the past whether years ago or seconds ago and money flows along with attention. The theory explained that how good the advertising geniuses they hire, the advertisers have to be good at attracting attention on their own. Bill Gates is one of the good examples of how financial affluences of his extent is getting larger because of his fame. If Gates were to decide to buy control of Corp A instead of staying at the Microsoft, his Microsoft stock would fall abruptly and Corp A's stock would rise. His own net worth would fall, at least momentarily, but Gates' former monetary wealth might excitingly reappear. Despite the fact that the arena in which he made his mark happens to be business, it is already true that Gates' actual wealth, and that of many like him, is less in money or shares of stock than in attention.

Therefore, acquiring online reputation and attention from other consumers are important motivation for online contributors to the review systems. For instance, Xia et al. (2012) studied using a large-scale data set activity in a peer-to-peer music sharing network, they seek to understand that the users continued-sharing behavior as a private contribution to a public goods when other users used it and recognized by the network. Leading online reviewers who are dependable gain consumers' attention to make extensive monetary gains from reputation they have earned. Coster (2006) also contributed that a top Amazon reviewer have become not only minor celebrities among book buyers and writers; but also getting financial gains around thousands of dollars, frequently receiving free dinner offers, free travel offers, free books, and communicating regularly with authors and fans.

3. Methodology

3.1 Sample and Data Collection

We collect book reviews on JD and Tmall, two largest online retailers in China to study reviews' behaviors of local online users, basically Chinese people. They have two different review environments. JD offers a reviewer ranking system that reviewers can get the title of top reviewer based on their review amount and quality. The reviewer ranking system allow reviewers to build up online reputation. However, Tmall does not offer such a reviewer ranking system.

The data set of online reviews of books are electronically collected on a daily basis from 17th August to 18th September 2020, which lets this study to replicate the environment of reviews and how online reviewers made the review decision. The study accomplished 36 books

released in July and August for a month from two sites, 15 books on JD and 21 books on Tmall. At the end of the data collection period, there are 15 books on JD and 9 books on Tmall having more than 2 reviews, resulting in a total of 619 reviews in the data set.

The data in our sample includes daily information on books, reviews, and reviewers. For books, we collect the book's release date and its daily sales rank. For reviews, we collect the date when the review was posted and the reviewer's username. Moreover, all the review information started from the release date of each book.

3.2 Model

Concluding the above-mentioned theories on online reputation and consumer attention, this research extends the literature on online product reviews by empirically replicating Shen, Hu, and Ulmer (2015) to research how incentives affect online reviewers' behaviors in terms of finding reputation and attention. The popularity and crowdedness affected reviewers' decisions on choosing a product to review in two different review systems, which could be measured by $SalesRank_{it-1}$ and $ReviewNumber_{it-1}$.

In addition, the number of potential reviewers was positively related with consumers who had already purchased the product that could lead to additional future daily reviews. In that case, potential reviewers could also affect reviewers' product choice and we constructed $PotentialReviewers_{it-1}$ to measure it. Moreover, reviewers' enthusiasm for writing reviews might decay over time, which could affect the number of daily reviews at different time periods, and we constructed $DaysElapsed_{it}$ to measure this effect. Lastly, at the reviews level, we also included the platform as dummy variable to measure the effect of review behaviors, which equals to 1 for JD and zero otherwise.

Therefore, we construct $SalesRank_{it-1}$, $ReviewNumber_{it-1}$, $PotentialReviewers_{it-1}$, $DaysElapsed_{it}$ and marketplace platform ($JD/Tmall$) as independent variables, and $DailyReviewNumber_{it}$ as Dependent variable in this research. Figure 1 summarizes the key variables in our model.

Addition to this, different online reviewing and ranking systems allow us to compare reviewers' intentions more in details. As mentioned above, Tmall does not offer review rating system or ranking system which ranks reviewers' popularity based on their performance. On the other hand, JD has ranking system which could be quantifiable attention for reviewers. The ranking system allows top reviewers to create their online review reputation and gain future attention from potential customers as well as product or service providers. For that reason, JD seems to have more crowdedness of reviews.

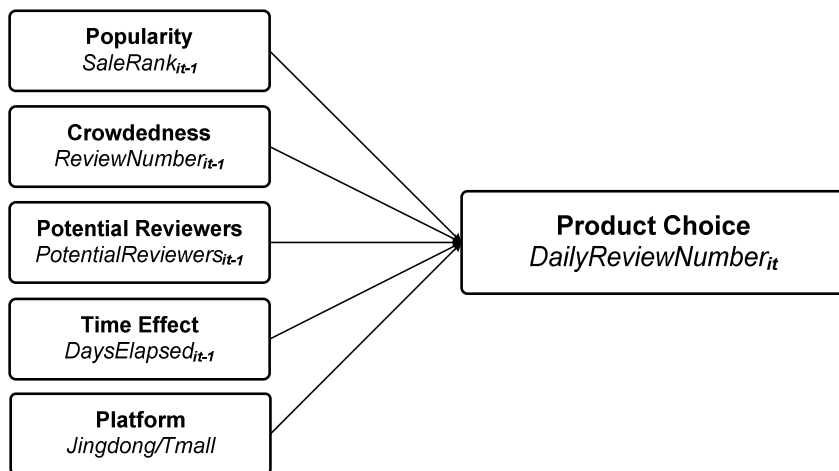

Figure 1. Conceptual Framework

3.3 Statistical Analysis

In this research we use multiple regression model to analyze the data (Cohen, Cohen, West, & Aiken, 2003). The regression model can be illustrated as follows.

$$\text{DailyReviewNumber}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{SalesRank}_{it-1} + \beta_2 \text{ReviewNumber}_{it-1} + \beta_3 \text{PotentialReviewers}_{it-1} + \beta_4 \text{DaysElapsed}_{it} + \beta_5 \text{JD}_i + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

From the above equation, $\text{DailyReviewNumber}_{it}$ is the number of reviews for book i at day t ; SalesRank_{it-1} is the natural logarithm of the sales rank of book i at day $t-1$; $\text{ReviewNumber}_{it-1}$ is the natural logarithm of the cumulative number of reviews of book i from its release date to day $t-1$; $\text{PotentialReviewers}_{it-1}$ is the sum of the inverse of SalesRank from book i 's release date to day $t-1$; DaysElapsed_{it} is the number of days from book i 's release date to day t ; JD_i is the dummy variable equals to one if the book i is from JD and zero if the book i is from Tmall.

4. Data Analysis and Results

Table 1 shows the data estimation results using multiple regression model. The first column is the multiple regression result for the whole sample as specified in the equation 1. The second column represents the multiple regression result for JD sub-sample whereas the third column is the multiple regression result for Tmall sub-sample.

Table 1 Estimation Results Using Multiple Regression Model

Variables	JD & Tmall	JD	Tmall
$SalesRank_{i(t-1)}$	.037 (.109)	.073 (.115)	.438 (.857)
$ReviewNumber_{i(t-1)}$	1.001** (.127)	1.043** (.135)	.945* (.360)
$PotentialReviewers_{i(t-1)}$	.168* (.075)	.170* (.077)	14.117 (14.393)
$DaysElapsed_{it}$	-.075** (.007)	-.080** (.007)	-.084* (.030)
JD_i	1.283** (.247)		
N	497	461	36

Note: The number in parenthesis is the standard error; * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

For the whole sample in the first column, the coefficient of sales ranks is not statistically significant, indicating that the popularity is not the case that effect potential customer's awareness. As discussed before, review number reflects the crowdedness of reviews. The coefficient of review number is positive and significant. This means that the crowdedness of reviews can affect the daily review number of each book. It also indicates that reviewers just follow others to write reviews and they are more likely to compete for attention by providing reviews to the book with higher number of reviews.

The coefficient of potential reviewers is positive and significant. That is, under the ranking system, the accumulated sales volume affects the daily review number. High cumulative sales volume indicates more potential reviewers and lead to additional future daily reviews. Days elapsed is to see whether the days passed will influence on people's behavior on writing reviews. The results show the coefficient of days elapsed is negative and significant. This means that the newness of the books can affect their daily review number. Reviewers lose interest in writing reviews for products that have been released for some time regardless of the retailing platform. Their enthusiasm for writing reviews decay over time.

The coefficient of dummy variable is positive and significant, which indicates that reviewers are likely to write reviews on JD (dummy=1) rather than Tmall (dummy=0). This means that the platform can affect the daily review number. This is because JD offer review ranking for reviewers. The higher the ranking of the reviewer is, the more likely for them to achieve reputation. This is the incentive for reviewers to write more and more.

For the sub-sample in the second column and the third column of Table 1, the result for JD sub-sample shows the significance of all coefficients similar to the whole sample. The result of Tmall sub-sample is also similar to the whole sample, except the coefficient of potential reviewers is not significant. This indicates reviews are not related with previous sales performance because there is no ranking system for Tmall.

These results can show how the online reputation and attention affect reviewers' contributions to online review systems. The products with higher number of reviewer and newly issued can bring more attention of users and this help motivate the reviewers to contribute more. The number of potential reviewers could also lead to more reviews because it can bring the reputation to the reviewers for the platform with the review ranking feature.

5. Conclusion and Discussion

Our research analyses on how online reviewers in China purposely select the right product and the right rating to post so that they can gain attention and improve reputation. The finding of this study focused on product level and review level. At the product level, the research investigates how popularity and newness of the products affect the final decision of reviewers to write a review. At the review level, the research examines how potential reviewer, crowdedness of the reviews, and retailing platforms affect the final decision of reviewers to write a review.

Our finding shows popularity of the book is not fully influenced on potential customer's attention. However, the crowdedness of reviews in all platforms mainly influenced the reviewer's attention because reviewers are not willing to avoid competing for attention with other reviewers. This finding supports Chen et al. (2019)'s reviewers motivating mechanisms to review which are reciprocity, peer recognition and self-image. Reviewers intentionally posted more on new books, and they managed to select strategically if there is ranking system or rating system available for online reviews to gain attention. It seems that reviewers would like to differentiate with others and wanted to become first movers to receive attention and reputation. This online reviewers' characteristics also support the important aspect of online reviewers' psychology proposed by Zhang, Zheng, and Wang (2020). Only when online marketers fully observe the features of online consumers and reviewers' psychology, online firms can determine their business direction and business objectives for future growth (Zhang, Zheng, & Wang, 2020).

Our study confirms that ranking system is important factor for potential reviewers because it is incentive for them to contribute their opinions. The study supports Chen and Huang (2013)'s investigation on how the

characteristics of reviews and the reviewers shape consumer review incidence and continuity. Our research completes Chen and Huang (2013)'s study by showing that review ratings, comments on a review, and helpful votes have a positive relationship with review frequency and continuousness because the reputation normally getting higher under the systematic review ranking system. Agreeing to Shen, Hu, and Ulmer (2015), our research also suggests that the number of potential reviewers is positively related with consumers who had already purchased. Under the ranking system, there are potential reviewers who could contribute additional future daily reviews. Our results signify that reviewers' review decisions are motivated by the presence of a reputation system which could be enlarged the effect of their personal reputation and reviewer attention. When the day passed, reviewers lose interest to write reviews in both platforms.

Our findings also make theoretical contribution to the attention economy theory (Goldhaber, 1997), which mentioned that the global economy is changing from a material-based economy to an attention-based economy by highlighting to online reviews offered by reviewers. Since people are involved more in service-economy with a lot of information, we could say that information is not scarce, but the attention is.

One of the interesting managerial implications would be building online review systems in their online market because reviewers are more attractive and motivate to write a review in such system. If the companies can collaborate with incentives mechanism in their design will create win-win situation for both companies and online reviewers. Another benefit to feature their websites could be online reviewers' product selection to review which is newest books to distance from the crowd and wanted to become the first mover. This finding will technically benefit for the companies. Companies may send e-mails or contact the reviewers before launching product or

services with some small incentives. All in all, companies may develop interesting marketing tools and tactics depending on their specific goals. Since online reviews are considerably helpful for potential customers, studying online reviewers' behaviors will be beneficial for their decision making.

6. References

- Appel, G., Grewal, L., Hadi, R., & Stephen, A. T. (2020). The Future of Social Media in Marketing. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 48 (1), 79-95. <https://doi.org/10.1007/s11747-019-00695-1>
- Bilal, M., Marjani, M., Lali, M., Malik, N., Gani, A., & Hashem, I. (2020). Profiling Users' Behavior and Identifying Important Features of Review "Helpfulness". *IEEE Access*, 8, 77227 - 77244. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.2989463>
- Chen, H.-N., & Huang, C.-Y. (2013). An Investigation into Online Reviewers' Behavior. *European Journal of Marketing*, 47 (10), 1758-1773. <https://doi.org/10.1108/EJM-11-2011-0625>
- Chen, W., Wei, X., & Zhu, K. (2019). Engaging Voluntary Contributions in Online Communities: A Hidden Markov Model. *MIS Quarterly*, 42 (1), 83-100.
- China Ecommerce. (2020). 12 China Ecommerce Market Trends 2020. Retrieved March 26, 2020, from <https://tenbagroup.com/12-china-e-commerce-market-trends-2020/>.
- Clement, J. (2020). Social Network Users in Selected Countries in 2020 and 2025. Retrieved July 15, 2020, from <https://www.statista.com/statistics/278341/number-of-social-network-users-in-selected-countries/>.

- Cohen, J., Cohen, P., West, S. G., & Aiken, L. S. (2003). *Applied Multiple Regression/Correlation Analysis for the Behavioral Sciences* (3rd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Coster, H. (2006). The Secret Life of An Online Book Reviewer. Retrieved July 18, 2020, from https://www.forbes.com/2006/11/30/donald-mitchell-amazon-tech-media_cz_hc_books06_1201amazon.html#3fe6114878bc.
- Curran, K. (2018). Alibaba's Tmall.com Reigns as King of Chinese E-Commerce. Retrieved August 23, 2020, from <https://realmoney.thestreet.com/articles/08/23/2018/alibabas-tmall.com-reigns-king-chinese-e-commerce>.
- Deloitte. (2007). Most Consumers Read and Rely on Online Reviews; Companies Must Adjust. Retrieved November 2, 2020, from <https://www.marketingcharts.com/industries/retail-and-e-commerce-2234>.
- Dixit, S., Badgaiyan, A., & Khare, A. (2017). An integrated model for predicting consumer's intention to write online reviews. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 46, 112-120.
- eMarketer Editors. (2019). Alibaba, JD.com Lead in China, but a Few Others Are Making Dents, Too. Retrieved July 2, 2020, from <https://www.emarketer.com/content/alibaba-jd-com-lead-in-china-but-a-few-others-are-making-dents-too>.
- Goldhaber, M. H. (1997). The attention economy and the Net. *First Monday*, 2 (4). <https://doi.org/10.5210/fm.v2i4.519>
- Lerner, J., & Tirole, J. (2002). Some Simple Economics of Open Source. *The Journal of Economics*, 50 (2), 197-234.
- Murphy, R. (2019). Local Consumer Review Survey. Retrieved August 6, 2020, from Bright Local: <https://www.brightlocal.com/research/local-consumer-review-survey/#read-reviews>

- Park, N., Jung, Y., & Lee, K.M. (2011). Intention to upload video content on the internet: the role of social norms and ego-involvement. *Computer in Human Behavior*, 27 (5), 1996–2004.
- Park, N., Oh, H.S., & Kang, N. (2015). Effects of ego involvement and social norms on individuals' uploading intention on Wikipedia: a comparative study between the United States and South Korea. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 66 (7), 1494–1506.
- Pavlou, P. A., & Gefen, D. (2004). Building Effective Online Marketplaces with Institution-Based Trust. *Information Systems Research*, 15 (1), 37-59.
- Shen, W., Hu, Y. J., & Ulmer, J. R. (2015). Competing for Attention: An Empirical Study of Online Reviewers' Strategic Behavior. *MIS Quarterly*, 39 (3), 683-696.
- Sridhar, S., & Srinivasan, R. (2020). Social influence effects in online product ratings. *Journal of Marketing*, 76 (5), 70–88.
- Statista Research Department. (2020). Number of Online Shoppers in China 2009-2020. Retrieved April 29, 2020, from <https://www.statista.com/statistics/277391/number-of-online-buyers-in-china/>.
- Statista Research Department. (2020). Total retail e-commerce revenue in China 2017-2024. Retrieved June 8, 2020, from <https://www.statista.com/forecasts/246041/e-commerce-revenue-forecast-in-china>.
- Tsao, W.-C., & Hsieh, M.-T. (2015). eWOM Persuasiveness: Do eWOM Platforms and Product Type Matter? *Electronic Commerce Research*, 15 (4), 509-541. <https://doi.org/10.1007/s10660-015-9198-z>
- Wu, F., & Huberman, B. (2008). Popularity, Novelty and Attention. *Proceedings of the 9th ACM Conference on Electronic Commerce*, 240-245. <https://dl.acm.org/doi/proceedings/10.1145/1386790>

- Xia, M., Huang, Y., Duan, W., & Whinston, A. B. (2012). Research Note - To Continue Sharing or Not to Continue Sharing? An Empirical Analysis of User Decision in Peer-to-Peer Sharing Networks. *Information Systems Research*, 23 (1), 247-259. <https://doi.org/10.1287/isre.1100.0344>
- Zhang, J., Zheng, W., & Wang, S. (2020). The study of the effect of online review on purchase behavior: Comparing the two research methods. *International Journal of Crowd Science*, 4 (1), 73-86.

ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิต
ของครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา
กรณีศึกษาเขตตำบลโนนสว่าง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
The Relationship of Economic Factors on Quality
of Life in Households of Rubber Farmers
Case Study: Non-Sawang Sub-district,
Mueang Bueng Kan District, Bueng Kan

สังคม สุภรัตน์กุล (Sungkom Suparatanagool)¹

ชรินทร์พร มะชะรา (Sharinporn Machara)²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา เก็บข้อมูลจากครัวเรือนที่เป็นเกษตรกรสวนยางพารา จำนวน 325 ครัวเรือน ที่ได้จากการสุ่มแบบพหุวิธี วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบไคสแคว์

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจในครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา ได้แก่ การขายยางพาราก่อนเป็นถั่ว รายได้อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาทต่อเดือน แต่ก็มีค่าใช้จ่ายระหว่าง 3,000-6,000 บาทต่อเดือน การใช้แรงงานจากสมาชิกในครัวเรือนในการกรีดยางจำนวน 1-2 คนต่อวัน ๑ ละ 4-6 ชั่วโมง ระยะเวลาในการประกอบอาชีพกรีดยางพารา ในช่วง 5-6 ปี การออมเงินไว้ในครัวเรือน ส่งผลให้ระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพาราด้านสังคมสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.78$; $SD. = 0.84$) รองลงมา

¹ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

คือ ด้านร่างกาย ($\bar{X}$ = 3.23; SD. = 0.83) ด้านจิตใจ ($\bar{X}$ = 3.13; SD. = 0.99) และด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ = 2.82; SD. = 0.92) ตามลำดับ ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกร คือ ปัจจัยด้านการมีเงินออมของครัวเรือน จำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวัน รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพกรีดยางพารา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยกรีดยางพาราในแต่ละวัน ดังนั้น เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิต หน่วยงานด้านพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรเข้ามาส่งเสริมให้ครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพาราเกิดความอบอุ่น สร้างกลุ่มเครือข่ายช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่งเสริมการออม หน่วยงานด้านการแพทย์และสาธารณสุขควรเฝ้าระวังโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพอย่างใกล้ชิดในกลุ่มเกษตรกรสวนยางพารา

คำสำคัญ: ปัจจัยทางเศรษฐกิจ, คุณภาพชีวิต, เกษตรกรสวนยางพารา, บึงกาฬ

Abstract

The objective of this research was to investigate the relationship of the economic factors on quality of life in households of the rubber farmers. A sample of 325 cases were drawn from the rubber farmers households in Non-Sawang sub-district, using multistage sampling method. The data was analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Chi-Square test.

The results of this research indicated that the economic factors of rubber farmers' households were bowl-shaped rubbers selling, the number of rubber tapping workers was one or two persons per day which was the members in their households, taking time for 4-6 hours a day, earning per month from the selling around 5,001-10,000 baht for each household, however they had an expense of 3,000-6,000 baht per month, a period of their working time as the rubber farmers mostly was 5-6 years and the last factor was that they had savings. On the quality of life's degree, the social

quality of life was highest ($\bar{X}$ = 3.78; SD. = 0.84), the physical quality of life ($\bar{X}$ = 3.23; SD. = 0.83), the mental quality of life ($\bar{X}$ = 3.13; SD. = 0.99), and economic quality of life ($\bar{X}$ = 2.82; SD. = 0.92) respectively. The key economic factors related to the quality of life of the rubber farmers' households were households' savings factor, the number of working hours per day, their income per month, a period of time working as a rubber farmer, and the number of workers on each day. Thus, to upgrade their quality of life, the department of social development and human security should encourage the warmth, support group, and saving for the rubber farmers' households. The department of medical and public health should closely have cautiousness on the disease that occurred from their occupation.

Keywords: Economic Factor, Quality of Life, Rubber Farmers, Bueng Kan

1. บทนำ

ในขณะที่ปัจจุบันการผลิตยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนับเป็นสินค้าเกษตรที่มีความสำคัญของภาค หากเปรียบเทียบกับข้อมูลการเพาะปลูกเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา ถือว่าเป็นรายได้ใหม่ให้กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีพื้นที่เพาะปลูกเป็นอันดับ 2 รองจากการปลูกข้าวในปี เนื่องจากได้รับแรงจูงใจจากผลตอบแทนต่อไร่ที่สูงกว่าพืชอื่นๆ หลายชนิด ส่งผลให้เกษตรกรหันมาปลูกยางพารากันมากขึ้น เพราะปัจจุบันนับว่ายางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคโดยเฉพาะจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 2,691,089 ไร่ เป็นพื้นที่ที่ปลูกยางพารามากเป็นอันดับที่ 9 ของประเทศ และมากเป็นอันดับที่ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 1,666,023 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นพื้นที่ปลูกยางพารา จำนวน 733,136 ไร่ จำนวนเกษตรกรปลูกยางพารา 52,899 ครัวเรือน ร้อยละ 60 จากครัวเรือนทั้งหมด 85,000 ครัวเรือน ปัจจุบันเปิดกรีดแล้วประมาณ 400,000 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559) สะท้อนให้เห็นว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นและจังหวัดบึงกาฬเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกยางพารามากเป็นอันดับหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อย่างไรก็ตามจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากการทำไร่ทำนาแบบพอเลี้ยงชีพที่สืบทอดมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษมาเป็นการทำสวนยางพาราเพื่อการค้าและการตลาดมุ่งเน้นการเปลี่ยนในการดำเนินชีวิตเพื่อสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้กับครัวเรือน ปัจจัยทางเศรษฐกิจในสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจได้ส่งผลต่อการปรับตัวในการดำเนินชีวิตประจำวันทำให้ระดับคุณภาพชีวิตเปลี่ยนไปโดยเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ที่ต้องปรับตัวด้วยการตื่นมากรีดยางในช่วงเวลากลางคืนจนถึงหกโมงเช้า มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้านสังคม ที่มากกว่านั้นต้องทำงานหนักอย่างมากมีจำนวนชั่วโมงการทำงานที่มากเกินไปอยู่อย่างโดดเดี่ยวท่ามกลางความเงียบสงบช่วงกลางคืน (วัลภา ช่างเจรจา, 2555) จึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจดังกล่าวมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้านจิตใจเมื่อเกษตรกรเร่งทำงานหนักส่วนใหญ่มีอาการปวดหลังปวดกล้ามเนื้อ ปวดข้อกระดูก และยังต้องเผชิญกับการสัมผัสสารเคมีที่ใช้ในการหยดใส่่น้ำยางเพื่อให้ให้น้ำยางแข็งตัว และยังต้องทนสุดตมกลิ่นเหม็นจากยางดิบ และสุดตมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชอีกด้วย ยิ่งกว่านั้นยังเสี่ยงต่ออุกภัยที่อาจจะต้องป่วยเป็นไข้มาลาเรีย รวมทั้งสัตว์มีพิษอื่นๆ กัดต่อยตอนกลางคืน (สุวิทย์ นามบุญเรือง, 2551) นั้นหมายถึง มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย

นอกจากนี้ จากการย้ายถิ่นของแรงงานสู่ภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่มีการพัฒนาหรือทันสมัย จากถิ่นต้นทางภาคเกษตรกรรมไปสู่ถิ่นปลายทางที่เป็นภาคอุตสาหกรรมและบริการ ทำให้จำนวนแรงงานภาคเกษตรกรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ต้นทางลดลง (ดุขฎิ อายุวัฒน์, 2562) นั้นหมายถึง แรงงานในการเกษตรได้กลายเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ต้องให้ความสำคัญ ประกอบกับราคายางพาราที่ไม่คงที่ แม้กระทั่งฤดูฝนหน้ายางเปียกทำให้ราคายางตกต่ำหรือบางครั้งต้องพักไม่ได้กรีดยางทำให้ขาดรายได้หลัก ชี้ให้เห็นว่ารายได้ในครัวเรือนของเกษตรกรสวนยางพารากลายเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจเช่นกัน เมื่อแรงงานมีจำนวนน้อยจำเป็นต้องเพิ่มผลผลิตโดยการเพิ่มระยะเวลาในการทำงานต่อวันเพิ่มขึ้น และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในครัวเรือนด้วย แม้ว่าจะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกรจากที่เคยทำไร่ทำนามาเป็นการทำสวนยางพาราเพราะคาดว่าจะมีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจจะดีขึ้นก็ตาม แต่ต้องมีการจัดการค่าใช้จ่ายให้ได้จนสามารถมีเงินออม ดังนั้น ปัจจัยทางเศรษฐกิจถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตในครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพาราให้ดีขึ้นได้นั้น จึงประกอบไปด้วย แรงงานภาคการเกษตร

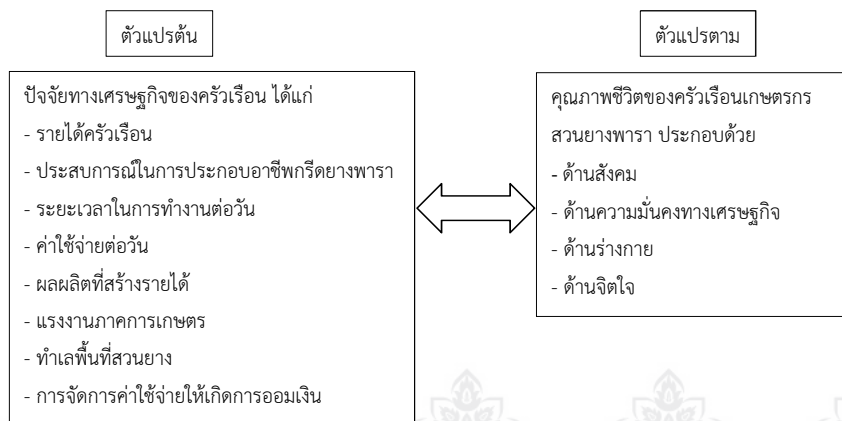
รายได้ครัวเรือน ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพกิริตยางพารา ทำเลพื้นที่สวนยาง ผลผลิตที่สร้างรายได้ ระยะเวลาทำงานต่อวัน ค่าใช้จ่ายต่อวัน และการจัดการค่าใช้จ่าย ให้เกิดการออมเงิน

ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการค้นหาคำตอบว่า“ปัจจัยเศรษฐกิจครัวเรือนใด ที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา”

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา ตำบลโนนสว่าง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยกำหนดปัจจัยทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้คือ ตัวชี้วัดด้านรายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครัวเรือน ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพกิริตยางพารา จำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวัน ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนต่อวัน รูปแบบการผลิตยาง จำนวนคนในครอบครัวที่กิริตยางต่อวัน ลักษณะพื้นที่สวนยางและการออมเงินของครัวเรือนและแบบวัดคุณภาพชีวิตที่ประกอบด้วย มิสัมพันธ์ภาพที่ดีในสังคมและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีสุขภาพกายที่แข็งแรง มีสุขภาพจิตใจที่ดีและมีความสุข (WHO, 1994 อ้างถึงใน ดวงกมล คนโทเงิน, 2556) นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3. วิธีการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) ซึ่งมีความเชื่อว่าปรากฏการณ์ทางสังคมดำรงอยู่อย่างมีแบบแผนที่เป็นสากล (Taylor, 2000; ชาย โพธิ์สีดา, 2547) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามระหว่างเดือน มกราคม – เมษายน 2562

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา ในเขตตำบลโนนสว่าง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 1,735 ครัวเรือน (เทศบาล เมืองโนนสว่าง, 2561) ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณตามสมการของ Taro Yamane (1973) ได้เท่ากับ 325 ตัวอย่าง

3.3 วิธีการสุ่มแบบพหุวิธี (Multi-stage Random Sampling) ได้แก่ การเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ใน ตำบลโนนสว่าง หลังจากนั้นใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบโควตา (Quota Selection) กระจาย แบบสอบถามแบ่งตามสัดส่วนตามความหนาแน่นของหลังคาเรือนในแต่ละหมู่บ้านจนครบ ตามขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) โดยนำลำดับหลังคาเรือนในแต่ละหมู่บ้านที่ได้จากการกำหนดโควตาในตำบล โนนสว่าง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬมาสุ่มหลังคาเรือนเริ่มต้น (Random Start; R) แล้วบวกด้วยค่าช่วงการสุ่มเลือก (Interval; I) จนครบตามจำนวนขนาดตัวอย่าง 325 ตัวอย่าง

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีจำนวน 3 ส่วน มีเนื้อหาเกี่ยวกับ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดและแบบ ปลายเปิด เพื่อทราบลักษณะทั่วไปของครัวเรือน จำนวน 4 ข้อ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการวัดตัวแปรเป็นอัตราภาคส่วน (Ratio Scale) อาชีพรองของคนในครัวเรือน สถานะ ภาพสมรสของสมาชิกในครัวเรือน มีระดับการวัดตัวแปรเป็นกลุ่ม (Nominal Scale) และระดับการศึกษาสูงสุดของสมาชิกในครัวเรือน มีระดับการวัดตัวแปรเป็นอันดับ (Ordinal Scale) ไม่ได้นำสู่การวิเคราะห์ในบทความวิจัยนี้

ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยทางเศรษฐกิจของครัวเรือนแบบเลือกตอบ ประกอบด้วย รายได้ครัวเรือน ผลผลิตยางที่สร้างรายได้ การออมเงินของครัวเรือน รูปแบบการผลิตยาง

และลักษณะพื้นที่สวนยาง มีระดับการวัดตัวแปรเป็นกลุ่ม (Nominal Scale) และ จำนวนคนในครอบครัววัยกลาง ระยะเวลาทำงานต่อวัน ค่าใช้จ่ายต่อวัน มีระดับการวัดตัวแปรเป็นอันดับ (Ordinal Scale)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา ได้แก่ ด้านสังคม ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ มีระดับการวัดตัวแปรเป็นการวัดแบบช่วง (Interval) แบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ ต่ำที่สุด (1) ต่ำ (2) ปานกลาง (3) สูง (4) และสูงที่สุด (5)

3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับตรวจสอบมาวิเคราะห์ความสอดคล้องของความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก คือ $IOC \geq 0.5$ ขึ้นไป ส่วนข้อที่ไม่ถึงเกณฑ์ให้แก้ไข ปรับปรุง ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ในการวิจัยนี้ได้ค่า $IOC > 0.5$ ทุกข้อ และผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่างที่ไม่ใช่พื้นที่ศึกษา ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Cronbach's alpha) ได้ค่าเท่ากับ 0.802 หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจของครัวเรือน วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ และร้อยละ

3.6.2 ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเมื่อนำมาวิเคราะห์ในระดับสองตัวแปร (Bivariate Analysis) ผู้วิจัยได้แปลงค่าให้อยู่ในรูปตัวแปรกลุ่มระดับคุณภาพชีวิตสูงและต่ำ ด้วยติดเงื่อนไขการกระจายของคุณลักษณะของตัวแปรต้น (ค่า Expect Value) ที่น้อยกว่า 5 เกินร้อยละ 20 ของ Cell ทั้งหมด โดยใช้เกณฑ์การแบ่งคือ (ค่าสูงสุด - ค่าต่ำสุด)/จำนวนระดับที่ต้องการจะแบ่งกลุ่ม

3.6.3 ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจของครัวเรือนกับระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา โดยการวิเคราะห์ตารางไขว้ (Crosstabs) ด้วยสถิติทดสอบ Chi-Square

4. ผลการวิจัย

4.1 ปัจจัยทางเศรษฐกิจครัวเรือน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนของครัวเรือน อยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.2 มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ กรีดยางพารามา 5-6 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.6 ระยะเวลาในการทำงาน 4-6 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 54.3 มีค่าใช้จ่าย 100 - 200 บาทต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 44.2 รายได้ส่วนใหญ่ได้มาจากการขายยางก้อนถ้วย ร้อยละ 96.3 แรงงานภาคการเกษตรส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คนต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 68.7 มีลักษณะพื้นที่สวนยาง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบเกือบจะทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 93.6 และมีการออมเงิน คิดเป็น ร้อยละ 66.9 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละปัจจัยเศรษฐกิจครัวเรือน (n=325 ครัวเรือน)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ครัวเรือนต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	91	28.0
5,001 - 10,000 บาท	118	36.2
10,001 - 15,000 บาท	69	21.2
15,001 - 20,000 บาท	30	9.3
20,000 บาทขึ้นไป	17	5.3
ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพกรีดยางพารา		
1 - 2 ปี	21	6.4
3 - 4 ปี	54	16.7
5 - 6 ปี	129	39.6
7 - 8 ปี	62	19.1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละปัจจัยเศรษฐกิจครัวเรือน (n=325 ครัวเรือน) (ต่อ)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
9 - 10 ปี	33	10.2
มากกว่า 10 ปี	26	8.0
ระยะเวลาในการทำงานต่อวัน		
1 - 3 ชั่วโมง	69	21.3
4 - 6 ชั่วโมง	177	54.3
7 - 9 ชั่วโมง	70	21.6
10 - 12 ชั่วโมง	9	2.8
ค่าใช้จ่ายต่อวัน		
100 - 200 บาท	144	44.3
201 - 300 บาท	92	28.2
301 - 400 บาท	29	9.0
401 - 500 บาท	43	13.3
501 บาท ขึ้นไป	17	5.2
ผลผลิตที่สร้างรายได้		
ขายน้ำยางสด	11	3.4
ยางก้อนถ้วย	314	96.6
แรงงานภาคการเกษตร		
1 - 2 คน	224	68.8
3 - 4 คน	97	30.0
5 - 6 คน	2	0.6
7 - 8 คน	2	0.6

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละปัจจัยเศรษฐกิจครัวเรือน (n=325 ครัวเรือน) (ต่อ)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
ทำเลพื้นที่สวนยาง		
พื้นที่ราบ	305	93.8
พื้นที่ลาดชัน	20	6.2
การจัดการค่าใช้จ่ายให้เกิดการออมเงิน		
มีเงินออม	218	67.1
ไม่มีเงินออม	107	32.9

4.2 ระดับคุณภาพชีวิตในครัวเรือนเกษตรกรรมรายราย

4.2.1 คุณภาพชีวิตด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.78$; $SD. = 0.84$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนบ้านเป็นลำดับแรก ($\bar{X} = 3.93$; $SD. = 0.84$) รองลงมาคือ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันกับเพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 3.83$; $SD. = 0.79$) มีส่วนร่วมพัฒนาหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.71$; $SD. = 0.85$) และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.67$; $SD. = 0.89$) ตามลำดับ

4.2.2 คุณภาพชีวิตทางด้านการมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตทางด้านการมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$; $SD. = 0.92$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีตลาดยารที่รับซื้อยางพาราแน่นอนเป็นลำดับแรก ($\bar{X} = 3.28$; $SD. = 0.87$) รองลงมาคือ มีความพึงพอใจในผลผลิตยางพาราที่ได้รับ ($\bar{X} = 3.02$; $SD. = 0.99$) มีรายได้เพียงพอต่อรายจ่ายตามความจำเป็น ($\bar{X} = 2.86$; $SD. = 0.81$) และมีความพึงพอใจในราคายางพาราที่จำหน่ายในท้องตลาด ($\bar{X} = 2.10$, $SD. = 1.02$) ตามลำดับ

4.2.3 คุณภาพชีวิตทางด้านการร่างกาย มีค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตทางด้านการร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$; $SD. = 0.83$) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า ในรอบปีที่ผ่านมามีอาการเจ็บป่วยจากการประกอบอาชีพกรีดยางพาราสูงที่สุด

($\bar{X}$ = 3.40; SD. = 0.96) รองลงมาคือ สามารถที่จะเคลื่อนไหวร่างกายในการทำงาน สอนยางอย่างเต็มที่ ($\bar{X}$ = 3.34; SD. = 0.76) ร่างกายของแข็งแรงพอต่อการทำงาน สอนยางพาราแต่ละวัน ($\bar{X}$ = 3.28; SD. = 0.76) มีร่างกายแข็งแรงต่อการทำสวนยางพารา ($\bar{X}$ = 3.18; SD. = 0.91) และสามารถทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ ได้หลังจากทำงาน สวนยางพารา ($\bar{X}$ = 3.14; SD. = 0.78) ตามลำดับ

4.2.4 คุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตทางด้าน จิตใจโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.13; SD. = 0.99) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า รู้สึกว่าชีวิตมีความหมาย ($\bar{X}$ = 4.31; SD. = 0.99) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ มีความตั้งใจในการทำงานสวนยางพารา ($\bar{X}$ = 3.83; SD. = 0.93) มีความพอใจในอาชีพ การทำงานสวนยางพารา ($\bar{X}$ = 3.63; SD. = 0.95) 4) มีความพอใจในความเป็นอยู่ ของตนเอง ($\bar{X}$ = 3.56; SD. = 1.05) เคยคิดเปลี่ยนอาชีพเนื่องจากราคายางพาราตกต่ำ ($\bar{X}$ = 2.78; SD. = 1.05) ความรู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวังและวิตกกังวลจากการทำงาน สวนยางพารา ($\bar{X}$ = 2.26; SD. = 1.03) และเคยคิดฆ่าตัวตายจากราคายางพาราตกต่ำ ($\bar{X}$ = 1.54; SD. = 0.91) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสูงสุด ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการแปลผล

คุณภาพชีวิต	Max.	Min.	Mean	SD.	ระดับการแปลผล
ด้านสังคม	5	1	3.78	0.84	สูง
ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	5	1	2.82	0.92	ปานกลาง
ด้านร่างกาย	5	1	3.23	0.83	ปานกลาง
ด้านจิตใจ	5	1	3.13	0.99	ปานกลาง
ภาพรวม	5	1	3.24	0.40	ปานกลาง

ผู้วิจัยได้แปลงค่าให้อยู่ในรูปตัวแปรกลุ่มระดับคุณภาพชีวิตสูงและต่ำ โดยใช้เกณฑ์ การแบ่งคือ ค่าสูงสุด – ค่าต่ำสุด/จำนวนระดับที่ต้องการจะแบ่งกลุ่ม (สูง-ต่ำ) ดังตาราง ที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละ ระดับคุณภาพชีวิต

ระดับคุณภาพชีวิต	จำนวน	ร้อยละ
สูง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.01-5.00 คะแนน)	233	71.7
ต่ำ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-3.00 คะแนน)	92	28.3
ภาพรวม	325	100.0

4.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพารา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจของครัวเรือนกับระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา พบรายละเอียดดังนี้

4.3.1 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย (1) รายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครัวเรือน (2) ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพกรีดยางพารา และ (3) การออมเงินของครัวเรือน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจครัวเรือนกับระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวม (n=325 ครัวเรือน)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	ระดับคุณภาพชีวิต		P - value
	ต่ำ (ร้อยละ)	สูง (ร้อยละ)	
รายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครัวเรือน			9.749 0.045*
ต่ำกว่า 5,000 บาท	33(37.1)	56(62.9)	
5,001 - 10,000 บาท	27(23.1)	90(76.9)	
10,001 - 15,000 บาท	15(21.4)	55(78.6)	
15,001 - 20,000 บาท	13(41.9)	18(58.1)	
มากกว่า 20,000 บาท	4(22.2)	14(77.8)	
ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพกสิกรรมพอราย			26.070 0.000**
1 - 2 ปี	3(13.0)	20(87.0)	
3 - 4 ปี	7(11.3)	55(88.7)	
5 - 6 ปี	39(37.9)	64(62.1)	
7 - 8 ปี	28(36.4)	49(63.6)	
9 - 10 ปี	10(45.5)	12(54.5)	
มากกว่า 10 ปี	5(13.2)	33(86.8)	
จำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวัน			5.988 0.112
1 - 3 ชั่วโมง	33(27.3)	88(72.7)	
4 - 6 ชั่วโมง	29(23.6)	94(76.4)	
7 - 9 ชั่วโมง	26(35.1)	48(64.9)	
10 - 12 ชั่วโมง	4(57.1)	3(42.9)	
ค่าใช้จ่ายต่อวัน			6.271 0.086
100 - 200 บาท	35(22.4)	121(77.6)	
201 - 300 บาท	29(30.9)	65(69.1)	
301 - 400 บาท	13(40.6)	19(59.4)	
401 - 500 บาท	12(35.3)	22(64.7)	
501 บาท ขึ้นไป	3(33.3)	6(66.7)	

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจครัวเรือนกับระดับคุณภาพชีวิต
ในภาพรวม (n=325 ครัวเรือน) (ต่อ)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	ระดับคุณภาพชีวิต		P – value
	ต่ำ (ร้อยละ)	สูง (ร้อยละ)	
ขายน้ำยางสด	9(37.5)	15(62.5)	
ยางก้อนถ้วย	83(27.6)	218(72.4)	
แรงงานภาคการเกษตร			0.002
1 – 2 คน	63(28.4)	159(71.6)	
3 คนขึ้นไป	29(28.2)	74(71.8)	
ทำเลพื้นที่สวนยาง			0.713
พื้นที่ราบ	87(28.9)	214(71.1)	
พื้นที่ลาดชัน	5(20.8)	19(79.2)	
การออมเงินของครัวเรือน			5.966
มี	53(24.1)	167(75.9)	
ไม่มี	39(37.1)	66(62.9)	
ภาพรวม	92(28.3)	233(71.7)	0.015*

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4.3.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิต
ด้านสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย (1) รายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครัวเรือน
(2) ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพกรีดยางพารา และ (3) การออมเงินของครัวเรือน
รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจครัวเรือนกับระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคม

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	ระดับคุณภาพชีวิต		P – value
	ต่ำ (ร้อยละ)	สูง (ร้อยละ)	
รายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครัวเรือน			9.769 0.044*
ไม่เกิน 5,000 บาท	33 (36.3)	58(63.7)	
5,001 - 10,000 บาท	27(22.9)	91(77.1)	
10,001 - 15,000 บาท	14(20.3)	55(79.7)	
15,001 - 20,000 บาท	12(40.0)	18(60.0)	
มากกว่า 20,000 บาท	3(17.6)	14(82.4)	
ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพ กรีดยางพารา			27.636 0.000**
1 - 2 ปี	3(14.3)	18(85.7)	
3 - 4 ปี	5(9.2)	49(90.8)	
5 - 6 ปี	38(29.4)	91(70.6)	
7 - 8 ปี	20(32.2)	42(67.8)	
9 - 10 ปี	16(61.5)	10(38.5)	
มากกว่า 10 ปี	7(21.2)	26(78.8)	
การออมเงินของครัวเรือน			8.020 0.006**
มี	49(22.5)	169(77.5)	
ไม่มี	40(37.4)	67(62.6)	
รวม	89	236	

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4.3.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ จำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวัน รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจกับระดับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	ระดับคุณภาพชีวิต		P – value
	ต่ำ (ร้อยละ)	สูง (ร้อยละ)	
จำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวัน			8.251 0.041*
1 – 3 ชั่วโมง	45(65.2)	24(34.8)	
4 – 6 ชั่วโมง	145(81.9)	32(19.1)	
7 – 9 ชั่วโมง	51(72.8)	19(27.2)	
10 – 12 ชั่วโมง	7(77.8)	2(22.2)	
รวม	248	77	

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.3.4 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย รายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครัวเรือนดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจกับระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	ระดับคุณภาพชีวิต		P - value
	ต่ำ (ร้อยละ)	สูง (ร้อยละ)	
รายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครัวเรือน			1.944 0.018*
ต่ำกว่า 5,000 บาท	43(47.3)	48(52.7)	
5,001 - 10,000 บาท	48(40.7)	70(59.3)	
10,001 - 15,000 บาท	30(43.5)	39(56.5)	
15,001 - 20,000 บาท	20(66.7)	10(33.3)	
มากกว่า 20,000 บาท	3(17.6)	14(82.4)	
ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพกรีดยางพารา			12.360 0.030*
1 - 2 ปี	10(47.6)	11(52.4)	
3 - 4 ปี	17(31.5)	37(68.5)	
5 - 6 ปี	58(45.0)	71(55.0)	
7 - 8 ปี	32(51.6)	30(48.4)	
9 - 10 ปี	10(30.3)	23(69.7)	
มากกว่า 10 ปี	17(65.4)	9(34.6)	
จำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวัน			7.951 0.047*
1 - 3 ชั่วโมง	30(43.5)	39(56.5)	
4 - 6 ชั่วโมง	84(47.5)	93(52.5)	
7 - 9 ชั่วโมง	30(42.9)	40(57.1)	
10 - 12 ชั่วโมง	0(0.0)	9(100.0)	
รวม	144	181	

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.3.5 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบด้วย (1) ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพกรีดยางพารา (2) จำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวัน (3) จำนวนคนกรีดยาง และ (4) การออมเงินของครัวเรือน รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจกับระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	ระดับคุณภาพชีวิต		P – value
	ต่ำ (ร้อยละ)	สูง (ร้อยละ)	
ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพกรีดยางพารา			40.142 0.000**
1 - 2 ปี	7(36.8)	12(63.2)	
3 - 4 ปี	12(23.1)	40(76.9)	
5 - 6 ปี	20(16.4)	102(83.6)	
7 - 8 ปี	3(5.4)	53(94.6)	
9 - 10 ปี	4(12.9)	27(87.1)	
มากกว่า 10 ปี	15(62.5)	9(37.5)	
จำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวัน			28.163 0.000**
1 - 3 ชั่วโมง	25(41.7)	35(58.3)	
4 - 6 ชั่วโมง	32(19.0)	136(81.0)	
7 - 9 ชั่วโมง	3(4.5)	64(95.5)	
10 - 12 ชั่วโมง	1(11.1)	8(88.9)	
จำนวนคนในครอบครัวกรีดยางต่อวัน			5.669 0.019*
1 - 2 คน	50(23.7)	161(76.3)	
3 คน ขึ้นไป	11(11.8)	82(88.2)	
การออมเงินของครัวเรือน			20.067 0.000**
มี	26(12.8)	177(87.2)	
ไม่มี	35(34.7)	66(65.3)	
รวม	61	243	

หมายเหตุ* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5. สรุปและอภิปรายผล

5.1 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวม ประกอบด้วย (1) รายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครัวเรือน ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวไม่สอดคล้องกับงานของกุสุมา โกศล (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย: ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ซึ่งพบว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จะมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยดีกว่า ผู้ที่มีรายได้มากกว่า 15,000 บาท (2) ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพกรีดยางพารา สอดคล้องกับข้อสรุปที่ว่า การประกอบอาชีพกรีดยางมา 5-6 ปี จะมีเงินออมทำให้คุณภาพชีวิตของครัวเรือนจะดีขึ้นเรื่อย ๆ จากการประกอบอาชีพกรีดยางของเกษตรกรที่เปลี่ยนมาปลูกยางพารา คุณภาพชีวิตของครัวเรือนจะดีขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อประกอบอาชีพกรีดยางในช่วงระยะเวลา 5-6 ปี แต่ครัวเรือนที่พึ่งประกอบอาชีพกรีดยางระยะเวลา 1-3 ปี จะยังมีระดับคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่า เนื่องจากยังไม่มีเงินออมเงินในครัวเรือน ดังจะเห็นได้จากคุณภาพชีวิตของครัวเรือนจะดีขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อมีประสบการณ์และมีเงินออมในครัวเรือนดังปรากฏในข้อค้นพบ ซึ่งอัมพา เกียรติทองศิริ (2549) กล่าวว่า ภาวะหนี้สินจะคอยลดลงเมื่อรู้จักการออมเงิน เมื่อมีเงินออมปัญหาที่เกิดขึ้นจะทุเลาลง

นอกจากนี้ ความสำคัญของปัจจัยทางเศรษฐกิจของครัวเรือน จากการสร้างรายได้ของครัวเรือน จากการประกอบอาชีพกรีดยางพารา ทำให้สามารถมีเงินออมและจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ในที่สุด และเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ เกษตรกรสวนยางพาราจะต้องเพิ่มจำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวันให้มากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามจากการตั้งข้อสังเกตจำนวนครัวเรือนที่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพกรีดยาง 5-6 ปี มีการกระจายอยู่ในระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่สูง จึงอาจจะเป็นได้ว่าช่วง 1-3 ปี แรกครัวเรือนยังไม่มีเงินออม เป็นการลงทุนไปกับการทำสวนยางในระยะแรก ส่วนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพกรีดยางระยะเวลา 5-6 ปี นั้น น่าจะเริ่มมีเงินออมบ้างแล้ว ดังจะเห็นได้จากคุณภาพชีวิตของครัวเรือนจะดีขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อมีประสบการณ์และมีเงินออมในครัวเรือน มีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ จะมีความเชื่อมโยงกับจำนวนแรงงานภาคการเกษตรที่ออกไปกรีดยาง หากแรงงานออกไปกรีดยางน้อยประมาณ 1-2 คน ทำให้สมาชิกแรงงานส่วนหนึ่งอยู่บ้าน ครัวเรือนจะมีระดับ

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่ตนเอง สะท้อนให้เห็นว่า แรงงานภาคการเกษตรที่ออกไปทำการกสิกรรมมากกว่า 3 คน ซึ่งเป็นเวลากลางคืน ทำให้สมาชิกในครัวเรือนที่เหลืออาจเกิดความหวาดกลัวที่ต้องอยู่บ้านอย่างลำพัง จึงมีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ และจะเห็นว่าจำนวนครัวเรือนมีการกระจายตัวอยู่ในระดับคุณภาพชีวิตที่สูงเมื่อมีเงินออมในครัวเรือน

นอกจากนี้ แรงงานภาคการเกษตรที่ออกไปกสิกรรมน้อยจะต้องใช้เวลาในการทำงานในสวนยางมากขึ้น (4-6 ชั่วโมง) แรงงานภาคการเกษตรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยกสิกรรมในแต่ละวันซึ่งไม่ต้องจ้างแรงงานเพิ่มทำให้มีการออมเงินของครัวเรือนเมื่อไม่มีหนี้ครัวเรือนก็จะมีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่ดีขึ้น ผลผลิตทางการเกษตรของครัวเรือนชาวสวนยางพาราจึงไม่เลือกใช้กระบวนการผลิตที่ยาวนานเพราะไม่มีแรงงานมากจะสังเกตได้จากรายได้ส่วนใหญ่มาจากการขายยางก้อนถ้วยถึงร้อยละ 96.3 ซึ่งให้เห็นว่าเกษตรกรสวนยางพาราต้องเร่งรัดกระบวนการผลิตเพราะใช้ต้นทุนการผลิตต่ำแต่ขาดแรงงานสอดคล้องกับสำนักงานตลาดกลางยางพาราหนองคาย (2559) สรุปไว้ว่าเกษตรกรกว่าร้อยละ 65.0 นิยมผลิตยางก้อนถ้วยเนื่องจากในหลายท้องที่ประสบปัญหาการขาดแคลนนํ้าที่จะนำมาใช้ในการกระบวนการผลิตยางแผ่นดิบ อีกทั้งกระบวนการผลิตยางก้อนถ้วยมีขั้นตอนในการผลิตที่ง่ายกว่าการผลิตยางแผ่นดิบ ต้นทุนการผลิตที่ต่ำ และใช้แรงงานน้อยกว่าการผลิตยางแผ่นดิบดังที่พบว่า ครัวเรือนที่มีคุณภาพชีวิตต่ำจะมีจำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวันมากถึง 4-6 ชั่วโมง ซึ่งพบว่าจำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวันมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวม จากการตั้งข้อสังเกตว่า ครัวเรือนที่ทำงานชั่วโมงมาก จะมีคุณภาพชีวิตด้านร่างกายมากตามไปด้วย แต่จะตรงกันข้ามกับระดับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่พบว่า ครัวเรือนที่ทำงานชั่วโมงมากจะมีระดับคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจต่ำ อาจจะกล่าวได้ว่า ช่วง 1-3 ปีแรกครัวเรือนยังไม่มีเงินออม เป็นการลงทุนไปกับการทำสวนยางในระยะแรก ส่วนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพกสิกรรมระยะเวลา 5-6 ปีนั้น น่าจะเริ่มมีเงินออมในครัวเรือนบ้างแล้วสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภา แก้วบริสุทธิ (2547) การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางพารา จังหวัดสงขลา พบว่า เกษตรกรสวนยางพาราที่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานน้อยคุณภาพชีวิตดีกว่าเกษตรกรสวนยางพาราที่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานมาก

ตั้งข้อสังเกตได้ว่า แรงงานภาคการเกษตรจะน้อย จึงเพิ่มจำนวนชั่วโมงในการทำงาน ทำให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้เช่นกัน

5.2 ระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรทำสวนยางพารา

ในภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรทำสวนยางพาราอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน จะเห็นว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคมของครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา โดยรวมอยู่ในระดับสูง หากตั้งข้อสังเกตจะเห็นว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคมมีความสัมพันธ์กับประเด็นทุนทางสังคมในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย การมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการ สอดคล้องกับข้อสรุปที่ว่าคุณภาพชีวิตด้านสังคมส่วนใหญ่มีทุนทางสังคมสูง ได้แก่ มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการ (Collective Action) (Coleman, 1988) ขณะเดียวกันระดับคุณภาพชีวิตทางด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพารา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหนึ่งอาจจะมาจากการที่เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการเกษตรจากการเกษตรกรรมพอยังชีพมาสู่การเกษตรกรรมเพื่อเศรษฐกิจทางการค้าและการตลาด จากที่เคยทำไร่ทำนามาเป็นการทำสวนยางพาราให้ความสำคัญกับระบบตลาดที่มีความมั่นคงและพึงพอใจกับราคาดผลผลิตมาใช้เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตทางด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และยังพบอีกว่าระดับคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย โดยรวมก็อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหนึ่งมาจากแรงงานภาคการเกษตรลดลง คนในครัวเรือนต้องออกแรงกันเอง ความแข็งแรงในมิติทางกายจึงเป็นตัวแปรสำคัญ เพราะเกษตรกรต้องเร่งทำงานแข่งกับเวลา ซึ่งส่วนใหญ่จะทำตอนกลางคืน ทำให้คุณภาพชีวิตด้านร่างกายยังต้องพัฒนาอีก

กล่าวโดยสรุปคือ คุณภาพชีวิตด้านสังคม ส่วนใหญ่มีทุนทางสังคม (Social Capital) สูง ซึ่งประกอบด้วย มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมีการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการ (Collective Action) (Coleman, 1988) จากข้อสังเกตที่อาจจะกล่าวได้ว่า แบบแผนการดำเนินชีวิตของเกษตรกรที่เปลี่ยนจากการเกษตรกรรมพอยังชีพมาสู่การเกษตรกรรมเพื่อเศรษฐกิจทางการค้าและการตลาด จากที่เคยทำไร่ทำนามาเป็นการทำสวนยางพาราเพราะคาดว่าจะมีคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจจะดีขึ้น ความมั่นคงทางเศรษฐกิจจึงให้ความสำคัญกับระบบตลาดที่มีความมั่นคงและพึงพอใจกับราคาดผลผลิตมาใช้เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตทางด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จะสังเกต

ได้ว่า เมื่อแรงงานภาคการเกษตรลดลง สภาพความแข็งแรงของร่างกายของเกษตรกร
จึงเป็นตัวชี้วัดที่จะสะท้อนถึงคุณภาพชีวิต ครัวเรือน เพราะเกษตรกรต้องเร่งทำงานหนัก
แข่งกับเวลาที่ต้องทำงานต่อวัน (24 ชั่วโมง) ซึ่งส่วนใหญ่จะทำตอนกลางคืน เสี่ยงต่อ
การหกล้ม แมลงนำโรค ยุงกัด ปวดเมื่อย รวมทั้งสัตว์มีพิษอื่นๆ กัดต่อยตอนกลางคืน
(สุริยห์ นามบุญเรือง, 2551) การที่ร่างกายมีความสมบูรณ์ สะท้อนถึงความสามารถต่อ
การทำงานก็เพียงพอที่จะบ่งบอกถึงคุณภาพชีวิตด้านร่างกายได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจาก
เกษตรกรสวนยางพารามีจำนวนแรงงานน้อย (1-2 คน) ดังนั้นภาวะด้านจิตใจที่รู้สึก
ความรู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง และวิตกกังวลจากการทำงานและเคียดแค้นตัวตาย
จากราคายางพาราตกต่ำ จึงมีส่วนในการฉายภาพถึงระดับคุณภาพชีวิตทางจิตใจด้วย
ในขณะเดียวกันกำลังใจหรือพลังอีกส่วนหนึ่งก็ได้มาจากการสร้างกำลังใจตนเอง ได้แก่
ให้คุณค่ากับชีวิต มีเป้าหมายโดยตั้งใจทำงาน พอใจในอาชีพ และพอใจในความเป็นอยู่
ของตนเอง ที่สามารถอธิบายคุณภาพชีวิตด้านจิตใจได้เป็นอย่างดี

6. ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพ
ชีวิตในภาพรวม ประกอบด้วย (1) รายได้ทั้งหมดต่อเดือนของครัวเรือน (2) ระยะเวลา
ที่ประกอบอาชีพกรีดยางพารา และ (3) การออมเงินของครัวเรือน ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่า
หน่วยงานวิชาการทางการเกษตร ควรเข้ามาดูแลระบบตลาดให้กับกลุ่มเกษตรกรสวน
ยางพารา ให้รู้เท่าทันทางการค้าและการตลาด มุ่งส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มเพื่อการ
สหกรณ์เพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางการตลาด และเพื่อยกคุณภาพชีวิตทางด้านความมั่นคง
ทางเศรษฐกิจของครัวเรือนให้ดีขึ้น ลดจำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวัน โดยการเพิ่มแรงงาน
ภาคการเกษตรให้มากขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่า หน่วยงานด้านพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์จังหวัด แรงงานจังหวัด และหน่วยงานที่รับผิดชอบกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร
ควรเข้ามาส่งเสริมให้ครัวเรือนเกษตรกรสวนยางพาราเกิดการรวมกลุ่มแรงงาน สร้างเครือ
ข่ายช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ฟื้นฟูฝีมือแรงงานและส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์ ส่งเสริมการออม สร้างอาชีพเพิ่มรายได้ พัฒนาทุนทางสังคมให้เกิดการช่วยเหลือ
เกื้อกูลกันในหมู่คณะ ตอบแทนกันด้านแรงงาน โดยการกระทำการร่วมในรูปสหภาพแรงงาน

ก็จะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกายได้ด้วยเมื่อไม่ต้องทำงานหนักจนเกินไป รวมถึงระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ก็จะได้รับตามไปด้วยเมื่อ ลดจำนวนชั่วโมงในการทำงาน ต่อวันลงมีเวลาได้อยู่กับครอบครัวมากขึ้น เครือข่ายจำนวนคนมาช่วยกริยามากขึ้น ไม่ต้องจ่ายค่าจ้างแรงงานก็สามารถออมเงินได้

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยขอเสนอแนะเกษตรกรว่า ควรจัดการกับเวลาให้พอเหมาะพอควร แก่การพักผ่อน ไม่โหมงานหนักจนเกินไป พอใจในอาชีพ และพอใจในความเป็นอยู่ ของตนเอง เพื่อจะได้ทำให้คุณภาพชีวิตด้านจิตใจได้ดีด้วย หน่วยงานด้านการแพทย์ และสาธารณสุข ก็ควรเข้ามามีบทบาทในการเฝ้าระวังโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพ อย่างใกล้ชิดในกลุ่มเกษตรกรสวนยางพารา หน่วยงานด้านวัฒนธรรมจังหวัด ควรส่งเสริม กิจกรรมที่ฟื้นฟูวิถีวัฒนธรรมตามธรรมเนียมปฏิบัติที่ดีงาม เพื่อเป็นการฟื้นฟูทุนทางสังคม ให้ดำรงอยู่สืบเนื่องต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา โกศล. (2555). คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย ศึกษากรณี จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2559, จาก :<http://repository.nida.ac.th>.
- ดวงกมล คนโทเงิน. (2556). ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ มาบตาพุด จังหวัดระยอง *วารสารจัดการสิ่งแวดล้อม*, 9(2), 65-88
- ดุขฎิ อายุวัฒน์. (2562). ศาสตร์และวิธีวิทยาการศึกษาการย้ายถิ่นของประชากร. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.
- ชาย โพธิสิดา. (2547). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 1), นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เทศบาลเมืองโนนสว่าง. (2561). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2559. สำเนาเอกสาร การประชุม.
- พลศักดิ์ อินทรโยธาและคณะ. (2548). คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง กระทรวงเกษตร และสหกรณ์

- วัลภา ช่างเจรจา. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์กลวิธีพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวสวนยางพาราแถบลุ่มน้ำโขง จังหวัดบึงกาฬ *วารสารสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย*, 30(1),166-174
- สุภา แก้วบริสุทธิ์ (2547). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางพารา จังหวัดสงขลา. สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2559, จาก : <http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2553/2802>.
- สุวิทย์ นามบุญเรือง. (2551). การสร้างกลยุทธ์พัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายยางพาราของเกษตรกร ตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2559, จาก : <http://tdc.thailis.or.th>.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2559). ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- อัมพา เกียรติก้องศิริ. (2549). ภาวะหนี้สินครัวเรือนในเขตเทศบาลท่าแพอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2559, จาก : <http://dspace.nstru.ac.th:8080/dspace/handle/mode=full>.
- สำนักงานตลาดกลางยางพาราจังหวัดหนองคาย การยางแห่งประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2559 จาก https://web.facebook.com/rubbernongkhai/?_rdc=1&_rdr
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row Publications.
- Taylor, G.R. (2000). *Integrating Quantitative and Qualitative Methods in Research*. MA: University Press of America.
- James S. Coleman Thomas Hoffer. (1988). “Social Capital in the Creation of Human Capital”. *American Journal of Sociology*.

The Anthropocentric Truth of Soren Kierkegaard: A Critique

Ikechukwu Monday Osebor, Ph.D¹

Kano Benson²

Abstract

Truth as “subjectivity” is an important theme in Soren Kierkegaard’s philosophy. Subjectivity rejects the absolute spirit, or the eternal truth of Hegel, and of idealism. Subjectivity is a paradigm shift from the traditional conception of truth to the individualistic perception of reality. Although, Kierkegaard did not deny the existence of the absolute truth but affirmed that absolutism is not certainty. The implication of objective truth is the negation of concrete individual. Objectivity is an abstract entity, which remains outside the realm of sensory perception. Using the method of philosophical analysis, the paper contends that Kierkegaard rejection of objectivism went too far in the opposite direction because, ‘Subjectivity as truth’ could end up in a form of epistemological relativism. Conclusively, the paper maintain that subjectivism is not sufficient to apprehend the truth; rather, a philosophical synthesis of objectivity and subjective; Su-objective philosophy will be required. A philosophical synthesis is the integration of two or more pre-existing elements of realities for the creation of truth that would be epistemological infallible

Keywords: Truth, Anthropocentrism, Objectivity, Existence, Subjectivity and Epistemic relativism

---

¹ Department of General Studies (Arts and Humanities) Delta state polytechnic Ogwashi-Uku PMB 1030 Nigeria.
Phone +2348037911701

E-mail: osebordary@yahoo.com, osebor.ikechukwu@mydspg.edu.ng

² Department of General Studies (Arts and Humanities)

1. Introduction

Philosophers of different schools of thought have given different definitions of truth. Truth is an entity existing outside the mind it is an entity in the intelligible world (Omorogbe, 1999: p.39). Truth is one eternal and unchanging. It is a 'clear and distinct perception of the innate ideas. Truth is an indubitable knowledge, which comes within and not outside the individual. Truth is the perception of everything, and everything is a modification of God (Omorogbe, 199:p.40).

Truth as the character of a thing, which agrees with its notions or essence (Nath, 2014:p.2). Nath (2014) Truth is a correspondence between belief and facts. There are two types of truth, the a priori and the posteriori (Akanmidu, 2006). The posteriori truth is the knowledge derived from contingent upon meeting the subject and object of experience. Experience refers to the original encounter of subject and object. While a priori truth is an innate knowledge derived from an abstract source.

According to Soren Kierkegaard, 'Objective truth entails dispassionate, theoretical and abstract knowledge or realities. The traditional notion of God is an objective truth (Omorogbe contem.199:p.46). Some may argue that objectivity is 'myth, because it isolates individual experience. Objectivity is an abstract truth that negates the crux of human existence.

Objective truth is a denial of human freedom, choice, and responsibility (Daniel, 2003:p.3). Objectivity is a doctrine, which composes of rigid moral code or guidelines for human conduct. Individual who bypasses these moral codes is an actor and not a ghost of existence (Nath, 2014: p.1). The Objective truth is living inauthentic life that negates concrete existence. It is an attempt to run away from responsibilities. This is 'bad faith (Omorogbe contem.1999:p.47).

2. Objectives and Method of the study

The philosophical subjectivism is good, but it is unethical response to the act of knowing the truth due epistemological individualism. The question is, how can we know the truth? There are many methods of knowing the truth, which include empiricism, rationalism, objection and many others. This study suggests the application Su-Objective philosophy in the act of knowing. Su-Objective philosophy would be a philosophical synthesis of objective and subjective truth. It involves a philosophical combination of parts, or elements of objectivism and subjectivism, in order to form a more complete view or system of truth.

This study adopts the technique of philosophical analysis. Philosophical analysis is a technique mostly used by researchers in the analytic tradition to "break down" and analyze philosophical issues. Philosophical analysis is a method of addressing problems through analysis of terms or concepts used. The rationale for analysis is to give insights into conceptual contents as expressed in necessary 'conceptual truths' (Omeregbe, 1999;45). "Philosophical analysis consists of the breaking down of concepts into their constituent parts in order to gain an in-depth understanding about things" (Monday, 2021;3). However, philosophical may not give final answer to the problems of truth. Nonetheless, It is a tool that allow researchers to perform wider and more in-depth studies to problems confronting humanity and proffering solution to them (Monday, 2021;3).

3. The Philosophical Foundations of Subjective truth

Philosophical anthropocentrism, popularly known as subjective philosophy could be traced to the works of Johann Gottlieb Fichte a German idealist, who invented subjective Idealism (Edward, 1912). His philosophy is

an antithesis of the Kantian philosophy of Noumenon (Archibald, 1922: p.1). Fichte's practical philosophy is a deconstruction of the Kantian notion of Noumenon.

‘Thing-in-itself’ cannot be known or explain because it is a mere representation of realities. The Nuomenon are realities unknown because they are transcendental things and non-empirical objects. This form of knowledge is with contradictions because it represents objects that are external to man, which poses difficulties for human apprehension (Omorogbe, 1999: p.125). A phenomenon represents object of sense experience or things as they appear or things that exist in relation to human sense perceptions

Akamidu (2006; p.30) cites Chipman that “the objects of experience exist only in spatiotemporal appearance, (b) In so far as we judge that there are appearance, we must be prepared to judge that there are things in appearance (c) To speak of a thing appearing is, by implication, to make use of the concept of a thing-other-than-as-it- appears,(d) Objective experience requires us to postulate thing-other- than-as-they appear or things in themselves”.

Things-in-themselves are imperfect idea because it isolates the ego and denies the existence of the non-ego, or multiplicity of experience. Self-consciousness implies consciousness of something else than self, and could not exist without it.

Given a brief philosophical survey of Kant's notion of the phenomenon and Noumenon, one could argue that things as they appear are abstract notions, which may not give accurate judgment about objects absolutely. For example, when we see a snake as it appears to us, this appearance does not re-presents its true nature, as it really is. Nevertheless, we rely on our

cognitive understanding to interpret these objects of perception in order to make a subjective judgment.

Furthermore, the idea of 'self-consciousness' is a shift of paradigms from the idealistic approach to a practical method of inquiry (Archibald, 1922:p-4). Archibald (1922) quotes Fichte "All that is the ego,' all that we know belongs to and takes place within our consciousness where reality is experienced and it is nothing more. Existence is only the thinking being, and their significance and interpretation of the thinking subject are the business of philosophy"

For Fichte, self-consciousness is a social phenomenon. It is a clear step taken in this direction of modern philosophy. Self-consciousness is a necessary condition for self-realization, freedom and the foundation of everything that we know (Omorogbe, 199:p125), (Edward, 1912). Self-consciousness is an immediate self-identity, which recognizes its own being. It is not an abstract or transcendental entity but a free agent without limitations (Omorogbe, 1999:p.125).

Liu (n-d) argues that Hegel did not hesitate to announce the end of unity in transcendental philosophy but criticized Fichte thus; 'Fichte's practical philosophical system fails the fundamental principle of Hegel's system because Hegel identifies with 'intellectual intuition', 'pure thinking of its own self', 'pure self-consciousness (or I = I)' or 'I am. Liu (n-d).

The distortion of the transcendental viewpoint is an incomplete synthesis of nature and freedom is an error. In particular, it is a synthesis of nature under freedom, establishing an asymmetrical relation with self - consciousness and negating natural drive. In fact, this is not objective thinking. Here, one could argue that Kierkegaard reactions to Fichte's practical philosophy, and his criticisms of Hegel's idealistic philosophy, formed the kernels of his anthropocentric or Subjective philosophy.

4. Søren Kierkegaard Subjectivity

Søren Kierkegaard was born May 5, 1813, Copenhagen, Den. —died Nov. 11, 1855, Copenhagen). He was a Danish philosopher, theologian, and cultural critic. Kierkegaard was a major influence on existentialist/ anthropocentric philosophy, and a Protestant theologies in the 20th century (Merold, n-d).

Anthropocentrism is a subjective philosophy. It places moral value, judgments, feelings, and emotions in terms of individual perceptions and experiences (Jonathan, 2015). Anthropocentrism refers to human being the primary holders of moral standard (Monday^c, 2020). The concrete man is the object of focus in the exploration of the realities (Omoroobe (2005:p.1).

Kierkegaard maintain that the traditional conception of 'truth' is supposedly based on objectivity, instead of subjective truth. Molina (1962) argues that 'truth is the existing individual in accordance with the notion of subjectivity'. Kierkegaard differs from Hegel's on the notion of 'I.' For Hegel; 'I' mean himself, and at the same time deterministic and universal. 'I' for Kierkegaard is individualistic and not deterministic but personal experience. Subjectivism denies objective knowledge or truth. It is a relative truth (Omoroobe, 2005:p.159). This implies that 'moral judgment of an action is an expression of personal deposition, attitudes, feelings, or emotions' (Omoroobe, 2005:p.159).

Subjective knowledge is paradoxical in nature. It is identical with faith. No rational knowledge but faith is paradoxical with possibilities of inducement. In our view, the paradox of faith is nonsensical because nothing intellectual in faith. It is fully emotional attributes to realities (Nath, 2014:p.2), (Daniel, J. (2003).

Subjectivity means human beings at the helm of affairs, directing one's own destiny; freedom, personal choice, personal commitment and responsibility. 'To exist is to be free, and to be free, is to be a Christian. Christianity is a leap into the dark. It is a leap into the dark because it lacks rationality and it destroyed absolutism (Omorogbe, 2005) (Blackham, 1953). Existence is the knowledge, which has relationships with the knower. Essentially, the existence of the individual should correspond with the realities or the concrete existing facts or state of affairs (Daniel, 2003: p.3).

Existence means freedom, choice, and responsibility. Omorogbe (contemn, 1999) that Man is a free agent, whose existence precedes essence. Unlike Hegel, freedom is something that man acquires in the course of his life. For the existentialist, man does not acquire freedom; it is identical with existence. Existence is neither accidental knowledge nor objective. It is a relationship between knowledge and the knower. It reflects the subjective thinking of the known objects. Subjectivity as truth' could end up in a form of epistemological relativism.

Kierkegaard's sees Christian truth as subjective. Christianity in its practical sense is uncertainty. It is an individualistic nexus or better still a personal choice. Nothing can relieve Christians of choice and responsibility. Here, it becomes impossible to accept the finite idea without contradiction rather accepts the infinite with passionate inwardness; this is the truth within a contradiction.

The traditional Christianity centers on historical claims, which are dogmatic and dispassionate. Objectivity abandoned for Christians to embrace passionate inwardness. This implies that Kierkegaardian Subjectivity is normative than a cognitive subject; it is more a conscious agent than an objective outlook (Datta 1970: p. 516). 'The truth for me is that I am prepared to live and die' (Omorogbe, 2005: p.15-155).

5. Evaluation of philosophical subjectivity

On the positive side, Kierkegaard's philosophy is applause for the affirmation of liberalism, freedom, choice, and responsibility. Kierkegaard's philosophy down-to-earth pragmatically suggested.

The notion of truth as subjectivity received different interpretations, and has generated many controversies in philosophy Omorogbe (2005) cites G.E Moore who criticized subjectivism from the moral point of view. 'Morality is not just personal like or dislike. If when one man says, 'this action is right' and other answers, 'No, it is not right' each of them is always merely making an assertion about his own feelings, it plainly follows that there is never really difference contradicting what the other is asserting. They are no more contradicting one another than if one had said; 'I like sugar' the other had answered, 'I don't like sugar.' This involves, therefore, the very curious consequence that no two men can ever differ in opinion as to whether an action is right or wrong. Surely, the fact that it involves this consequence is sufficient to condemn it'.

'Emotivism' is subjective, and therefore does not pass the test of authentic moral judgment. Otherwise, there wouldn't be so much debate or controversies about moral matters or moral judgments. Making assertions about the realities (rather than express personal feelings) generates dispute among people.

Kierkegaard up-holds subjectivity negates rationalism but the adoption of philosophical anthropocentrism, leads to epistemological relativism. Subjectivism as Kierkegaard uses this term is personal, derived from a form of experience lacks the concrete epistemic foundation of knowing the truth. In our view, Kierkegaard's subjectivism is not sufficient; rather, a philosophical synthesis will be required, a synthesis of Subjective and Objective ideas,

which might be called 'Su-Objective', is needed. Omorogbe (Contemn, 1999) cited Unamuno: 'The existentialist irrationalism draws our attention, in a dramatic way, to the fact that man is not a completely rational being, for he is a man of flesh and bone. As a finite being, man has the limited cognitive power of his reason. This means that there are certain things in reality which are beyond his cognitive power'.

In summary, 'Su-Objective' philosophy, Kierkegaard would say that man is infinite being and that there are facts about reality that no man can completely apprehend through the subjective mind, emotions, feeling or passion alone. Through mutual adoption and a synthesis of rationalism with subjectivism, the Kierkegaardian philosopher would apprehend more about the world.

Furthermore, there is a very serious problem with Kierkegaard's notion of "Subjectivity" (a largely emotional state) as truth.

If subjectivity is the truth, then what if my subjective state tells me that I should engage in Jihad against all who believe differently than I do? Does the fact that I hold this view subjectively, along with strong emotions, make it true?

What if I 'subjectively know' that God has ordered me to fly jet aero plane into skyscrapers, resulting in the deaths of thousands of people? Do my subjective feelings or emotions make this belief true? I think not.

The problem here is that Kierkegaard must be placed in historical context. Kierkegaard lived in the 19th Century before the slaughter of World-war I, before the holocaust of World -War II, and before the advent of nuclear weapons. Conflict on this scale was unimaginable in Kierkegaard's time; moreover, Kierkegaard lived at the close of that period in Western history which is known as 'the Enlightenment'. It was during this period that Westerners learned (among other things) that, unless we live in peace with

those who believe differently than we do, there will never be peace. Hence, for Kierkegaard, the idea of religious conflict in his day-and-age was unthinkable. Religious wars were relics of the unenlightened past. The very idea of something like "religious terrorism" would have seemed absurd to Kierkegaard. But times have changed.

Sadly, the Enlightenment was a phenomenon restricted to Europe and nations with a strong European heritage; it never reached the Muslim world. “**Arab Spring**, wave of pro-democracy protests and uprisings that took place in the Middle East and North Africa beginning in 2010 and 2011, challenging some of the region’s entrenched authoritarian regimes” (Arab, n-d) So, now, we live in a world where people can use ‘subjective’ knowledge or certainty to justify monstrous acts. Surely such ‘knowledge’ cannot be part of Christianity or any other truly enlightened religion. I should add that -- in my own opinion -- I believe that the Muslim world is experiencing its own Enlightenment at this very moment.

It is bloody and violent and it may take a long time. The European Enlightenment was preceded by the Thirty Years War, during which Catholics and Protestants butchered each other simply for holding different beliefs. Such horrors result from taking the subjective experience as ‘knowledge’ or ‘certainty’. It is neither.

6. Philosophical Synthesis

Philosophical Synthesis is one of central concepts in Kant's philosophy (NWE, n-d). It has two roles; “describing a certain type of resolution to an argumentative conflict, and describing a mental process that combines representations” (NWE, n-d), philosophical synthesis is an unconscious mechanism, which is diverse spheres of human experiences. The empirical

understanding of the mind synthesizes “diverse information coming from the object such as color, smell, textual feelings and, as a result, conceives a unified object” (NWE, n-d). Philosophical synthesis is the perception of mind and matter as two sides of a coin but the two sides taken a whole is God. Here (Omorogbe, 199:p.40). Akamidu (2006; p.30) cites Kant that synthesis of perceptions is the actual knowledge of an object, plausible through the power of cognitive judgment; namely, the intuitive sensibility, which produces sensation and conceptual understanding of thought.

7. Conclusion

Objective is a paradox! The Objective paradox means the existence of objective and subjective truth. These remain a necessary fact. However, the objective truth makes the individual be a spectator instead of an actor of life experience. Using paradoxical remarks, Kierkegaard attempts to establish a limit for objective thinking, and that paradox embraces absurdity, in the face of contradictions. Accepting Objectivity as truth means a truth without an empirical or scientific evidence. ‘This can be seen in the Christian belief in the incarnation of Christ, which is paradoxical in light of the evidence.’ The paper suggests a philosophy synthesis of objective and subjective truth for proper apprehension of realities

8. References

- Arab, S. (n-d). pro-democracy protests. Encyclopaedia Britannica <https://www.britannica.com/event/Arab-Spring>
- Archibald, B. (1922). *German Idealism*. Available at <http://www.etoerredebabel.com/shorthistoryofphilosophy>. Retrieved, 29/92017.
- Akanmidu, R. (2006). *Footprint In Philosophy*. Hope Publication: Ibadan.

- Blackham, H. (1953). *Six Existentialist Thinkers*. Routledge: London.
- Daniel, J. (2003). On Truth As Subjectivity In Kierkegaard Concluding Unscientific Postscript. *Journal Quodlibet*, 2(5): 1526-6575.
- Datta, D. (1970). *Current of Contemporary Philosophy*. The University of Calcutta.
- Edward, L. (1912). Hegel's Criticisms of Fichte's Subjectivism. *The Philosophical Review*, 21 (5): 566-584 Published by Duke University Press on behalf of Philosophical Review Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/2177178> Accessed: 15-07-2017.
- Fernando, M. (1962). *Existentialism As Philosophy*. Prentice-Hall Inc: USA.
- Hegel, F. (1950). *The logic of Hegel*. trans Wallace, Oxford University Press.
- Jonathan, P. (2015). *Anthropocentrism Ecology*. Oxford Bibliographies University Press.
- Kierkegaard, S. (1974). *Concluding Unscientific Postscript*. David, F.&Lowrie, W. Trans; Princeton University Press.
- Kierkegaard, S. (1835) Journals, "Our Journalistic Literature", November 28, p.41
- Merold, W (n-d) Soren-Kierkegaard.britannica.com/biography/Soren-Kierkegaard
- Monday, O. I. (2021). The Ethical Implications of Eco-individualism on Environment Sustainability. *European Journal of Sustainable Development Research*, 5(1), em0xxx. <https://doi.org/10.21601/ejosdr/xx>
- Monday^c I.M.The Relevance of deep ecological principles in Aquatic Crisis: A philosophical. *Bangladesh Journal of Bioethics*. [internet] 2020 [2020 Nov. 14] 11 (2): 35-41. <https://doi.org/10.3329/bioethics.v11i2.50392>
- LIU, Z. (n-d) *Hegel on Fichte's Conception of Practical Self-Consciousness: A Fundamental Criticism of the Sittenlehre in the Differenz-Schrift*. The 3rd BESETO Conference of Philosophy Session 15. Peking University. Available at utcp.c.u-tokyo.ac.jp/events/pdf/020_Liu_Zhe_3rd_BESETO.pdf. Retrieved 29/9/2017.

- Omorogbe, J. (1999). *Modern Philosophy*. Educational Research Publisher. Lagos.
- Omorogbe, J. (1999). *Contemporary philosophy*. Educational Research Publisher: Lagos.
- Omorogbe, J. (1999). *Modern Philosophy*. Educational Research Publisher: Lagos.
- Omorogbe, J. (2005). *Knowing Philosophy*. Educational Research Publisher. Lagos.
- Nath, S. (2014). Concept Truth and Subjectivity in Kierkegaard Philosophy. *Journal of Social Relevance& Concern*, 2 (5): 2347-9698.
- N W E, (n-d). Synthesis. <https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Synthesis>

การติดตามประเมินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)”

Evaluation: “Change plastic to merit (When you rotate)” by CIPP-I Model

วิสาขา ภูจินดา (Wisakha Phoochinda)¹

นิชนันท์ ปฏิทัศน์ (Nichanan Patitas)²

ภาธร วงศ์จันทร์ (Paron Vongchan)³

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามประเมินผลของการดำเนินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนโครงการฯ ในระยะต่อไป โดยเป็นการศึกษาในรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” จากหน่วยงาน 4 กลุ่ม จำนวน 16 ท่าน ได้แก่ 1) กลุ่มรณรงค์ กองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในฐานะเจ้าของโครงการ 2) เครือข่ายที่เป็นจตุรบรรรมพลาสติกของโครงการฯ 3) กลุ่มภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการฯ ได้แก่ กลุ่มความร่วมมือภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และ 4) หน่วยงานที่นำไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ กลุ่มผู้ได้รับมอบผลิตภัณฑ์ Recycle/Ucycle ขยะพลาสติก เช่น มูลนิธิสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์

---

¹ ศาสตราจารย์ดอกเตอร์ คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Professor Dr., Graduate School of Environmental Development Administration, National Institute of Development Administration.

E-mail: Wisakha.p@nida.ac.th

² ผู้ช่วยวิจัย คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Research assistant, Graduate School of Environmental Development Administration, National Institute of Development Administration.

E-mail: smartmiow@gmail.com

³ ผู้ช่วยวิจัย คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Research assistant, Graduate School of Environmental Development Administration, National Institute of Development Administration.

E-mail: parovon7@gmail.com

เพื่อรักษาและช่วยชีวิตสัตว์ทะเล กลุ่มอาสาสมัคร ชุมชน วัด หรือโรงเรียน เป็นต้น โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งในการประเมินผลสำเร็จของโครงการโดยใช้เครื่องมือ CIPP-I Model พบว่าผ่านเกณฑ์การประเมินในมิติบริบท (Context) ($\bar{X} = 4.24$) ซึ่งผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูงมากเพียงมิติเดียว ส่วนประเด็นด้านผลผลิตและผลลัพธ์ (Product) ($\bar{X} = 4.10$) ผลกระทบ (Impact) ($\bar{X} = 4.05$) ปัจจัยนำเข้า (Input) ($\bar{X} = 3.80$) และกระบวนการ (Process) ($\bar{X} = 3.75$) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูงทั้งหมด โดยมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินโครงการฯ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายและเข้าถึงผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงกิจกรรมของโครงการฯ มากขึ้น รวมทั้งพัฒนาระบบฐานข้อมูลพลาสติกของโครงการให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้การสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค เช่น ในห้างสรรพสินค้าลูกค้าที่ไม่รับถุงช้อปปิ้งพลาสติกจะได้รับคะแนนรางวัลในการช้อปปิ้งก็มีส่วนช่วยให้การดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: โครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน), CIPP-I, การประเมินโครงการ

Abstract

The purposes of this study were to monitor and evaluate the results of the project implementation. “Change plastic to merit. (when you rotate)” and to recommend appropriate guidelines and strategies to drive the project in the next phase. Mixed Methods research was employed. Interviews with key informants related to the project “Change plastic to merit. (when you rotate)” from 4 groups of 16 persons: 1) Campaign Group, Promotion and Dissemination Division, Department of Environmental Quality Promotion as the project owner 2) Networks who provide plastic collection points for the project 3) Partners involved in the project implementation, i.e. cooperation

in the government, business, and civil society sectors and 4) Organizations who take advantage including the group who received the product from Recycle/Upcycle plastic waste such as the foundation to support tools and equipment for saving marine life, volunteer groups, communities, temples or schools, etc. The CIPP-I Model was used to evaluate the project implementation which the results showed that the Context dimension ($\bar{X} = 4.24$), only one dimension passed the evaluation criteria, at a very high level, while the product ($\bar{X} = 4.10$), Impact ($X = 4.05$), Input ($\bar{X} = 3.80$) and Process ($\bar{X} = 3.75$) dimensions passed high evaluation criteria. With suggestions for improving the implementation of the project, there should be use of various and reachable public relations media through social network channels to allow all sectors to have more access to the project activities, as well as developing a database of plastics collection to monitor amounts of plastics collected. In addition, proposing incentives to change consumer behavior, e.g. at a department store, customers who do not accept plastic shopping bag will earn reward points; which contributes to more efficient project implementation.

Keywords: Change plastic to merit (when you rotate) project, CIPP-I, Project Evaluation

1. บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยมีปริมาณขยะพลาสติกจำนวนมาก โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีขยะพลาสติกเกิดขึ้นประมาณร้อยละ 12 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมด หรือประมาณปีละ 2 ล้านตัน ซึ่งพบว่า มีการนำขยะพลาสติกกลับไปใช้ประโยชน์เฉลี่ยเพียงประมาณปีละ 0.5 ล้านตัน ส่วนที่เหลือ 1.5 ล้านตัน ส่วนใหญ่จะเป็นพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (Single-use plastics) อาทิ ถุงร้อน ถุงเย็น ถุงหูหิ้ว แก้วพลาสติก หลอดพลาสติก

กล่องพลาสติก กล่องโฟมบรรจุอาหาร ที่ไม่มีการนำกลับไปใช้ประโยชน์เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ซึ่งถือว่าเป็นการเสียโอกาสในการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด (กรมควบคุมมลพิษ, 2562) ประกอบกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในปัจจุบันเป็นเหตุให้มีมาตรการ “อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ” ทำให้มีการใช้บริการอาหารแบบส่งถึงที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ปริมาณขยะบรรจุภัณฑ์เพิ่มขึ้น โดยกรมควบคุมมลพิษพบว่า ในปี 2563 ขยะพลาสติกโดยเฉพาะบรรจุภัณฑ์พลาสติก เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 15 (จากปริมาณปกติ 5,500 ตันต่อวัน เป็น 6,300 ตันต่อวัน) จากการใช้บริการรับส่งอาหารที่มากขึ้นถึง 3 เท่า ซึ่งปริมาณขยะเป็นเรื่องของวิกฤติซ้อนวิกฤติและต้องมีการเร่งรับมือ โดยการดำเนินการจัดการอย่างมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะจัดการขยะพลาสติกที่เกิดขึ้น (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564)

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ให้ความสำคัญกับการเร่งแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาขยะพลาสติก บรรจุภัณฑ์พลาสติกจากการใช้บริการรับส่งอาหาร หรือ Food Delivery ที่เกิดขึ้นจากการที่ประชาชนให้ความร่วมมือในการอยู่บ้าน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของ Covid-19 อีกทั้งยังทำให้ประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญของการคัดแยกขยะ เพื่อนำขยะพลาสติกกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ลดปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้นทั้งในสังคม และขยะทะเล ไปพร้อมกับผู้ร่วมงานและภาคีเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและคืนประโยชน์กลับสู่สังคมไทย ตลอดจนขอความร่วมมือประชาชน ช่วยกันคัดแยกขยะพลาสติกสะอาด ขยะพลาสติกที่ปนเปื้อนอาหาร และทิ้งลงถังให้ถูกต้อง จึงได้จัดทำโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ” (เมื่อคุณหมุนเวียน) ขึ้น เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกอย่างครบวงจรและเป็นรูปธรรม โดยประชาชนสามารถส่งคืนพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (Single-use plastics) ผ่านจุดรับคืน (Drop point) ตามสถานที่ต่าง ๆ อาทิ หน่วยงานภาครัฐทั้ง 20 กระทรวง และภาคีเครือข่ายความร่วมมือจากมหาวิทยาลัย ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า ซูเปอร์มาเก็ต และร้านสะดวกซื้อ กลุ่มความร่วมมือภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม เพื่อจัดการพลาสติกและขยะอย่างยั่งยืน (PPP Plastics) และเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนแห่งประเทศไทย (TRBN) โดยขยะพลาสติกที่รวบรวมได้นั้นจะถูกนำกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล หรือ

ออฟไซเคิล เพื่อใช้ประโยชน์ใหม่ ตลอดจนเพื่อสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น การนำขยะพลาสติกจากโครงการฯ ไปออฟไซเคิลเป็นจิวเวอรี่ไซเคิลเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาในช่วงเข้าพรรษา หรือนำผลิตภัณฑ์ที่ได้มอบให้กับมูลนิธิสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ในการรักษา และช่วยชีวิตสัตว์ทะเล โดยมีแนวทางการดำเนินโครงการดังนี้ 1) กำหนดประเภทพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวที่จะเก็บกลับคืน 2) สร้างความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่ายภาคเอกชน 3) สร้างความร่วมมือของหน่วยงานภาคเอกชน กลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจ Recycle/Upcycle และกลุ่มภาคเอกชนที่สนับสนุนการจัดการขยะพลาสติกอย่างครบวงจร 4) สร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภาคประชาชน 5) ส่งมอบผลิตภัณฑ์ให้กับมูลนิธิสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ เพื่อรักษาและช่วยชีวิตสัตว์ทะเล หรือกลุ่มอาสาสมัคร ชุมชน วัด หรือโรงเรียน (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564)

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการทำการติดตามประเมินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” โดยใช้ CIPP-I Model เป็นกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมในการประเมินผลแผนงาน / โครงการ / บุคลากร / ผลผลิต/ องค์การ / และระบบ เพื่อให้ทราบประสิทธิผลและประสิทธิภาพการดำเนินโครงการฯ นำไปสู่การปรับปรุง แก้ไข พัฒนาในการดำเนินโครงการฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถสร้างความตระหนักให้กับสังคมไทยได้เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสำคัญของการร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และขับเคลื่อนโครงการอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะที่เพิ่มสูงขึ้นในปัจจุบันจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

2.1 เพื่อติดตามประเมินผลของการดำเนินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)”

2.2 เพื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” ในระยะต่อไป

3. การทบทวนวรรณกรรม

รูปแบบการประเมินโครงการ CIPP-I Model

จำลอง โพธิ์บุญ (2560) ได้เสนอเทคนิคการประเมินผลแผนและโครงการ CIPP-I Model ซึ่งเป็นเทคนิคการประเมินผลแผนและโครงการที่ประยุกต์มาจาก CIPP Model ของ Daniel Stufflebeam และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โดยมีแนวทางประกอบด้วย

(1) การประเมินบริบทภายนอก (Context Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อแผน/โครงการ แต่อยู่นอกเหนือการควบคุมของแผน/โครงการ เช่น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี เป็นต้น

(2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรต่าง ๆ ที่นำมาใช้ดำเนินการในแผน/โครงการว่ามีเพียงพอ เหมาะสมหรือไม่ คุณภาพเป็นอย่างไร ถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น

(3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบกิจกรรมขั้นตอนต่าง ๆ วิธีการดำเนินการของแผน/โครงการว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ ช่วยให้ทราบถึงข้อดีและข้อเสียของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนความเหมาะสมของกิจกรรมและขั้นตอนของการดำเนินงานว่าจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้หรือไม่

(4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการเปรียบเทียบผลผลิตจากแผน/โครงการกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือเกณฑ์ต่างๆ ที่วางไว้ ทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ

(5) การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบผลกระทบของโครงการทั้งด้านบวกและลบที่มีต่อกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มอื่น ๆ ทั้งชุมชน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การประเมินผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นยังช่วยให้สามารถหาทางแก้ไขปรับปรุงได้

โดยตัวอย่างการจำแนกประเภทของตัวชี้วัดตามลักษณะของสิ่งที่ได้รับการประเมินตามแบบจำลองการประเมินผลตาม CIPPOI Model ซึ่งดัดแปลงจาก CIPP-I Model โดยการเพิ่มตัวชี้วัดด้านผลลัพธ์ (Outcome) ได้แก่ (เสรี วรพงษ์, 2555)

ตัวชี้วัดด้านบริบท (Context): ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

- (1) สภาพแวดล้อมของก่อนมีโครงการ (ปัญหาวิกฤต)
- (2) ความจำเป็น หรือความต้องการขณะนั้น และอนาคต
- (3) ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input): ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

- (1) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโครงการ
- (2) ความพร้อมของทรัพยากร เช่น งบประมาณ คน วัสดุอุปกรณ์ เวลาและกฎระเบียบ
- (3) ความเหมาะสมของขั้นตอนระหว่างปัญหา สาเหตุของปัญหา และกิจกรรม

ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process): ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

- (1) การตรวจสอบกิจกรรม เวลา และทรัพยากรของโครงการ
- (2) ความยอมรับของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการในพื้นที่
- (3) การมีส่วนร่วมของประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
- (4) ภาวะผู้นำในโครงการ

ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Product): ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

- (1) อัตราการมีงานทำของประชาชนที่ยากจน
- (2) รายได้ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ
- (3) ความพึงพอใจของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ

ตัวชี้วัดด้านผลลัพธ์ (Outcome): ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

- (1) คุณภาพชีวิตของตนเอง และครอบครัวตามเกณฑ์มาตรฐาน
- (2) การไม่อพยพย้ายถิ่น
- (3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ (Impact): ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

- (1) ผลกระทบทางบวก / เป็นผลที่คาดหวังจากกรณีโครงการ
- (2) ผลกระทบทางลบ / เป็นผลที่ไม่คาดหวังจากโครงการ

เกณฑ์และตัวชี้วัดดังกล่าวนี้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลโครงการได้ ซึ่งจะครอบคลุม มิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านบริหารจัดการ ด้านทรัพยากร และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนั้นยังสามารถวัดถึงความสำเร็จและความล้มเหลว

ของโครงการพัฒนาต่างๆ ของรัฐได้ ซึ่งในทางปฏิบัติ นักประเมินผลจะต้องนำเกณฑ์ และตัวชี้วัดดังกล่าวมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะและบริบทของโครงการด้วย

4. วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การดำเนินการติดตามประเมินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” เป็นการศึกษาในรูปแบบการวิจัยการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มรณรงค์ กองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในฐานะเจ้าของโครงการ 2) เครือข่ายที่เป็นจตุรบรรรมพลาสติกของโครงการฯ 3) กลุ่มภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการฯ ได้แก่ กลุ่มความร่วมมือภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และ 4) หน่วยงานที่นำไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ กลุ่มผู้ได้รับมอบผลิตภัณฑ์ Recycle/Upcycle ขยะพลาสติก เช่น มูลนิธิสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ เพื่อรักษาและช่วยชีวิตสัตว์ทะเล กลุ่มอาสาสมัคร ชุมชน วัด หรือโรงเรียน เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ตัวแทนจากหน่วยงานที่เป็นจตุรบรรรมขยะพลาสติกของโครงการฯ ทั้งสิ้น 11 แห่ง จำนวน 16 ท่าน ได้แก่ 1) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เขตพญาไท 2) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เขตพญาไท 3) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เขตจตุจักร 4) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เขตหลักสี่ 5) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย 6) องค์การสวนสัตว์ 7) Public Private Partnership for Sustainable Plastic and Waste Management (PPP Plastics) 8) บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) หรือ PTTGC 9) บริษัท แก้วกรุงไทย จำกัด 10) ศูนย์ช่วยชีวิตสัตว์ทะเลหายาก จังหวัดภูเก็ต และ 11) วิสาหกิจชุมชนบ้านวัดจากแดงเศรษฐกิจพอเพียง

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น ข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ

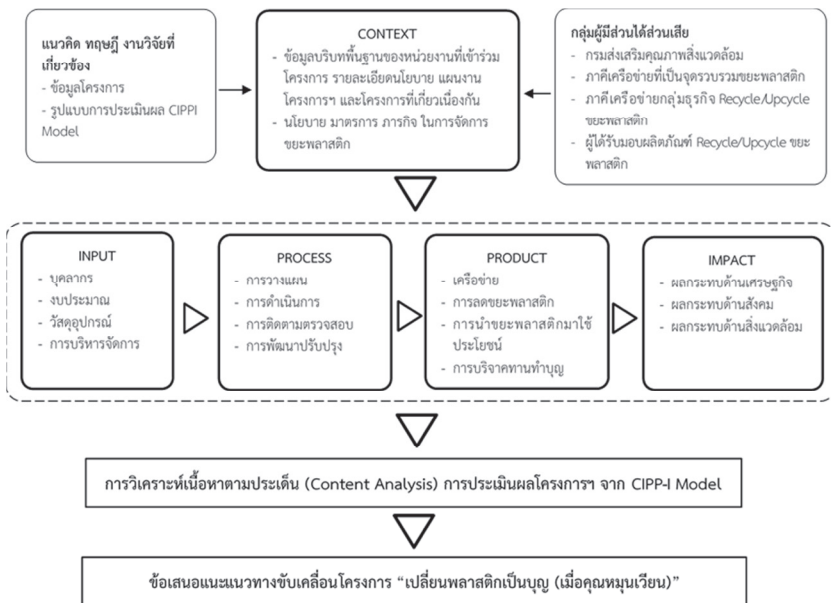
(1) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการศึกษาเอกสาร รายงาน วารสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลที่รวบรวม ได้แก่ ข้อมูลบริบทพื้นฐานของหน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการ รายละเอียดนโยบาย แผนงานโครงการฯ และโครงการที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับผลการดำเนินงานโครงการฯ

(2) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และการประชุมรับฟังความคิดเห็น ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับการประเมินผลสำเร็จของโครงการจาก CIPP-I Model ได้แก่ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต/ผลลัพธ์ (Product) และผลกระทบ (Impact)

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการกับการพรรณนาความ จับกลุ่มประเด็นจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่างๆ 4 กลุ่ม ซึ่งจัดกลุ่มเนื้อหาตามประเด็นของ CIPP-I Model วิเคราะห์ผลการประเมินโครงการจากแบบประเมินโครงการ โดยใช้ CIPP-I Model ทั้ง 5 มิติ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมรับฟังความคิดเห็นและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลลงโปรแกรม SPSS เพื่อทำการวิเคราะห์ในเรื่องการรับรู้และการมีส่วนร่วมกับโครงการ ผลกระทบจากการดำเนินงานของโครงการ ความยั่งยืนของโครงการ ความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย พร้อมทั้งคำนวณมูลค่าจากขยะพลาสติกที่โครงการสามารถรวบรวมได้ โดยผลการประเมินเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ แบ่งออกเป็น 5 ระดับตามความกว้างของอันตรภาคชั้นระหว่างคะแนนต่ำสุดถึงสูงสุด ได้แก่ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2549)

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับสูงมาก
 คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับสูง
 คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับต่ำ
 คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับต่ำมาก
 ซึ่งมีกรอบกระบวนการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบกระบวนการวิจัย

ในการสร้างกรอบกระบวนการวิจัย คณะวิจัยใช้รูปแบบ CIPP-I MODEL ในการประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการดำเนินโครงการฯ ซึ่งรูปแบบการประเมินโครงการแบบ CIPP-I Model มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้กำหนดไว้ โดยแบ่งการประเมิน 5 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ แล้วสร้างตัวชี้วัดรายปัจจัยเพื่อจัดทำแบบติดตามและประเมินโครงการฯ ครบถ้วน

5 ด้าน และนำไปใช้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมประเมิน วิเคราะห์สรุปผลการติดตามประเมินผลโครงการฯ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการติดตามความสำเร็จของโครงการฯ นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และจัดทำแผนพัฒนาโครงการฯ ข้อเสนอเชิงนโยบาย หรือข้อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนโครงการฯ ในระยะต่อไป

5. ผลการวิจัย (Research Results)

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณตามประเด็นการประเมินผลสำเร็จของโครงการจาก CIPP-I Model ได้แก่ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต/ผลลัพธ์ (Product) และผลกระทบ (Impact) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 การประเมินบริบท หรือ สภาวะแวดล้อม (Context Evaluation)

จากการประเมินบริบท พบว่า จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทยได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จนต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตสู่วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ทำให้พลาสติกถูกจัดเป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการในด้านบรรจุภัณฑ์เกี่ยวกับอาหารและเพื่อการขนส่ง จึงมีการอุปโภคกันเพิ่มขึ้นอย่างมาก เพื่อให้การใช้ 'พลาสติก' เกิดประโยชน์สูงสุด และมีการบริหารจัดการขยะพลาสติกที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งโครงการฯ มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์ของผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการว่า โครงการนี้มาจากความต้องการของประชาชน โครงการฯ เป็นโครงการที่ประชาชนนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องผลปรากฏว่า วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของผู้บริหารด้านการจัดการขยะพลาสติกในองค์กรของทุกหน่วยงานที่มีส่วนร่วมรวมถึงเครือข่าย

ด้านนโยบาย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใช้กลไกประชารัฐ ในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน ในการจัดการขยะพลาสติกอย่างครบวงจร เพื่อป้องกัน

และแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นรูปธรรม ซึ่งมีเป้าหมายชัดเจนในการสร้างความร่วมมือกันในภาคเอกชน ภาครัฐ และประชาชนในการดำเนินโครงการฯ คือ เพื่อลดปริมาณการใช้ขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (Single-use plastics) ออกสู่สิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยกขยะ และการนำขยะพลาสติกกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล ซึ่งจะเป็นการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และจัดการขยะพลาสติกอย่างครบวงจร และเพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจัดการขยะพลาสติกตั้งแต่ต้นทาง และส่งเสริมให้ประชาชนใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างความตระหนักให้กับสังคมไทย และคืนประโยชน์กลับสู่สังคมไทย โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการร่วมใจดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่เปรียบสื่อกลางในการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายต่างๆ ให้ขับเคลื่อนโครงการไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งในการประเมินผลสำเร็จของโครงการโดยใช้เครื่องมือ CIPP-I Model พบว่าผ่านเกณฑ์การประเมินในมิติบริบท (Context) ($\bar{X} = 4.24$) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูงมาก

5.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

จากการประเมินปัจจัยนำเข้า พบว่า ด้านบุคลากรในการดำเนินโครงการฯ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะเป็นบุคลากรขององค์กรภาครัฐ มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์โครงการ และประสานงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน บุคลากรรวบรวมขยะพลาสติกส่วนใหญ่จะเป็นบุคลากรขององค์กรเท่านั้นโดยบุคลากรที่สำคัญคือแม่บ้านผู้มีบทบาทในการรวบรวมพลาสติก ตรวจสอบ คัดแยกประเภท ไปจนถึงการบันทึกปริมาณขยะพลาสติกในทุกสัปดาห์ บุคลากรภาคีเครือข่ายภาครัฐก็ส่วนใหญ่จะเป็นบุคลากรขององค์กรเอกชน ซึ่งมีบทบาทในการเก็บขนและรวบรวมขยะพลาสติกจากจุดรวบรวมทั้งหมดไปเข้าสู่กระบวนการทั้งพลาสติกยืดและพลาสติกแข็ง ซึ่งส่วนใหญ่บุคลากรมีความรู้ในด้านการส่งเสริมโครงการฯ สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่มีความเห็นว่า

“ตนเองมีความรู้เรื่องการจัดการขยะพลาสติกจากการได้ศึกษาหาความรู้ การอบรม และการศึกษาดูงาน ด้านข้อมูลเอกสาร ประกอบการอบรมมีความเพียงพอ อีกทั้งสถานที่และอุปกรณ์ เช่น ป้ายคำอธิบายและถังขยะคัดแยกพลาสติกในการดำเนินกิจกรรมของโครงการมีความเหมาะสม สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ที่มีความเห็นว่า ก่อนการดำเนินโครงการประชาชนยังไม่ค่อยมีความรู้ในด้านการจัดการขยะพลาสติก”

(สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2564)

ด้านงบประมาณกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมใช้งบประมาณในการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ผ่านช่องทางต่างๆ อาทิ แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ สื่อออนไลน์ต่างๆ เป็นต้น กลุ่มภาคีเครือข่ายธุรกิจภาคเอกชนใช้งบประมาณในการจัดเตรียมและติดตั้งถังรับขยะพลาสติกตามจุดรับต่างๆ การขนส่งเพื่อรวบรวมขยะพลาสติกจากจุดรวบรวมแต่ละจุด และการคัดแยก ทำลาย ทำความสะอาดพลาสติกที่ถูกปนเปื้อน ซึ่งทุกภาคส่วนล้วนมีส่วนร่วมและมีความพร้อมในการสนับสนุนโครงการฯ

ด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยวัสดุอุปกรณ์โครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญเมื่อคุณหมุนเวียน คือ การติดตั้งถังรับขยะพลาสติก ณ จุดรวบรวมขยะพลาสติก สถานที่ละ 2 ถัง ประกอบด้วย ถังรับพลาสติกยืด และถังรับพลาสติกแข็ง ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ถังรับพลาสติกโครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญเมื่อคุณหมุนเวียน

ที่มา คณะผู้วิจัย, 2564

ด้านการบริหารจัดการในแต่ละหน่วยงานมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีเป้าหมายเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารองค์กรที่ต้องการให้บุคลากรภายในองค์กรขับเคลื่อนหน่วยงานด้วยการมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมและส่วนรวมไปสู่รูปแบบการทำงานที่สอดคล้องกับพฤติกรรมต้นแบบสู่ประชาชน ซึ่งถือว่าได้รับการตอบรับที่ดีจากบุคลากรทุกภาคส่วน ซึ่งบุคลากรมีความเต็มใจในการให้ความร่วมมือเพราะเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง และมีการผลักดันที่เข้มข้นในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อสังคม มีการสื่อสารที่หล่อหลอมความมีจิตสาธารณะและการให้ความร่วมมือของบุคลากร ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักที่สอดคล้องกัน ทำให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนไปได้ถึงเป้าหมายที่ผู้บริหารตั้งไว้ โดยเป้าหมายขององค์กรไม่ใช่การได้รับพลาสติกในปริมาณมากแต่ คือ การที่บุคลากรให้ความร่วมมือในทุกๆ กิจกรรม

โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีบทบาทเป็นเจ้าของโครงการมีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ และประสานงานกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายไปยังจตุรบรรพมพลาสติกแต่ละจุดเพื่ออำนวยความสะดวกในการติดตั้งถังรับขยะพลาสติก และการให้ความร่วมมือในภาคธุรกิจ หรือภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการในการเก็บขน และรวบรวมขยะพลาสติกจากจุดรับพลาสติกจากจุดต่าง ๆ ซึ่งในการประเมินผลสำเร็จของโครงการโดยใช้เครื่องมือ CIPP-I Model พบว่าประเด็นด้าน ปัจจัยนำเข้า (Input) ($\bar{X} = 3.80$) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูง

5.3 การประเมินกระบวนการ (Process)

จากการประเมินกระบวนการ ด้านการวางแผน พบว่า การดำเนินโครงการฯ มีขอบเขตในการดำเนินการและการติดตั้งจตุรบรรพมไว้ 10 เขตพื้นที่ 34 จุด ในเขตหลักสี่ เขตจตุจักร เขตบางซื่อ เขตพญาไท เขตดุสิต เขตพระนคร เขตราชเทวี เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตดินแดง และ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งในด้านการดำเนินการ พบว่า ในปัจจุบันปี 2564 โครงการฯ มีการติดตั้งถังเดิมบุญ ณ หน่วยงานต่าง ๆ ไปแล้ว 7 เขตพื้นที่ 16 จุด ในเขตหลักสี่ ณ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก เขตจตุจักร ณ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมทรัพยากรน้ำบาดาล เขตบางซื่อ ณ องค์การสวนสัตว์ เขตพญาไท

ณ กระทรวงการคลัง กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม **เขตดุสิต** ณ สำนักนายกรัฐมนตรี เขตราชเทวี ณ กรมทรัพยากรธรณี และ **เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย** ณ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

โดยในปัจจุบัน ณ จุดรวบรวมขยะพลาสติกทั้ง 16 จุด มีการติดตามตรวจสอบปริมาณขยะพลาสติกยึด แข็ง และปริมาณที่ได้รับทุกเดือน ซึ่งถือว่าได้รับการตอบรับและความร่วมมือจากบุคลากร และประชาชนในการบริจาคพลาสติกเป็นอย่างดี แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ส่งผลให้โครงการเกิดการชะลอตัว และในการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจภาคเอกชนพบว่ามีการติดตามตรวจสอบปริมาณขยะพลาสติกยึด แข็ง และพลาสติกที่ได้รับการปนเปื้อน พบว่า ขยะพลาสติกยังถูกปนเปื้อนเป็นจำนวนมาก และอีกทั้งเนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ส่งผลให้ต้องระงับการขนส่งไปก่อน ในด้านการพัฒนาปรับปรุงนั้น เนื่องด้วยปัจจุบันอยู่ระหว่างการพัฒนาโครงการ เพราะการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นการเริ่มต้นโครงการฯ และอยู่ระหว่างการขยายผลเพื่อปรับปรุง พัฒนา และ ต่อยอดโครงการฯ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการคัดแยกขยะพลาสติก 2 ประเภท คือ พลาสติกแข็งและพลาสติกยึด โดยพลาสติกแบบยึดจะเป็นพลาสติกแบบเดียวกันกับโครงการมีอวิเศษชวน ที่มี 12 ประเภท โดยมีแนวคิด คือ เพื่อส่งพลาสติกเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลและแก้ไขปัญหาขยะพลาสติก การประชาสัมพันธ์โครงการโดยสื่อต่าง ๆ เช่น पोสเตอร์/แผ่นพับ สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ ทำให้ประชาชนได้ความรู้และทราบถึงโทษที่เกิดจากปัญหาขยะพลาสติก และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารและพนักงานผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการ มีความคิดเห็นว่า

“การดำเนินงานของโครงการมีแผนการดำเนินงานและมีการแบ่งโครงสร้างการดำเนินงานที่ชัดเจน เช่น การวางแผนเป้าหมายเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ต้องการให้บุคลากรภายในองค์กรขับเคลื่อนหน่วยงานด้วยการมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมและส่วนรวมไปสู่รูปแบบการทำงานที่สอดคล้องกับพฤติกรรม โดยมีการจัดกิจกรรมประกวดภายในหน่วยงานแต่ละกองเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยแข่งขันว่ากองใดมีขยะน้อยที่สุด การประชาสัมพันธ์ผ่านไลน์กลุ่มขององค์กร โดยตัวการในการขับเคลื่อนโครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญฯ ของหน่วยงานที่สำคัญคือแม่บ้านผู้มีบทบาทในการรวบรวมพลาสติก ตรวจสอบคัดแยกประเภท”

(สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2564)

ไปจนถึงการบันทึกปริมาณพลาสติกในทุกสัปดาห์ มีการประสานงานผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในองค์กรที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินโครงการและสนับสนุนโครงการ เช่น PPP PLASTICS เข้าไปสนับสนุนร่วมกันเป็นโครงการ เมื่อวิเคราะห์ว่าที่เก็บขยะพลาสติกเพิ่มจาก 100 จุด เป็น 350 จุด เพื่อครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพฯ ปริมาณขยะของ ชลบุรีและสุพรรณบุรี หรือฝ่ายอาคาร ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ในกระทรวงต่าง ๆ โดยมีช่องทางในการประชาสัมพันธ์คือ ป้ายประชาสัมพันธ์ โปสเตอร์/แผ่นพับ และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งในการประเมินผลสำเร็จของโครงการโดยใช้เครื่องมือ CIPP-I Model พบว่าประเด็นด้านกระบวนการ (Process) ($\bar{X} = 3.75$) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูง

5.4 การประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ (Product)

จากการประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ด้านเครือข่ายจะประกอบด้วยภาคีเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ ภาคีเครือข่ายหน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

ด้านการลดปริมาณขยะพลาสติก พบว่าในการดำเนินการโครงการฯ จะทำให้เกิดมูลค่าจากผลิตภัณฑ์ใหม่ สร้างพฤติกรรมการคัดแยกขยะ เกิดความตระหนักรู้ การคัดแยกขยะมากขึ้นในหน่วยงาน และมีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมจากการนำขยะกลับไป

ใช้ประโยชน์ได้ง่ายขึ้น โครงการฯ มีผลกระทบด้านบวกต่อหน่วยงานโดยจะสร้างพฤติกรรม การคัดแยกขยะ เกิดความตระหนักรู้ การคัดแยกขยะมากขึ้นในหน่วยงาน และจะส่งผลต่อ การลดลงของปริมาณขยะพลาสติกในอนาคต

ด้านการนำขยะพลาสติกมาใช้ประโยชน์ พบว่า โครงการฯ ทำให้เกิดมูลค่าจาก ผลิตภัณฑ์ใหม่ และมีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมจากการนำขยะกลับไปใช้ประโยชน์ได้ง่ายขึ้น โดยพลาสติกยืด (ประเภท Polyethylene: PE) จะถูกนำมาเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล โดยเริ่มต้นจากขั้นตอนการหลอมพลาสติกให้เป็นเม็ดพลาสติกรีไซเคิล และนำไปผลิตเป็น ถุงพลาสติกใบใหม่ (Reusable plastic) ที่มีความหนาประมาณ 55 ไมครอน ซึ่งหนามากกว่า ถุงพลาสติกทั่วไป ภายใต้โครงการ “ถุงวน” เนื่องจากถุงวนมีความหนามากกว่าถุงปกติ จึงทำให้ถุงวนสามารถใช้ซ้ำได้หลายครั้ง และรับน้ำหนักได้สูงสุดถึง 12 กิโลกรัม เมื่อถุงวน ถูกใช้งานเก่าหรือขาด สามารถส่งคืนให้กับโครงการวนเพื่อเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลอีกครั้ง ได้เรื่อยๆ เป็นการใช้ประโยชน์จากพลาสติกให้คุ้มค่ามากที่สุด และพลาสติกแข็งนำไปรีไซเคิล เป็นจีสวีรีไซเคิล โดย PTT GC ร่วมกับวัดจากแดง จ.สมุทรปราการ ผลิตผ้าบังสุกุลจีวร จากขวดพลาสติกรีไซเคิล โดยนำขวดพลาสติก (Polyethylene Terephthalate: PET) ใช้แล้วมาเข้ากระบวนการสกัดเป็นเส้นใยรีไซเคิล โพลีเอสเตอร์ ผสมกับเส้นใยฝ้าย และ เส้นใยรีไซเคิล โพลีเอสเตอร์ ซิงค์ (Recycle Polyester Zinc) ที่ช่วยลดกลิ่นอับ ชักแห้ง ไว และไม่ยับง่าย โดยขวดพลาสติก 15 ใบ สามารถผลิตผ้าจีวร 1 ผืน และผ้าไตรจีวร 1 ชุด จะใช้ขวด 60 ใบ พร้อมทั้งตัดเย็บ และย้อมสีราชานิยมถูกต้องตามพระวินัย โดยนารายได้ จากการจำหน่ายมาใช้ในการพัฒนาชุมชนและสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และยังสามารถนำไป รีไซเคิลเป็นชุดป้องกันความปลอดภัยส่วนบุคคลทางการแพทย์ (ชุด Personal Protective Equipment: PPE) โดยโครงการ “ส่งพลาสติกกลับบ้าน” ร่วมกับ “Less Plastic Thailand” ผลิตชุด PPE โดย 1 ชุด ผลิตจากเส้นใยที่นำขวดพลาสติก PET ประมาณ 18 ขวด ตัดเย็บเป็น 2 ชั้น เพื่อการป้องกัน แต่ยังคงคุณสมบัติสวมใส่สบาย เคลือบสารพิเศษ ที่มีคุณสมบัติสะท้อนน้ำ และป้องกันการซึมผ่านของน้ำที่มีแรงดัน (Hydrostatic Pressure) สามารถนำไปซักทำความสะอาด และนำกลับมาใช้ซ้ำได้ใหม่มากถึง 50 ครั้ง

ด้านการบริจาคทานทำบุญ พบว่า มีการบริจาคให้กับมูลนิธิช่วยชีวิตสัตว์ทะเลหายาก โดยพลาสติกที่ได้รับมาทุก 1 กิโลกรัม โครงการวนจะแปลงเป็นเงิน 5 บาท เพื่อบริจาคให้กับมูลนิธิช่วยชีวิตสัตว์ทะเลหายาก ศูนย์ช่วยชีวิตสัตว์ทะเลหายากสิริธาร

ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ภายใต้กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งเป็นศูนย์รักษาและอนุบาลสัตว์ทะเลหายาก พร้อมอุปกรณ์ทางการแพทย์ ใช้ในการช่วยชีวิตสัตว์ทะเลหายากที่มาเกยตื้น การชันสูตรซาก การหาสาเหตุการตาย และการวินิจฉัยโรค ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเพื่อลดอัตราการตายของสัตว์ทะเลหายาก ที่มาเกยตื้น รวมถึงการอนุบาลสัตว์ทะเลหายากที่พิการ การช่วยเหลือรักษาและการปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ อย่างมีคุณภาพตามหลักวิชาการและมาตรฐานสากล

ซึ่งผลของการดำเนินโครงการทำให้ปัญหาขยะพลาสติกลดลง ประชาชนมีการนำขยะพลาสติกมาทิ้งที่ถังขยะคัดแยก และมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการในการแก้ไขปัญหาขยะพลาสติก ประชาชนมีการขยายผลนำการคัดแยกขยะพลาสติกไปใช้ในครัวเรือนและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารและพนักงานผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการมีความคิดเห็นว่าการดำเนินโครงการเป็นไปตามแผนการดำเนินงาน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ และมีส่วนร่วมในดำเนินกิจกรรมของโครงการแต่ยังมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการน้อย ส่วนความยั่งยืนของโครงการในด้านการคัดแยกขยะพลาสติกทั้งสองประเภทพบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการคัดแยกขยะพลาสติก ซึ่งในการประเมินผลสำเร็จของโครงการโดยใช้เครื่องมือ CIPP-I Model พบว่าประเด็นด้านผลผลิตและผลลัพธ์ (Product) ($\bar{X} = 4.10$) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูง

5.5 การประเมินผลกระทบ (Impact)

จากการประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เป็นโครงการเพื่อสนับสนุนให้มีการนำขยะที่เกิดขึ้นกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล หรือหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ การพยายามปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยขอความร่วมมือกับร้านค้าต่างๆ ในเครือข่ายในการปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ และร่วมในการส่งเสริมในการเป็นเครือข่ายรับซื้อผลิตภัณฑ์จากวัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในปริมาณที่มาก ทำให้ราคาลดลงและไปกระจายสู่ร้านค้าในเครือข่ายของแต่ละแบรนด์เพื่อให้ร้านค้าสามารถมีกำลังซื้อที่จับต้องได้และใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นการขับเคลื่อนแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model) โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลกระทบด้านสังคม เป็นโครงการที่สร้างความตระหนักให้กับสังคมไทยสู่สังคมไร้เชื้อเพลิง ส่งเสริมการนำขยะที่หมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ กลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ และส่งต่อไปให้กับโรงพยาบาลสนาม สนับสนุนการดำเนินงานของบุคลากรทางการแพทย์ รองรับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน พลาสติกที่ได้จากโครงการทั้งหมดที่ถูกนำไปโดยบริษัท ทีพีบีไอ จำกัด (มหาชน) (TPBI) จะรับซื้อพลาสติกยึดได้ไปจะนำไปใช้เป็นวัตถุดิบเป็นเม็ดพลาสติกรีไซเคิล ส่วนพลาสติกแข็งโครงการฯ จะนำไปส่งให้บริษัท PTT GC ที่นำขวด PET ไป Upcycling (การใช้วัสดุจากผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ถูกใช้งานแล้ว เพื่อสร้างสิ่งใหม่) เป็นเส้นใย Polyester และส่งต่อให้มูลนิธิหรือสมาคมของวัดจากแดงที่สมุทรปราการไปเย็บเป็นจีวรในรูปแบบวิสาขกิจชุมชนเพื่อสร้างอาชีพเสริมของคนในชุมชน และวัดจากแดงยังสร้างผลิตภัณฑ์อื่นๆ จากขยะพลาสติกเหล่านี้ใช้กันในชุมชนอีกด้วย

การดำเนินการของ PPP Plastics มีแหล่งเงินทุนมาจากสมาชิกที่ระดมทุนในการสร้างประโยชน์ต่อสังคม ได้แก่ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (The Federation of Thai Industries: FTI) และองค์กรธุรกิจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Thailand Business Council for Sustainable Development: TBCSD) รวมทั้งองค์กรพันธมิตรกว่า 30 องค์กร ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ซึ่งสมาชิกในระดับทองจะบริจาคปีละประมาณ 1,000,000 บาท สมาชิกเงินปีละ 500,000 บาท สมาชิกทองแดงปีละ 100,000 บาท

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เป็นโครงการที่นำขยะพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น การนำขวดพลาสติก PET ชนิดใสที่ใช้แล้วมาผ่านกระบวนการ Upcycling ใส่นวัตกรรมและแปรรูปเป็นเส้นใยรีไซเคิลแล้วจึงถักทอด้วยการใช้เส้นใย Recycled Polyester ผสมกับเส้นใย Cotton และเส้นใย Recycled Polyester Zinc นำไปรีไซเคิลสำหรับใช้เป็นส่วนผสมในการผลิต ผ้าไตรจีวร ถวายแด่พระสงฆ์ นำไปผลิตเป็นอุปกรณ์ทางการแพทย์ส่งต่อไปให้กับโรงพยาบาลสนาม สนับสนุนการดำเนินงานของบุคลากรทางการแพทย์รองรับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด การลดปัญหาสิ่งแวดล้อมเรื่องขยะพลาสติกในทะเล และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งเก็บขยะ

พลาสติกมาได้ทั้งหมดประมาณ 20 ตัน ซึ่งสามารถคำนวณการลดลงของค่าการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (CO_2) ได้ประมาณ 18 ตัน เท่ากับการปลูกป่าประมาณ 10 ไร่ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564) โดยมีการคิดค่าพลาสติกโลกรั่มละ 5 บาท เพื่อทำไปช่วยการฟื้นฟูสัตว์ทะเลที่หายากที่กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประมาณ 100,000 บาท โดยบริจาคไปที่สถานพยาบาลสัตว์ทะเลที่ได้รับผลกระทบหรือป่วย ซึ่งในการประเมินผลสำเร็จของโครงการโดยใช้เครื่องมือ CIPP-I Model พบว่าประเด็นด้านผลกระทบ ($\bar{X} = 4.05$) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูง

6. สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

ผลการศึกษาการติดตามประเมินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” สามารถสรุปผลได้ดังนี้

การประเมินบริบท ด้านสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ทำให้พลาสติกถูกจัดเป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการในด้านบรรจุภัณฑ์เกี่ยวกับอาหาร และเพื่อการขนส่ง การเติบโตของธุรกิจอาหาร Delivery ทำให้เกิดขยะพลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single Use) เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาแนวทางการจัดการขยะพลาสติก ยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน กรณีศึกษา: เจ้าหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง (สุภัค จันทรประทุม, 2563) ในการรณรงค์เรื่องการใช้พลาสติกใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single-use plastic) ส่วนด้านนโยบายเป็นการใช้กลไกประชารัฐ ในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน ในการจัดการขยะพลาสติกอย่างครบวงจร มีเป้าหมายชัดเจนในการสร้างความร่วมมือกันในภาคเอกชน ภาครัฐ และประชาชนในการดำเนินโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปริมาณการทิ้งขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวออกสู่สิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยกขยะ และการนำขยะพลาสติกกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล ซึ่งจะเป็นการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และจัดการขยะพลาสติก

อย่างครบวงจร โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจัดการขยะพลาสติกตั้งแต่ต้นทาง และส่งเสริมให้ประชาชนใช้ทรัพยากรในครัวเรือนอย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับการศึกษาของ พัชรินทร์ รักพงษ์ไทย์ (2562) ที่ศึกษากระบวนการรีไซเคิลขยะพลาสติกจากครัวเรือน มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการนำขยะมูลฝอยจากครัวเรือนประเภทขยะพลาสติกกลับมาใช้ใหม่ (recycle) ของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งพบว่าควรมีการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมการนำขยะมูลฝอยประเภทขยะพลาสติกจากครัวเรือนกลับมาใช้ใหม่โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการต้นทางทั้งในเชิงของผู้ผลิต รวมถึงผู้บริโภค

การประเมินปัจจัยนำเข้า ด้านบุคลากร กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์โครงการ และประสานงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีแม่บ้าน ทำหน้าที่รวบรวม ตรวจสอบ คัดแยกประเภท และบันทึกปริมาณขยะพลาสติก ณ จุดรวบรวมขยะพลาสติก เนื่องด้วยสถานที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการฯ เป็นสถานที่ราชการ ซึ่งบุคลากรมีความรู้และสามารถคัดแยกขยะพลาสติกได้ และกลุ่มภาคีเครือข่ายภาครัฐกิจส่วนใหญ่เป็นบุคลากรขององค์กรเอกชน (เก็บขนขยะพลาสติกจากจุดรวบรวมเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล) ด้านงบประมาณ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ใช้งบประมาณในการประชาสัมพันธ์โครงการฯ กลุ่มภาคีเครือข่ายธุรกิจภาคเอกชน ใช้งบประมาณในการจัดเตรียมและติดตั้งถังรับขยะพลาสติกตามจุดรับต่าง ๆ ขนส่ง คัดแยก ทำลาย และทำความสะอาดพลาสติกที่ถูกปนเปื้อน ด้านวัสดุอุปกรณ์ คือ ถังรับคืนพลาสติก ณ จุดรวบรวมขยะพลาสติก สถานที่ละ 2 ถัง ประกอบด้วย ถังรับพลาสติกยืด และ ถังรับพลาสติกแข็ง ซึ่งการติดตั้งถังรับคืนพลาสติกบางจุดหรือบางหน่วยงานไม่เพียงพอกับปริมาณขยะพลาสติกที่เกิดขึ้นในองค์กร ด้านการบริหารจัดการ มีการส่งเสริมให้บุคลากรในแต่ละหน่วยงานมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดันแบบสู่ประชาชน สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องขยะพลาสติกในการศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องขยะพลาสติกโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (นำฝน คูเจริญไพศาล, 2561) โดยมีเป้าหมายเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารองค์กรที่ต้องการให้บุคลากรภายในองค์กรขับเคลื่อนหน่วยงานด้วยจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม และมีการสื่อสารและการให้ความร่วมมือของบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักที่สอดคล้องกัน

การประเมินกระบวนการด้านการวางแผน คือ โครงการมีแผนการดำเนินงาน และตัวชี้วัดชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริง ด้านการดำเนินการ มีขอบเขตในการดำเนินการ และการติดตั้งจุดรวบรวมพลาสติกไว้ 10 เขต พื้นที่ 34 จุด ในปี 2564 ติดตั้งแล้ว 7 เขต พื้นที่ 16 จุด มีการประชาสัมพันธ์หลากหลายช่องทางทั้งจากช่องทางสื่อสารของโครงการฯ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และช่องทางอื่น ๆ ของภาคีเครือข่าย กระบวนการเก็บขยะพลาสติกยังไม่เหมาะสมทั้งระยะทางและเวลาจัดเก็บ ด้านการติดตามตรวจสอบ และพัฒนาปรับปรุง มีการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานและรายงานผลปริมาณพลาสติกอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับการศึกษากลยุทธ์การจัดการขยะพลาสติกในแม่น้ำ จี Ci Mandiri จังหวัด Java ประเทศอินโดนีเซีย (Wulandari, D. Y., 2021) ที่ส่งเสริมการปรับปรุงนโยบายการจัดการขยะพลาสติกอย่างต่อเนื่อง รวมถึงได้รับความร่วมมืออย่างดีจากองค์กรหรือภาคีที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งปริมาณและคุณภาพของขยะพลาสติก พบว่าบางส่วนยังถูกปนเปื้อน ไม่สะอาด และแยกผิดประเภท อีกทั้งเนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ส่งผลให้ต้องระงับการขนส่งไปก่อน

การประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ ด้านเครือข่ายและความพึงพอใจต่อโครงการฯ ภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐเอกชน และภาคประชาสังคม ช่วยกันขับเคลื่อนโครงการฯ เพิ่มขึ้น ด้านการลดปริมาณขยะพลาสติก ช่วยลดปริมาณขยะพลาสติกคุณภาพต่ำ (ไม่สามารถนำมารีไซเคิลได้) ที่ปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม ลดพฤติกรรมทิ้งขยะพลาสติกที่ไม่ถูกต้อง ด้านการนำขยะพลาสติกมาใช้ประโยชน์ พบว่า ปริมาณขยะพลาสติกกลับเข้าสู่ระบบรีไซเคิลเพิ่มขึ้น และมีการนำขยะพลาสติกที่ผ่านกระบวนการ Recycle/Upcycle มาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ชุด PPE จีวรพระ เป็นต้น เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรและบริบทสังคมในปัจจุบัน

การประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ โครงการฯ ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ลดต้นทุนในวงจรผลิตพลาสติก ลดต้นทุนในการจัดการมลพิษที่เกิดจากขยะพลาสติกได้ ด้านสังคม โครงการฯ ทำให้เกิดการสร้างพฤติกรรมคัดแยกขยะ เพิ่มการคัดแยกขยะมากขึ้นในหน่วยงานก่อให้เกิดความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น และด้านสิ่งแวดล้อม โครงการฯ ช่วยลดปริมาณขยะ ลดมลพิษที่เกิดจากการทิ้ง และการกำจัดขยะพลาสติก

จากการประเมินผลสำเร็จของโครงการจาก CIPP-I Model ซึ่งการประเมินในมิติบริบท (Context) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูงมากเพียงมิติเดียว ส่วนประเด็นด้านผลผลิตและผลลัพธ์ (Product) ผลกระทบ (Impact) ปัจจัยนำเข้า (Input) และกระบวนการ (Process) ผ่านเกณฑ์ประเมินในระดับสูงทั้งหมดตามลำดับ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงกิจกรรมของโครงการมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาระบบฐานข้อมูลพลาสติกของโครงการให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้การสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคก็มีส่วนช่วยให้การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาโครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ (เมื่อคุณหมุนเวียน)” เพื่อปรับปรุงโครงการให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น มีผลสัมฤทธิ์เชิงยุทธศาสตร์ และสอดคล้องกับ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561–2573 แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก รวมถึงแนวคิดหลักอื่นๆ ในการขับเคลื่อนประเทศ เช่น เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เศรษฐกิจชีวภาพ (BCG Economy) โดยควรมุ่งเน้น การขยายเครือข่ายและสร้างองค์ความรู้ในการจัดการขยะพลาสติกที่ถูกต้อง การนำแนวคิดการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility : EPR) มาเพิ่มเติมในกระบวนการ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการปัญหาขยะพลาสติกด้วยการเก็บรวบรวมขยะไม่ใช่การแก้ปัญหาที่ต้นทาง การรีไซเคิลไม่ใช่คำตอบทั้งหมดของการจัดการปัญหาขยะพลาสติก จึงจำเป็นต้องใช้หลักการอื่นรวมด้วยเพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์สอดคล้องกับบริบทประเทศ รวมถึงกระบวนการลดขยะพลาสติกจากแหล่งกำเนิด ลดการอุปโภคสร้างขยะของผู้บริโภค การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายและเข้าถึงผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงกิจกรรมของโครงการมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาระบบฐานข้อมูลพลาสติกของโครงการให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้การสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค เช่น ห้างสรรพสินค้า ลูกค้าที่ไม่รับถุงช้อปปิ้งพลาสติกจะได้รับคะแนนรางวัลในการช้อปปิ้ง

ก็มีส่วนช่วยให้การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ผลที่ได้จากการประเมินควรมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา หรืออุปสรรคที่ทำให้โครงการไม่เป็นไปตามเป้าหมาย อาจกล่าวได้ว่าเป็นการหาว่าอะไรเป็นปัจจัยเร่งด่วนที่ควรแก้ไขก่อนเพื่อให้โครงการสามารถดำเนินการต่อได้ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). (ร่าง) Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 และ (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2565. จาก http://www2.pcd.go.th/Info_serv/File/17-09-62/40.pdf
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2564). โครงการ “เปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญ”(เมื่อคุณหมุนเวียน). จาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2021/02/pcdnew-2021-02-18_08-15-05_846301.pdf
- จำลอง โพธิ์บุญ. (2560). การประเมินด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Assessment). กรุงเทพฯ: ออลอินวัน พรินติ้ง.
- น้ำฝน คูเจริญไพศาล (2018). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องขยะพลาสติกโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University, 12(1), 116–132.
- พัชรนันท์ รักพงษ์ไทย. (2562). มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการนำขยะมูลฝอยจากครัวเรือนประเภทพลาสติกกลับมาใช้ใหม่ (Recycle). Graduate Law Journal, 12(2), 272–282.
- เสรี วรพงษ์. (2555). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการประเมินผลโครงการ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล
- สุภัค จันทรประทุม. (2563). แนวทางการจัดการขยะพลาสติก ยุควิถีชีวิตใหม่ (New Normal) เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน กรณีศึกษา: เจ้าหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการพื้นที่นครมฤตสากรรมมาตาพุด ตำบลมาตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. รายงานการค้นคว้าอิสระ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2549). การวิจัยการตลาด. กรุงเทพฯ : บริษัท ธรรมสาร จำกัด.

Wulandari, D. Y. (2021). Management strategy of plastic waste in the Cimandiri River-Sukabumi, West Java. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 744(1): p. 012089

บทบาทของเครือข่ายทางการศึกษาในการป้องกัน
โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
ในชุมชนรอบแก่งละว้า จังหวัดขอนแก่น
Roles of the Educational Network in Preventing Liver
Fluke and Cholangiocarcinoma in the Kaeng Lawa
Communities Khon Kaen Province

อังคณา ตุงคะสมิต (Angkana Tungkasamit)¹

ณัฐพล มีแก้ว (Nattapon Meekaew)²

ปิยะวรรณ ศรีสุรักษ์ (Piyawan Srisurak)³

ลัดดา คีลาน้อย (Ladda Silanoi)⁴

บทคัดย่อ

การป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้หมดไปจากสังคมไทยเป็นเรื่องที่ท้าทายและจำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลายในการพัฒนาแนวทางป้องกันโรค เครือข่ายทางการศึกษาถือเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการสร้างแนวทางป้องกันโรค บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของเครือข่ายทางการศึกษาในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในชุมชนรอบแก่งละว้า จังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพบนฐานปรากฏการณ์นิยม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 ราย และผู้นำชุมชนรอบแก่งละว้า จำนวน 10 ราย พื้นที่วิจัยคือ

---

¹ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Associate Professor Department of Social Studies Faculty of Education Khon Kaen University
E-mail: tangka@kku.ac.th

² อาจารย์ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Lecturer Department of Social Studies Faculty of Education Khon Kaen University
E-mail: nattapon@kku.ac.th

* Corresponding author. Email address: nattapon@kku.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Associate Professor Department of Social Studies Faculty of Education Khon Kaen University
E-mail: piyawan@kku.ac.th

⁴ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Associate Professor Department of Social Studies Faculty of Education Khon Kaen University
E-mail: ladda_si@kku.ac.th

ชุมชนรอบแก่งละว้า จังหวัดขอนแก่น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีอัตราความชุกของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีอยู่ในระดับสูง เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการอภิปรายกลุ่มผ่านรูปแบบออนไลน์ ร่วมกับการสังเกตปรากฏการณ์ในพื้นที่วิจัย ข้อมูลถูกตรวจสอบด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายทางการศึกษาเกิดขึ้นจากความมุ่งหวังของสถานศึกษาในพื้นที่เพื่อสร้างความตระหนักต่อโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้แก่เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ เครือข่ายทางการศึกษาถูกสร้างผ่านกิจกรรมฝึกอบรมครูในการนำหลักสูตรป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปปฏิบัติในสถานศึกษา นอกจากนี้เครือข่ายการศึกษายังประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนภายในเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนและพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนผ่านรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) บทบาทของเครือข่ายการศึกษาเกิดขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์ภายในเครือข่ายและภายนอกเครือข่าย โดยทำหน้าที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาภายในเครือข่ายและเป็นสื่อกลางระหว่างหน่วยงานต่างๆกับชุมชนในการพัฒนาแนวทางป้องกันโรคให้แก่ประชาชนในชุมชนเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: บทบาทการป้องกันโรค, เครือข่ายทางการศึกษา, โรคพยาธิใบไม้ตับ, มะเร็งท่อน้ำดี, ทูนทางสังคม

Abstract

Preventing Liver Fluke and Cholangiocarcinoma is a challenge for Thai society. A variety of approaches are needed to develop guidelines for disease prevention. The educational network is one of the mechanisms that contributes guideline for preventing the disease. This article investigates the roles of the educational network in preventing Liver Fluke and Cholangiocarcinoma in the Kaeng Lawa communities, Khon Kaen Province. The qualitative research methodology based on phenomenological approach was implemented in the study. The key informants consisted of thirty of

teachers and school administrators, together with ten of community leaders. The Kaeng Lawa in Khon Kaen Province was a research site, where presented high prevalence of Liver Fluke and Cholangiocarcinoma. In-depth interviews and focus group discussion via online platform were applied together with onsite observation. Triangulation method was used to validate research data, and the content analysis method was applied to analyze data. Research results showed that the educational network was formed under the common goal among schools nearby the Kaeng Lawa to create awareness of Liver Fluke and Cholangiocarcinoma to the youths and people in communities. The educational network was developed through teacher training activities for implementing the instructional course in schools. Additionally, the educational network functioned as a collaborative approach between schools to exchange and develop instructional approaches through the Professional Learning Community model (PLC). Roles of the educational network were found together with interrelationships within network and outside network. The educational network contributed an effort to implement the instructional course on Liver Fluke and Cholangiocarcinoma prevention in schools, and the educational network contributed a linkage between related agencies and local communities in providing the prevention guideline to communities for sustainable wellbeing.

Keywords: disease preventing roles, educational network, Liver Fluke, Cholangiocarcinoma, social capital

1. บทนำ (Introduction)

โรคมะเร็งท่อน้ำดี (Cholangiocarcinoma) เป็นปัญหาด้านสาธารณสุขที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งพบผู้ป่วยโรคพยาธิใบไม้ตับและโรคมะเร็งท่อน้ำดีเป็นจำนวนมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือของประเทศ (เกษร แกวโนนจั่ว และคณะ, 2560) จากรายงานอุบัติการณ์โรคมะเร็งโดยสถาบันมะเร็งแห่งชาติ (2563) ผู้ป่วยมะเร็งรายใหม่เพศชายในปี พ.ศ. 2563 ถูกตรวจพบเป็นมะเร็งตับและท่อน้ำดีสูงสุดเป็นอันดับสองรองจากมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนัก โดยพบผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีกว่าร้อยละ 19.0 หรือ 237 คน ปัจจุบันมีประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเสียชีวิตจากมะเร็งท่อน้ำดีปีละไม่ต่ำกว่า 20,000 คน และมีประชากรที่ติดพยาธิใบไม้ตับซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญของโรคมะเร็งท่อน้ำดีมากถึง 6-8 ล้านคน (ชนิกา วรสิษฐ์, 2558)

โรคมะเร็งท่อน้ำดีเกิดขึ้นจากสาเหตุหลายประการ เช่น การติดพยาธิใบไม้ตับ การตอบสนองทางภูมิคุ้มกันต่อพยาธิ การติดพยาธิซ้ำซาก และลักษณะทางพันธุกรรม นอกจากนี้ ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรมยังส่งผลต่อการเกิดโรคมะเร็งท่อน้ำดีทั้งทางตรงและทางอ้อม ในบริบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ลักษณะภูมิประเทศที่มีแหล่งน้ำจืดจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วภูมิภาค ส่งผลต่อรูปแบบวัฒนธรรมการบริโภคของประชากรในภูมิภาค ทั้งวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่ขับถ่ายไม่ถูกสุขลักษณะ ขับถ่ายลงแหล่งน้ำ รวมถึงพฤติกรรมการกินอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ ทำให้พยาธิใบไม้ตับซึ่งอยู่ในปลา น้ำจืดโดยเฉพาะปลาเกล็ดขาวเข้าสู่ร่างกายและฝังตัวอยู่ในร่างกายของมนุษย์ รวมถึงการขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการบริโภคอาหารปรุงสุก มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการป้องกันโรคมะเร็งท่อน้ำดี รวมไปถึงค่านิยมดั้งเดิมของท้องถิ่นที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับการบริโภคปลาดิบ อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมการบริโภคของผู้คนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นประเด็นเชิงสาธารณสุขที่สำคัญและต้องปรับเปลี่ยนอย่างเร่งด่วน (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข, 2563; สถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี, 2559)

ในทศวรรษที่ผ่านมา การรักษาโรคมะเร็งท่อน้ำดีมีความก้าวหน้าอย่างมาก มีกระบวนการวินิจฉัยโรคที่แม่นยำ รวมถึงวิธีการรักษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยาการเกี่ยวกับการผ่าตัดที่ก้าวหน้าอย่างมาก อย่างไรก็ตามอัตราการเกิดมะเร็งท่อน้ำดี

ในหมู่ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงอยู่ในระดับสูง (สถาบันมะเร็งแห่งชาติ, 2563) จึงอาจพิจารณาได้ว่า วิธีการรักษามะเร็งท่อน้ำดีถือเป็นการรักษาที่ปลายเหตุกับผู้ที่แสดงอาการแล้วเท่านั้น ซึ่งไม่ช่วยลดอัตราผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น การปรับแนวทางการป้องกันและรักษาโรคมะเร็งท่อน้ำดีจึงถูกนำมาพิจารณาใหม่ จากเดิม ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิทยาการเกี่ยวกับการรักษาโรคมะเร็งท่อน้ำดีสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในชุมชนให้หลีกเลี่ยงความเสี่ยงการเกิดโรคมะเร็งท่อน้ำดี ที่ผ่านมา หน่วยงานต่าง ๆ อาทิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้ความสำคัญกับการลงพื้นที่ชุมชนต้นทาง เพื่อสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับภัยอันตรายของพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค หากแต่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภคกับประชากรวัยผู้ใหญ่สามารถทำได้เพียงระดับหนึ่ง เนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคแบบดั้งเดิมฝังอยู่ในวิถีชีวิต ซึ่งต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยน (สถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี, 2559) ดังนั้น การสร้างองค์ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนจึงมุ่งเป้าไปสู่ การสร้างองค์ความรู้และปลูกฝังพฤติกรรมผู้บริโภคที่ถูกสุขลักษณะในหมู่ประชากรอายุน้อยในพื้นที่เป็นสำคัญ (ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์ และคณะ, 2561)

การปรับแนวทางจากการรักษาโรคสู่การป้องกันโรคมะเร็งท่อน้ำดีผ่านระบบ การศึกษาจึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองแนวทางการป้องกันโรคในหมู่เยาวชน ที่ผ่านมามีการพัฒนาหลักสูตรเกี่ยวกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในสถานศึกษา (ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์ และคณะ, 2561; ณรงค์ ขันดีแก้ว, 2559) และนำไปปฏิบัติให้ความรู้แก่ผู้เรียนที่เป็นเยาวชน ผลของการนำหลักสูตรไปปฏิบัติในสถานศึกษาได้รับการตอบรับที่ดีจากสถานศึกษาในพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสถานศึกษาบริเวณแก่งละว้า อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นแหล่งน้ำในชุมชนที่มีอัตราความชุกของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีอยู่ในระดับสูงแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (บรรจบ ศรีภา, 2559) และนอกจากการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีแล้ว การขยายองค์ความรู้จากโรงเรียนออกสู่ชุมชน ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความยั่งยืนในการป้องกันโรค เป็นการทำงานลักษณะบูรณาการระหว่างสถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานทางด้านสาธารณสุข ดังนั้น การทำความเข้าใจบทบาทของแต่ละภาคส่วนในการดำเนินแนวทางป้องกันโรคมะเร็ง

ท่อน้ำดีจึงมีความสำคัญ เพื่อช่วยให้เกิดการทำงานที่มุ่งสู่เป้าประสงค์ที่แม่นยำ ดังนั้น บทความนี้จึงให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจ “บทบาทของเครือข่ายทางการศึกษา” ซึ่งเป็นเครือข่ายสังคมรูปแบบหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวของบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย เขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหาร ครู ร่วมกระบวนการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้หลักการทำงานแบบประสานความร่วมมือ เป็นกลไกในการค้นหาคำตอบหรือปฏิบัติการที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ไปสู่ชุมชนในพื้นที่ โดยเฉพาะในประเด็นความรู้ความเข้าใจทางด้านธรรมชาติวิทยาของพยาธิ ที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้าใจกระบวนการก่อโรคมะเร็งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการควบคุมและป้องกันโรค (ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์ และคณะ, 2561) ผลจากการศึกษาจะช่วยอธิบายบทบาทของเครือข่ายทางการศึกษาที่ชัดเจน และนำไปสู่การขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ให้แก่นักเรียนในสถานศึกษาและประชาชนในพื้นที่เสี่ยงได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อศึกษาบทบาทของเครือข่ายทางการศึกษาที่ส่งเสริมการนำหลักสูตรป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปปฏิบัติในสถานศึกษาและชุมชนในพื้นที่รอบแก่งละว้า อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

3. การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social network) และทฤษฎีบทบาท (Role theory) ถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์บทบาทเครือข่ายทางการศึกษา (Educational network) ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเครือข่ายทางสังคมและการศึกษาเข้าด้วยกัน รวมถึงทำความเข้าใจ อธิบาย ตีความ และขยายความ ต่อกระบวนการนำหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในสถานศึกษาและขยายผลสู่ชุมชน แนวคิดเครือข่ายทางสังคมเป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นบนฐานทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange theory) (Emerson, 1976) เครือข่ายทางสังคมประกอบด้วยบุคคลที่เป็นตัวแสดง (Actor) และมีความสัมพันธ์ระหว่างกันภายในเครือข่ายนั้น (Chamaratana, 2013) เครือข่าย

ทางสังคมมุ่งทำความเข้าใจความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเป็นระบบระหว่างปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีการขยายขอบเขตความสัมพันธ์ครอบคลุมทั้งเครือข่าย ทั้งนี้อาจพิจารณาความหมายของเครือข่ายทางสังคมว่าเป็นชุดความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่ออกมาในรูปแบบกลุ่ม องค์กร ชุมชน และสังคม โดยมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และมีการเกี่ยวพันกันของคนในเครือข่ายที่นำไปสู่เป้าหมายการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่เครือข่าย (น้ำทิพย์ วิภาวิน, 2558)

การพิจารณาเครือข่ายทางสังคมมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ คือ 1) บทบาททางสังคมของเครือข่ายทางสังคม ที่มีรูปแบบความสัมพันธ์ที่หลากหลาย บทบาทของปัจเจกบุคคลแต่ละคนภายในเครือข่ายไม่ได้มีเพียงบทบาทเดียว แต่ยังมีบทบาทอื่น ๆ ซ้อนทับกันหลายระดับ 2) การพิจารณาพื้นฐานความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย โดยมีความเชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างกันต้องตั้งอยู่บนฐานคิดการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ของตนอยู่ในเครือข่ายนั้น การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์สามารถเป็นได้ทั้งรูปแบบวัตถุและจิตใจ ที่ออกมาเป็นความพึงพอใจส่วนตัว และ 3) ทิศทางความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทั้งในลักษณะเท่าเทียมและไม่เท่าเทียมกัน ในที่นี้อาจหมายถึงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่เท่าเทียมหรือไม่เท่าเทียม ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียม และการเป็นสมาชิกเครือข่ายไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเอง และ 4) ความถี่และช่วงเวลาของความสัมพันธ์ ที่นำไปสู่คุณภาพของเครือข่ายทางสังคม เมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กันบ่อย ในช่วงระยะเวลาที่บ่อยครั้ง จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ในการทำงานหรือทำอะไรเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ได้ (ธนพลักษ์ ขามรัตน์, 2560) นอกจากนี้ เครือข่ายต้องมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมเฉพาะกิจตามความจำเป็น เมื่อภารกิจบรรลุเป้าหมายแล้ว เครือข่ายก็อาจยุบสลายไป แต่หากมีความจำเป็นหรือมีการกิจใหม่อาจกลับมารวมตัวกันได้ใหม่ หรือจะเป็นเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระยะยาวก็ได้ (Starkey, 1997)

ขณะที่ทฤษฎีบทบาท (Role theory) ถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดเครือข่ายทางสังคม เพื่อแสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการหรือบทบาทหน้าที่ของปัจเจกบุคคลภายในเครือข่ายทางสังคมหนึ่ง ทฤษฎีบทบาทเป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยาของกลุ่มโครงสร้างและหน้าที่

นิยม (Structural and functionalism theory) ที่อธิบายพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล กลุ่มคน หรือชุมชนที่อยู่บริบทสภาพแวดล้อมเดียวกัน เพื่อทำความเข้าใจการกำหนดบทบาทของมนุษย์ที่มีการปฏิสัมพันธ์กันในสังคมนั้น (Hindin, 2007) รวมถึงทำความเข้าใจพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลทั้งในฐานะพฤติกรรมที่ถูกกำหนดจากความคาดหวังของบุคคลอื่นในสังคม ตามสถานภาพสังคม และพฤติกรรมจริงของตัวปัจเจกบุคคล (เลิควัลลภ ศรีชะพลกุลสิทธิ และธมนพัชร์ ศรีชะพลกุลสิทธิ, 2561) บทบาทหรือพฤติกรรมที่แสดงออกสามารถขยายขอบเขตออกไปมากกว่าพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล โดยอาจเป็นการแสดงออกทั้งในลักษณะกลุ่มหรือชุมชนที่มีการทำหน้าที่ตามความคาดหวังของสังคมที่ตั้งไว้

การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางสังคมกับบทบาทหน้าที่ของปัจเจกบุคคลรวมถึงกลุ่มคน จะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำการ (Actors) ทั้งภายในเครือข่ายและภายนอกเครือข่ายทางสังคม ภายในเครือข่ายมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน หากแต่ยังคงมีการทำงานที่สัมพันธ์ระหว่างกัน โดยที่บุคลากรที่รับผิดชอบการปฏิบัติการภายในเครือข่ายทางสังคม จะเป็นผู้จัดการให้เครือข่ายทางสังคมนั้นมีความเข้มแข็ง ซึ่งในบทความนี้ ผู้ทำหน้าที่เป็นหลักภายในเครือข่ายคือ ครูผู้สอนที่ผ่านการฝึกอบรมการนำหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปปฏิบัติในสถานศึกษา จะทำหน้าที่เป็นแม่ข่ายหลักในการเชื่อมโยงเครือข่ายทางการศึกษาในพื้นที่ลุ่มน้ำแก่งละว้า

บทบาทของเครือข่ายทางการศึกษา เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อเข้าร่วมกระบวนการแก้ไขปัญหาหรือแสวงหาแนวทางการพัฒนา โดยใช้หลักการทำงานแบบประสานความร่วมมือเพื่อค้นหาคำตอบหรือได้สารสนเทศที่นำไปใช้ในการพัฒนาได้จริง รวมถึงสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ภารกิจของเครือข่ายทางการศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับการประสานงานและบริหารจัดการทั้งในระดับการบริหารต้นทาง (Upstream management) ซึ่งเป็นการบริหารจัดการให้มีการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาในระดับเขตพื้นที่ ให้สามารถเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับเขตพื้นที่ที่มีอยู่ การบริหารระหว่างทาง (Midstream management) เป็นการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นให้การดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาในระดับสถานศึกษาเกิดคุณภาพ ซึ่งอาจมีการจัดระบบให้คำปรึกษาหรือการนิเทศติดตาม และการบริหารปลายทาง (Downstream

management) เป็นการบริหารจัดการเพื่อใช้ประโยชน์จากการพัฒนาการจัดการศึกษา ไปสู่นักเรียน ชุมชน และสังคม ทั้งนี้ลักษณะของการดำเนินงานของเครือข่ายทางการศึกษา จึงเป็นการดำเนินงานภายใต้หลักการของการพึ่งพาตนเอง (Self-dependence) การทำงานแบบเชื่อมโยง (Networking) ศักยภาพหรือจุดแข็งขององค์กรต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน การทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง (Collaboration) ในรูปแบบที่เท่าเทียมกัน และการแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (Area-based research) (ไพศาล สุวรรณน้อย และธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์, 2552)

งานวิจัยจำนวนหนึ่งพูดถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในเครือข่ายทางการศึกษา อาทิ เทอดศักดิ์ จันทิมา และคณะ (2560) ที่ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยการใช้เครือข่ายของสถานศึกษา พบว่าโรงเรียนจำเป็นต้องมีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนระดับกลุ่มเครือข่าย ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการพัฒนาครูแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานความร่วมมือโรงเรียนในกลุ่ม ให้โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มเครือข่ายร่วมกัน เช่นเดียวกับกิตติชัย สุราสิโนบล (2559) ที่ศึกษาการศึกษาแนวทางการส่งเสริมเครือข่ายการวิจัยทางการศึกษา โดยที่กระบวนการสร้างเครือข่ายการวิจัยทางการศึกษาจำเป็นต้องสร้างความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างผู้วิจัยและเครือข่ายการวิจัย เนื่องจากมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาเครือข่ายการวิจัย รวมถึงดำเนินการทำวิจัยในพื้นที่เครือข่าย พร้อมทั้งเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการในเรื่องการศึกษาอื่น ๆ ด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ การศึกษาของธิดารัตน์ เลิศวิทย์กุล และคณะ (2563) ยังช่วยทำให้เห็นภาพของกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายทางการศึกษาที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านสุขภาพสู่ครัวเรือนและชุมชน ผ่านการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งเครือข่ายทางการศึกษามีบทบาทอย่างมากในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของครัวเรือน นักเรียนและชุมชนโดยรอบ ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนมีโอกาสช่วยนำองค์ความรู้ ทักษะ เจตคติ และสุนิสัยที่ดีไปบอกกล่าวครอบครัวและชุมชน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไปในเรื่องการบริโภคอาหารปลอดภัย และจัดค่านิยมดั้งเดิมเกี่ยวกับการกินอาหารดิบ เพื่อป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ดังนั้นบทความนี้จึงใช้บทบาทเครือข่ายทางการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายผลการใช้หลักสูตรป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในเขตพื้นที่แก่งละว้า การสร้างเครือข่ายทางการศึกษาเป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ เพื่อนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานศึกษาและนำสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนได้จริง โดยใช้สถานการณ์ความรุนแรงของโรคพยาธิใบไม้ตับและโรคมะเร็งท่อน้ำดี ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในการสร้างแรงจูงใจ ให้เกิดการรวมตัวกันของผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษา ประกอบด้วย เขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหาร ครูในพื้นที่ที่มีระดับความชุกของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีสูง ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้หลักการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังเป็นกลไกในการค้นหาคำตอบเพื่อให้ได้ข้อสารสนเทศนำไปใช้ในการพัฒนาที่ได้จริง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

4. วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์นิยม เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของเครือข่ายทางการศึกษาในการส่งเสริมการนำหลักสูตรป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในสถานศึกษาและชุมชนโดยรอบแก่งละว้า การวิจัยผ่านมุมมองปรากฏการณ์นิยมเป็นการแสวงหาองค์ความรู้ผ่านการตีความสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงการให้ความหมายของพฤติกรรมสังคมที่เกิดขึ้น (สุรางค์ จันทวานิช, 2555) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 ราย ผู้นำชุมชนรอบแก่งละว้าจำนวน 10 ราย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะต้องเป็นผู้ที่อาศัยหรือปฏิบัติงานอยู่ในชุมชนโดยรอบแก่งละว้าอย่างน้อย 5 ปี เพื่อที่จะสามารถให้ภาพพลวัตของสถานการณ์โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในชุมชน รวมถึงสามารถอธิบายกระบวนการการสร้างเครือข่ายการศึกษาที่เชื่อมโยงไปยังชุมชน พื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยได้แก่ ชุมชนรอบแก่งละว้า ซึ่งตั้งอยู่บริเวณอำเภอบ้านแฮดและอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้ แก่งละว้าถือเป็นพื้นที่ที่มีอัตราความชุกของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีอยู่ในระดับสูง (สถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี, 2559) และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2564

สำหรับเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือโดยเริ่มต้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ประกอบกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการเก็บข้อมูลให้เกิดความครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากนั้นนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป (รัตนะ บัวสนธ์, 2556) เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) การสังเกต (Observation) มีแนวทางการสังเกตเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล การสังเกตนำมาใช้เพื่อทำความเข้าใจบริบทของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในพื้นที่ รวมถึงการดำเนินบทบาทของเครือข่ายทางการศึกษาในการส่งเสริมการนำหลักสูตรป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในสถานศึกษา รวมถึงบริบทแวดล้อมทั้งสถานศึกษาและชุมชนที่ส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มีแนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล และ 3) การอภิปรายกลุ่ม (Focus group discussion) มีแนวทางการอภิปรายกลุ่มเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาการทำงานของเครือข่ายทางการศึกษาที่เข้ามามีบทบาทต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ซึ่งจัดการอภิปรายกลุ่ม 2 ครั้งโดยแบ่งกลุ่มตามตำแหน่งปฏิบัติงานคือ กลุ่มครูผู้สอนและกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการอภิปรายกลุ่มดำเนินการในรูปแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom Meeting เพื่อหลีกเลี่ยงโรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19)

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการอภิปรายกลุ่มจะถูกนำมาตรวจสอบด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) จากนั้นทำการจัดข้อมูลทั้งหมดออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้เกิดความสะดวกในวิเคราะห์และจัดการข้อมูล แล้วให้นิยามหรือความหมายของข้อมูลจากที่เก็บมา พร้อมทั้งจัดกลุ่มข้อมูลตามกลุ่มความหมายของแต่ละส่วนเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ที่เริ่มจากการเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งจะต้องแยกตัวเองออกจากข้อมูลอย่างไม่มีอคติ และตีความข้อมูลจากปรากฏการณ์ร่วมกันแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นระหว่างการเก็บข้อมูลและหลังจากการเก็บข้อมูล โดยวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ตรวจสอบข้อมูลว่าตกหล่นในส่วนไหนบ้าง แล้วใช้วิธีการสรุปเชิงพรรณนา (Analysis descriptive) (ชาย โพธิ์สิตา, 2550)

5. ผลการวิจัย (Research Results)

5.1 เครือข่ายทางการศึกษาในการส่งเสริมแนวทางการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีเป็นโรคร้ายสำคัญที่สร้างความสูญเสียให้กับชุมชนรอบแก่งละว้าอย่างต่อเนื่องนับทศวรรษ ในอดีตพื้นที่แก่งละว้าถือเป็นพื้นที่ที่มีอัตราความชุกของโรคมะเร็งท่อน้ำดีสูงที่สุดแห่งหนึ่งของโลก (สถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี, 2559) ทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่รอบแก่งละว้าประสบความทุกข์ทรมานจากโรคมะเร็งท่อน้ำดี และรวมถึงความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน เนื่องจากผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยแรงงานที่เป็นแรงงานสำคัญของครัวเรือนในการหารายได้จุนเจือครัวเรือน อย่างไรก็ตาม ในรอบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมา หน่วยงานทางด้านสาธารณสุขทั้งในส่วนของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น รวมถึงสถานศึกษาที่เปิดสอนทางด้านสาธารณสุข เช่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น พยายามที่จะลดปัญหาโรคพยาธิและมะเร็งท่อน้ำดี ซึ่งที่ผ่านมามีการรณรงค์เกี่ยวกับภัยอันตรายของโรคและแนวทางการป้องกันโรค รวมถึงการรณรงค์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการกินอาหารแบบสุกๆดิบๆ ผลจากการรณรงค์ส่งผลให้อัตราการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในพื้นที่แก่งละว้าลดลงอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการบริโภคของผู้คนในชุมชนรอบแก่งละว้าที่ยังคงมีการบริโภคอาหารแบบสุกๆดิบๆ รวมการขับถ่ายที่ไม่ถูกสุขลักษณะยังคงพบเห็น ทำให้ไม่สามารถกำจัดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้หมดไปจากชุมชนได้อย่างเด็ดขาด ปัญหาส่วนหนึ่งที่พบคือ การรับรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีของประชาชนที่ยังมีความคลาดเคลื่อน อีกทั้งการดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความต่อเนื่อง ดังนั้นวิธีการที่จะช่วยให้งานเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีสามารถดำเนินได้อย่างยั่งยืน คือ การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีเข้าสู่สถานศึกษาในพื้นที่ เนื่องจากการให้องค์ความรู้แก่ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในวัยเยาวชนจะก่อให้เกิดการรับรู้และปลูกฝังจนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และสามารถเผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่ครัวเรือนของผู้เรียนและชุมชนได้อีกทางหนึ่ง ทั้งนี้ การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิ

ไ้ไม่ดับและมะเร็งท่อน้ำดีเข้าสู่สถานศึกษาในพื้นที่รอบแก่งละว้า จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของสถานศึกษาในพื้นที่ รวมถึงบุคลากรทางการศึกษา ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้รวมถึงการสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็ง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาในการส่งเสริมแนวทางการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ภายใต้เครือข่ายทางการศึกษา ประกอบด้วยสถานศึกษาในพื้นที่รอบแก่งละว้าเป็นหลักและสถานศึกษาจากพื้นที่รอบนอก รวมทั้งสิ้น 40 สถานศึกษาในพื้นที่อำเภอบ้านแฮดและอำเภอบ้านฝาง ทำหน้าที่ขับเคลื่อนกิจกรรมการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีทั้งภายในโรงเรียนและชุมชน

การขับเคลื่อนกิจกรรมภายในเครือข่ายทางการศึกษาในระยะเริ่มต้น เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนกระบวนการป้องกันโรคมะเร็งท่อน้ำดีผ่านช่องทางการศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีแบบบูรณาการที่เป็นการนำองค์ความรู้ทางด้านสาธารณสุขมาจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับพื้นฐาน เพื่อปลูกฝังองค์ความรู้และค่านิยมที่พึงประสงค์ในการป้องกันโรคฯ รวมถึงเกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชนรอบแก่งละว้าที่จะกำจัดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้หมดไปจากพื้นที่ แม้ว่าในปัจจุบันอัตราผู้เป็นโรคโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีจะลดลงอย่างต่อเนื่องจนแทบจะหมดไปจากพื้นที่ หากแต่พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้คนในชุมชนและพฤติกรรมกรับถ่ายที่ไม่ถูกสุขลักษณะยังคงปรากฏอยู่ ซึ่งทำให้โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดียังคงปรากฏอยู่ในพื้นที่ ดังนั้นสถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงขับเคลื่อนโครงการพัฒนาหลักสูตรเสริมให้กับสถานศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักถึงโรคภัยที่เกิดขึ้นในชุมชน

“ทุกวันนี้โรคพยาธิใบไม้ตับไม่ค่อยเห็นแล้วครับ ที่ผ่านมามีหน่วยงานทั้งสาธารณสุขจังหวัด มหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือพวกฝรั่ง เขามาทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับบ่อยมาก มันก็ช่วยได้เยอะ แต่บ้านเราก็กินอยู่แบบเดิม ๆ ก้อยปลาก็ยังเป็นอาหารประจำ ผมก็คิดอยู่เหมือนกันว่าโรคมันคงไม่หายไปไหนถ้าเรายังกินแบบเดิม ๆ อยู่”

สัมภาษณ์ครูแดง (นามสมมติ) วันที่ 2 สิงหาคม 2564

จากข้อความดังกล่าวสะท้อนถึงพฤติกรรมการบริโภคที่ถือเป็นรากฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ยังคงแฝงฝังอยู่ในตัวประชาชนในท้องถิ่น การที่จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนในท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาและความร่วมมือจากหลากหลายหน่วยงาน ซึ่งการประยุกต์แนวทางการป้องกันโรคผ่านการศึกษาก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการปลูกฝังความรู้และค่านิยมการบริโภคที่พึงประสงค์ให้แก่เยาวชนในพื้นที่ จากการดำเนินโครงการพัฒนาหลักสูตรและเผยแพร่ให้กับสถานศึกษาในพื้นที่แก่งละว้า ช่วยให้บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีมากยิ่งขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาถูกยกขึ้นมาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้การป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในสถานศึกษาและชุมชน เนื่องจากการขับเคลื่อนแนวทางป้องกันโรคจำเป็นต้องอาศัยการประสานการทำงานร่วมกันกับสถานศึกษาทั้งหมดและชุมชน รวมถึงหน่วยงานจากภายนอกชุมชน ดังนั้น เครือข่ายการศึกษาจึงถูกสร้างขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยขอนแก่น สถานศึกษารอบแก่งละว้า และชุมชนรอบแก่งละว้า ทั้งนี้เครือข่ายทางการศึกษาประกอบด้วยโหนด (Node) ต่างๆทำหน้าที่ประสานความช่วยเหลือระหว่างกัน โดยให้โรงเรียนที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนกิจกรรมเป็นโหนดในพื้นที่

กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายใต้เครือข่ายทางการศึกษาเกิดขึ้นในลักษณะการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการนำหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับการป้องกันพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในสถานศึกษาในพื้นที่ โดยดำเนินการฝึกอบรมครูผู้สอนเพื่อให้ครูผู้สอนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้เรียนได้อย่างแม่นยำ โดยมีผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมทั้งครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมจำนวน 171 คน การฝึกอบรมนอกจากการถ่ายทอดองค์ความรู้แล้ว ยังเป็นการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อที่จะช่วยให้เกิดป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีที่มีประสิทธิภาพดังคำบอกเล่าของครูจากสถานศึกษาในอำเภอบ้านแฮด

“ครูคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีที่จะช่วยกันกำจัดโรคมะเร็งท่อน้ำดีให้หมดไป การสร้างเครือข่ายการศึกษาทำให้เราทำงานทิศทางเดียวกัน เช่น การจัดอบรมในชุมชน การให้อบรม.ทำงานร่วมกับโรงเรียนในการออกไปให้ความรู้แก่คนในชุมชน รวมถึงการทำสื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับการป้องกันโรค”

สัมภาษณ์ครูวิจิต (นามสมมติ) วันที่ 2 สิงหาคม 2564

การทำงานของเครือข่ายทางการศึกษาในระยะต่อมา เป็นในลักษณะการติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในสถานศึกษา ซึ่งการติดตามผลเกิดขึ้นผ่านรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ที่เป็นการร่วมกันระดมสมองเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ กระบวนการติดตามผลผ่านรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ของเครือข่ายการศึกษาเกิดขึ้นผ่านระบบออนไลน์ เนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) โดยทำการเชิญครูผู้สอนจากสถานศึกษาภายในเครือข่ายฯ เข้าร่วมกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วยครูผู้สอนผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงบุคลากรด้านการศึกษาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยจัดกิจกรรมสลับสับเปลี่ยนกันทุกสัปดาห์ที่สอน การที่มีครูจากสถานศึกษาเครือข่ายฯ เข้าร่วมช่วยให้เกิดการระดมความคิดเห็นที่หลากหลาย เนื่องจากการร่วมแบ่งกันประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนในบริบทของตนเองให้แก่ผู้เข้าร่วมการอบรมได้รับรู้ร่วมกัน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำเสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบออนไลน์ ซึ่งถือเป็นเรื่องใหม่ของบริบทการศึกษาประเทศ การเปิดโอกาสระดมสมองผ่านรูปแบบเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ดังคำบอกเล่าของครูนวน

“เครือข่าย PLC ของพวกเราทำให้เราสามารถสอนเด็กได้อย่างถูกต้อง และเกิดความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียน ครูหลายคนหลังจากอบรมอาจจะมีความกังวลเกี่ยวกับเรื่องมะเร็งท่อน้ำดี เพราะเราไม่ได้เชี่ยวชาญ ก็ได้ PLC มาช่วยทำความเข้าใจ บางครั้งมีอาจารย์หมอหรืออาจารย์จากมขเข้าร่วมด้วย มันก็ช่วยให้เราเกิดความมั่นใจว่าสิ่งที่เราคิดว่าเข้าใจ มันถูกต้องจริง ๆ และทำให้สอนด้วยความมั่นใจยิ่งขึ้น”

สัมภาษณ์ครูนวน (นามสมมติ) วันที่ 18 สิงหาคม 2564

นอกจากนี้ การสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายการศึกษาในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีสามารถดำเนินการได้ผ่านการร่วมมือระหว่างหน่วยงาน อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ หรือองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งผลที่ได้จากการประสานความร่วมมือคือ ช่วยให้เกิดการทำงาน

ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่ละหน่วยงานซึ่งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สามารถนำองค์ความรู้เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปประยุกต์เพื่อสร้างแนวปฏิบัติที่ดีในการทำงาน เช่น การบูรณาการหลักสูตรการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานด้านการปกครองและสาธารณสุข ดังเช่นครูท่านหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“การนำหลักสูตรฯ ไปใช้ในชุมชนสามารถทำได้ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญและควรขยายเครือข่ายให้ชุมชนที่เสี่ยงได้ใช้หลักสูตรนี้ด้วย เป็นเรื่องสำคัญที่จะเริ่มสร้างความตระหนักให้นักเรียนแล้วขยายความรู้สู่ครอบครัวและชุมชน เพราะแต่ละภูมิภาคมีพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค ถ้ามีเครือข่ายที่เข้มแข็งจะเป็นผลดีต่อทุกคนในอนาคต”

สัมภาษณ์ครูนิติย์ (นามสมมติ) วันที่ 18 สิงหาคม 2564

5.2 บทบาทของเครือข่ายทางการศึกษาในการส่งเสริมแนวทางการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

เครือข่ายทางการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมสร้างความตระหนักเรื่องการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในสถานศึกษา และชุมชนรอบแก่งละว้า มีการดำเนินกิจกรรมทั้งในส่วนที่เป็นการพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน รวมถึงการสร้างความตระหนักให้แก่ชุมชน เมื่อวิเคราะห์เครือข่ายทางการศึกษา พบว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในเครือข่ายทางการศึกษามีการทำงานแบบประสานความร่วมมือกันระหว่างผู้ปฏิบัติ (Actors) รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกเครือข่าย ซึ่งผู้ปฏิบัติการในเครือข่ายมีบทบาทหน้าที่ในการทำงานที่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1 บทบาทของเครือข่ายทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในสถานศึกษา

สำหรับบทบาทด้านการส่งเสริมแนวทางการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี พบว่า หลังจากจัดหลักสูตรอบรม ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมให้เกิดการนำความรู้ที่ได้จากหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ในสถานศึกษาหลากหลายวิธี เช่น การบรรจุเนื้อหาสาระลงในหลักสูตรท้องถิ่น การสอดแทรก

ในรายวิชาเพิ่มเติม การบูรณาการร่วมกับรายวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือ สังคมศึกษา การสอดแทรกในคาบชุมนุมหรือกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ซึ่งครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องทำงานร่วมกัน เพื่อที่จะทำให้เกิดการนำเนื้อหาสาระ ไปใช้สอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำบอกเล่าของครูเอก (นามสมมติ) ว่า..

“...มีความเป็นไปได้เนื่องจากเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหลายรายวิชา ซึ่งสามารถสอดแทรกในการเรียนการสอนได้ เราสามารถบูรณาการ เนื้อหาสาระลงในรายวิชาต่างๆตามที่เห็นสมควร หรือหากโรงเรียน เห็นว่าสำคัญก็สามารถทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมได้ หรือจัดในคาบชุมนุม หรือลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ อย่างของครูสุขศึกษา เขาก็เอาเรื่องพยาธิ ไปสอนในชั่วโมงกิจกรรม สอนให้นักเรียนทุกระดับชั้น เพราะเป็นเรื่อง สำคัญต่อสุขภาพ มันไม่ใช่แค่เรื่องของสุขภาพนักเรียน แต่มันสามารถ สร้างความตระหนักให้กับผู้ปกครองและชุมชนได้ด้วย เพราะนักเรียน ก็คือลูกหลานของคนในชุมชน ถ้านักเรียนรู้เรื่องพยาธิ ชุมชนก็จะรู้เช่นกัน...”

สัมภาษณ์ครูเอก (นามสมมติ) วันที่ 25 กันยายน 2564

จากข้อความดังกล่าวสะท้อนถึงรูปแบบของเนื้อหาสาระที่สามารถบูรณาการ เข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ ระหว่างครูผู้สอนและผู้กำกับนโยบายการเรียนการสอนของสถานศึกษา นอกจากนี้ การนำเนื้อหาสาระไปบรรจุในหลักสูตรสถานศึกษาจำเป็นต้องอิงที่จะต้องดำเนินการ ผ่านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและหน่วยงานที่คอยกำกับสถานศึกษา เช่น สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา ดังนั้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายทางการศึกษาจึงมี ความสำคัญ เพื่อช่วยผลักดันให้เกิดความร่วมมือส่งเสริมการป้องกันโรคพยาธิอย่างเป็น องค์กรรวม ดังคำสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการวินัย ผู้อำนวยการโรงเรียนในแง่ละว่า ว่า...

“...ผมอยากให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนในบ้านไผ่และ
บ้านแฮด หรือโรงเรียนที่สนใจปัญหานี้ เราลองเข้าไปคุยกับสำนักงาน
เขตพื้นที่ฯ ว่าเราจะทำอะไรกันบ้าง เพื่อส่งเสริมเรื่องการป้องกันโรค
พยาธิฯ ผมคิดว่าไม่น่ามีปัญหาเพราะทางเขตฯก็ให้ความสำคัญ
กับประเด็นเหล่านี้อยู่แล้ว แต่ผมก็คิดว่าถ้าเขตฯช่วยผลักดันกิจกรรม
มันก็จะทำให้เกิดการทำงานที่ยั่งยืนในพื้นที่...”

สัมภาษณ์ผู้อำนวยการวินัย (นามสมมติ) วันที่ 25 กันยายน 2564

5.2.2 บทบาทของเครือข่ายทางการศึกษาในการเป็นสื่อกลางขับเคลื่อนแนวทาง การป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในชุมชน

เครือข่ายการศึกษาเพื่อส่งเสริมแนวทางป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและ
มะเร็งท่อน้ำดีของสถานศึกษาในพื้นที่แก่งละว้ายังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างหน่วยงาน
ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมและป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและ
มะเร็งท่อน้ำดีในพื้นที่ที่ผ่านมาการขับเคลื่อนโครงการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็ง
ท่อน้ำดีดำเนินการโดยสำนักงานสาธารณสุขในพื้นที่ รวมถึงสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา
ในพื้นที่ คือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งบางโครงการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน
ภาคเอกชน เช่น เซฟรอน ขับเคลื่อนโครงการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
ในชุมชนแก่งละว้า ซึ่งสถานศึกษาแถบแก่งละว้ามีโอกาสในการขับเคลื่อนโดยเป็น
ศูนย์การเรียนรู้ให้แก่ชุมชน เช่น โรงเรียนบ้านแก่งละว้า ที่ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่อง
โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีอย่างต่อเนื่อง คนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์
จากทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น เอกสาร สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ดังคำบอกเล่าของครูจิอร (นามสมมติ) ว่า..

“...โรงเรียนแถบนี้หลายโรงเรียนเคยทำโครงการป้องกันโรคพยาธิหลายครั้ง ตั้งแต่สมัยที่โรคพยาธิและโรคมะเร็งระบาดหนักๆ ในพื้นที่ จนปัจจุบันก็ยังทำอยู่ แต่กิจกรรมก็ลดลงเพราะปัญหาไม่รุนแรงแบบเมื่อก่อน โครงการที่คณะศึกษาศาสตร์ทำตอนนี้คิดว่าดีนะ เพราะจะช่วยให้การป้องกันโรคยัง active ไม่หายไปเลย และมันก็เข้าถึงนักเรียนได้ดีมากๆ เพราะเมื่อก่อนโรงเรียนจะถูกใช้เป็นศูนย์เรียนรู้สำหรับชุมชน เอาความรู้เผยแพร่ให้ชุมชน แต่ไม่มีลักษณะการทำหลักสูตรเพื่อนักเรียนแบบจริงจังแบบครั้งนี้...”

สัมภาษณ์ครูอิงอร (นามสมมติ) วันที่ 25 กันยายน 2564

นอกจากนี้การเป็นสื่อกลางแล้ว ยังพบการทำงานของสถานศึกษาเพื่อขยายเครือข่ายทางการศึกษาเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี บางครั้งที่มีการติดตามผลการสอนเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีผ่านกระบวนการ PLC จะมีการเชิญครูผู้สอนจากโรงเรียนนอกพื้นที่เข้าร่วมสังเกตการณ์ด้วย เพื่อสร้างความตระหนักให้แก่ครูผู้สังเกตการณ์และสร้างความสนใจที่จะนำเอาหลักสูตรโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้กับสถานศึกษาของตน ซึ่งการขยายเครือข่ายทางการศึกษานี้จะช่วยให้เกิดการพัฒนายังยืนในเรื่องการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี การขยายเครือข่ายการศึกษาเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษาให้ครอบคลุมพื้นที่ถือเป็นเป้าหมายสำคัญ เพราะโรคภัยนี้ไม่กระจุกตัวอยู่เพียงแค่แ่งละว้า หากแต่สามารถแพร่กระจายผ่านการเดินทางของผู้คนไปยังพื้นที่ต่างๆ ซึ่งแนวทางการขยายเครือข่ายสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การจัดอบรมในชุมชน และการให้ อสม.ทำงานร่วมกับโรงเรียนออกให้ความรู้แก่คนในชุมชน จัดการอบรมสัมมนาถ่ายทอดความรู้เรื่องหลักสูตรพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้แก่พื้นที่กลุ่มเสี่ยงอื่นๆ การทำสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การรณรงค์ออกสื่อเพื่อให้ความรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ทำให้เข้าถึงผู้รับสารได้มากขึ้น การร่วมมือกับสำนักงานการศึกษาในพื้นที่ในการพัฒนาหลักสูตรและกระจายไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ การสร้างเครือข่ายวิทยากรและแกนนำรณรงค์เรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี เป็นต้น อีกทั้งยังต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยราชการท้องถิ่น เช่น อบต. เทศบาล ฯลฯ ในการนำโครงการป้องกันโรคลงสู่ชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนและอสม.เป็นผู้ขับเคลื่อนหลักเพื่อให้เข้าถึงคนในชุมชน ดังทัศนะของผู้ใหญ่บ้านแดง (นามสมมติ) ว่า...

“...ผมในฐานะกรรมการสถานศึกษาคิดว่าการนำหลักสูตรไปใช้
ในโรงเรียนสามารถทำได้ เราอาจร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่
เพื่ออบรมครูให้มีความรู้และมีการนิเทศติดตามผล โดยบรรจุในรายวิชา
เพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมทั่วประเทศ และควรใช้สื่อโซเชียลมีเดีย
ในการขยายเครือข่ายร่วมด้วย เรื่องนี้เป็นเรื่องใกล้ตัวเรา ทุกฝ่าย
ควรให้ความสำคัญและควรขยายเครือข่ายให้ชุมชนที่เสี่ยงได้ใช้หลักสูตร
นี้ด้วย พวกเราต้องสร้างความตระหนักให้นักเรียนทุกคนแล้วขยาย
ความรู้สู่ครอบครัวและชุมชน และถ้าทำได้ทั่วประเทศ จะยิ่งดีมาก
เพราะแต่ละภาคมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคทั้งนั้น
ถ้ามีเครือข่ายที่เข้มแข็งจะเป็นผลดีต่อทุกคนในอนาคต...”

สัมภาษณ์ผู้ใหญ่แดง (นามสมมติ) 29 กันยายน 2564

6. สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

6.1 เครือข่ายทางการศึกษา นับเป็นเครื่องมือขึ้นสำคัญในการส่งเสริมการป้องกัน
โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในชุมชนพื้นที่เสี่ยง การใช้บริบทการศึกษาเป็นเงื่อนไข
ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคและป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
ช่วยให้คนในชุมชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ ทักษะ เจตคติ รวมถึงพฤติกรรม
สุขภาพที่พึงประสงค์ อย่างไรก็ตาม ภาระงานของกลไกการศึกษาจำเป็นต้องทำงาน
ในลักษณะเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้เกิดการทำงานที่สอดประสานระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
ภายในเครือข่ายรวมถึงภายนอกเครือข่าย และทำให้เกิดความยั่งยืนของการป้องกันโรค
พยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีชุมชน การทำงานของเครือข่ายทางการศึกษาสะท้อน
ให้เห็นภาพของทุนทางสังคม (Social capital) ที่เกิดขึ้นทั้งภายในเครือข่ายและภายนอก
เครือข่าย ซึ่ง Putnam (1994) ขยายความว่า ทุนทางสังคมถือเป็นทุนสาธารณะรูปแบบ
หนึ่ง เพราะทุนทางสังคมไม่ใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่ง หากแต่เป็นเรื่องของสาธารณะ
ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากคนหลากหลายกลุ่ม กระบวนการทำงานของเครือข่ายทางการ
ศึกษาสะท้อนให้เห็นสิ่งที่ Putnam อภิปรายเป็นอย่างดี เนื่องจากเครือข่ายทางการศึกษา
เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบนพื้นฐานของความไว้วางใจ (Trust)

ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มตามระดับของความไว้วางใจ เช่น ครีวเรือน เพื่อนร่วมมือ หรือแม้แต่ระหว่างหน่วยงาน (Putnam, 2000) ซึ่งทุนทางสังคมที่ซ่อนอยู่ในเครือข่ายทางการศึกษาจะช่วยให้การทำงานระหว่าง ผู้ที่เกี่ยวข้อง (Actor) มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน

6.2 บทบาทของเครือข่ายทางการศึกษาในการส่งเสริมการนำหลักสูตรป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในสถานศึกษาในจังหวัดขอนแก่น เห็นได้ชัดเจนว่า บทบาทเครือข่ายทางการศึกษามีความสำคัญต่อการส่งเสริมหลักสูตรป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เริ่มต้นจากบทบาทด้านการส่งเสริมแนวทางการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีโดยที่ครูสามารถนำหลักสูตรนี้ไปสอดแทรกในรายวิชาเพิ่มเติมโดยบูรณาการร่วมกับหลักสูตรในรายวิชาไม่ว่าจะเป็น หลักสูตรสุขศึกษาและพลศึกษา วิทยาศาสตร์ ศิลปะหรือสังคมศึกษา หรือบรรจุลงในคาบชุมนุมหรือคาบลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิดารัตน์ เลิศวิทยากุล และคณะ (2561) ที่อธิบายว่าโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีอยู่แล้ว มีการสอดแทรกเนื้อหาในชั้นเรียนด้วย แต่ทว่าหลักสูตรนี้ยังไม่ได้เจาะลึกถึงรายละเอียดเพื่อให้เด็กเข้าใจเท่าที่ควรเป็นแค่เพียงความรู้พื้นฐานทั่วไปในรายวิชาวิทยาศาสตร์

บทบาทของเครือข่ายการศึกษาเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายและความสัมพันธ์ภายนอกเครือข่าย ความสัมพันธ์ของเครือข่ายเกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบ เช่น เกิดขึ้นภายในกลุ่มครูผู้สอนที่เข้ารับการอบรมการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน การให้ อสม.ทำงานร่วมกับโรงเรียนออกให้ความรู้แก่คนในชุมชน การร่วมมือกันภายในกลุ่มโรงเรียนเพื่อจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และทำการรณรงค์ให้ความรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ ทำให้เข้าถึงผู้รับสารได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทอดศักดิ์ จันทิมา และคณะ (2560) ที่อธิบายถึงการประสานความร่วมมือโรงเรียนในกลุ่มให้ส่งตัวแทนในการจัดทำสื่อนวัตกรรม ให้โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนำสื่อที่สร้างไปใช้กับนักเรียนในโรงเรียน ประชาสัมพันธ์ให้กับโรงเรียนในกลุ่มได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มเครือข่ายร่วมกัน ซึ่งจะเห็นความเชื่อมโยงในเครือข่ายและความสัมพันธ์นอกเครือข่าย เป็นการส่งต่อองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีผ่านสื่อต่าง ๆ ไปยังเครือข่ายทางการศึกษาอื่นได้ นอกจากนี้เครือข่ายทางการศึกษายังทำหน้าที่

เป็นสื่อกลางเพื่อประสานการทำงานระหว่างสถาบันการแพทย์กับชุมชน ซึ่งถือเป็นหมุดหมายสำคัญในการสร้างความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี เนื่องจากสถาบันการศึกษามีความใกล้ชิดกับทั้งชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานจากภาครัฐและเอกชน การใช้สถาบันการศึกษาเป็นฐานการทำงานจึงเป็นประเด็นที่หน่วยงานภายนอกต่างๆ ควรพิจารณา เพื่อให้การดำเนินงานลุล่วงและเกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่น

6.3 การขยายเครือข่ายการใช้หลักสูตรให้ครอบคลุมพื้นที่ที่เป็นกลุ่มเสี่ยงทั่วประเทศ การขยายเครือข่ายการใช้หลักสูตรฯ จะเป็นประโยชน์ในพื้นที่อื่น ๆ ที่เป็นกลุ่มเสี่ยงของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี การนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับโรคภัย แล้วส่งต่อองค์ความรู้ไปยังผู้ปกครองและชุมชน และควรมีความร่วมมือในการขยายเครือข่ายผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันแก้ปัญหาและป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิตารัตน์ เลิศวิทยากุล และคณะ (2563) เครือข่ายทางการศึกษาจะมีบทบาทในการส่งเสริมให้เกิดหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพตนเองครอบครัวและชุมชน โดยผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนช่วยนำความรู้ ทักษะ เจตคติและสุนิษย์ไปบอกกล่าวครอบครัวและชุมชน ด้วยความรัก และสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยพฤติกรรมมารบริโภคอาหารปลอดภัยไร้โรค (safe food & good health) ลบเจตคติด้วยต่อต้านการกินดิบ (raw attitude)

7. ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

การศึกษาเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมแนวทางการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีครั้งนี้ เป็นการขยายภาพบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายการศึกษาต่อการขยายผลการนำหลักสูตรฯไปปฏิบัติในสถานศึกษา ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มภายในเครือข่ายทางการศึกษาได้เพียงผิวเผิน ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปควรมุ่งประเด็นไปที่การศึกษาระดับความเข้มข้นของปฏิสัมพันธ์ภายในเครือข่าย รวมถึงการวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยภายในเครือข่ายทางสังคมจะช่วยให้เห็นความเข้มแข็ง

ของเครือข่ายทางการศึกษาในการป้องกันและกำจัดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้หมดไปจากสังคมไทย

8. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การศึกษากระบวนการนำหลักสูตรพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปสู่การปฏิบัติใสถานศึกษาในเขตภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยกระบวนการฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและเครือข่ายทางการศึกษา (บ้านเฮด-บ้านไผ่)” ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ผ่านโครงการแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาวิจัยแห่งชาติ ผ่านโครงการวิจัยท้าทายไทย: ประเทศไทยไร้พยาธิใบไม้ตับ สถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี และมูลนิธิมะเร็งท่อน้ำดี ขอขอบคุณสถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำหรับการสนับสนุนงบประมาณและข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านทั้งครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา รวมถึงสมาชิกของชุมชนรอบแก่งละว้า ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลที่มีความเพื่ोजัดทำงานวิจัยนี้

9. เอกสารอ้างอิง

- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข. (2562). สถิติสาธารณสุข 2563. นนทบุรี: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข.
- กิตติชัย สุธาสีโนบล. (2559). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมเครือข่ายการวิจัยทางการศึกษาในการขับเคลื่อนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาเขตพื้นที่ดำเนินการที่ 3 ภาคกลางตอนล่างกลุ่มที่3. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 16(2), 98-115.
- เกษร แถวโนนจิ้ว, ศศิธร ตั้งสวัสดิ์ และพงษ์ศักดิ์ ภูากบขาว. (2560). การประเมินผลหลักสูตรโรคพยาธิใบไม้ในตับและมะเร็งท่อน้ำดีสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 35(1), 158-167.

- ชนิกา วรสิขฐ. (2558). การวัดแอนติเจนของพยาธิใบไม้ตับ *Opisthorchis viverrini* ในตัวอย่างปัสสาวะและการประยุกต์ใช้เพื่อวินิจฉัยโรค *Opisthorchiasis* และความสัมพันธ์กับโรคในระบบทางเดินน้ำดี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรสิตวิทยา คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2550). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ณรงค์ ชันติแก้ว. (2559). ข้อเสนอกิจกรรมบริหารจัดการโครงการวิจัย ประกอบการเสนอขอแบบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2559. กลุ่มเรื่อง โครงการวิจัยท้าทายไทย: Fluke Free Thailand. ขอนแก่น: ภาควิชาคัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เทอดศักดิ์ จันทิมา, ไพโรภ รัตนชูวงศ์ และประเวศ เวชชะ. (2560). แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยการใช้เครือข่ายของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. พิษณุเวชสาร, 13(1), 117-131.
- ธนพลักษ์ ชามะรัตน์. (2560). เครือข่ายเด็กไกลบ้าน เครือข่ายทางสังคมของแรงงานนักเรียนไทยในออสเตรเลีย. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิตารัตน์ เลิศวิทยากุล, อีรัชย์ เนตรถนอมศักดิ์ และวัชรินทร์ ลอยลม. (2561). การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาหลักสูตรสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันการเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในพื้นที่ 3 จังหวัด ไกลลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารควบคุมโรค, 44(4), 349-362.
- จิตารัตน์ เลิศวิทยากุล, อีรัชย์ เนตรถนอมศักดิ์ และวัชรินทร์ ลอยลม. (2563). ประสิทธิภาพการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย. วารสารควบคุมโรค, 46(3), 381-392.
- อีรัชย์ เนตรถนอมศักดิ์ อังคณา ตุงคะสมิต ปิยวรรณ ศรีสุรักษ์. (2561). รายงานการวิจัยหลักสูตรเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในโรงเรียน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- น้ำทิพย์ ภิภาวิน. (2558). เครือข่ายสังคมในสังคมเครือข่าย. วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 8(2), 119-127.
- บรรจบ ศรีภา. (2559). โครงการควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับแบบบูรณาการวิถีนิเวศน์สุขภาพ “ละว้าโมเดล”. จุลสารศูนย์ประสานงาน โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 1, 9-11.
- ไพศาล สุวรรณน้อย และธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์. (2552). รายงานการวิจัยโครงการกลยุทธ์การพัฒนาและการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายวิจัยการศึกษา. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัตน์ บัวสนธิ์. (2556). วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา=Qualitive research in education. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลิศวัลลภ ศรีชะพลภูสิทธิ และธมนพัชร ศรีชะพลภูสิทธิ. (2561). การปรับตัวเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 20(1), 253-265.
- สถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2559). โครงการแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันมะเร็งแห่งชาติ. (2563). ทะเบียนมะเร็งระดับโรงพยาบาล พ.ศ. 2563. นนทบุรี: สถาบันวิจัยมะเร็งแห่งชาติ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2555). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ: บริษัทด้านสุขภาพการพิมพ์.
- Emerson, R. (1976). Social Exchange Theory, Annual Review of Sociology, 2, 335-362.
- Hindin, M. J. (2007). Role Theory. The Blackwell Encyclopedia of Sociology. edited by George Ritzer. London: Blackwell Publishing, 3959-3962.
- Putnam, R. (1994). Social Capital and Public Affairs. Bulletin of the American Academy of Arts and Sciences, 47(8), 5-19.
- Putnam, R. (2000). Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York: Simon and Schuster.

- Starkey, P. (1997). Networking for Development. IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development). USA: Cornell University.
- Chamaratana, T., Ayuwat, D., and Chinsri, O. (2013). Plural Characteristics of Social Network of. ISAN Labor Brokers, Kasetsart Journal (Social Sciences) 34, 1–16.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์พุทธิรักษ์ ปราบนอก
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นรชิต จิรสิทธิ์ธรรม
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อังคณา ทองพูน พัฒนสร
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรวิภา พูนผล
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรศักดิ์ คำคง
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์รักชนก ชำนาญมาก
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภรณ์ ติราชภูริสิทธิ์
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรกฤษ เจียวิริยบุญญา
11. อาจารย์ ดร.วัชรพล ศิริสุวิไล
12. อาจารย์ ดร.นพรัตน์ รัตน์ประทุม
13. อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว
14. อาจารย์ ดร.พนารัตน์ ศาสนะสุพินทร

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. การเตรียมต้นฉบับ

วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับบทความทั้งภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ บทความต้องเป็นบทความต้นฉบับ ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน โดยรับบทความในรูปแบบบทความวิจัย บทความทั่วไปและบทวิจารณ์หนังสือในด้ามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ แบ่งออกเป็นด้าน **กฎหมาย ปรัชญาและศาสนา การเมืองการปกครอง การศึกษา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภาษา วรรณกรรม และสังคมศาสตร์** พิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word ความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ ขนาด A4 ไม่รวมเอกสารอ้างอิง พิมพ์หน้าเดียว 1 คอลัมน์ รูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดตัวอักษร 14 เว้นระยะขอบบน 2.6 cm ขอบล่าง 2.4 cm ขอบซ้าย 2.8 cm และขอบขวา 2.6 cm

รายละเอียดตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	หนา	กลางหน้ากระดาษ	16
ชื่อผู้แต่ง	หนาและเอียง	ชิดขวา	12
ข้อความเชิงอรรถ	ปกติ	ชิดซ้าย	12
หัวข้อใหญ่	หนา	ชิดซ้ายและใส่หมายเลขกำกับ	16
หัวข้อย่อย	หนา	ใส่หมายเลขกำกับ	14
เนื้อหาบทความ	ปกติ	-	14
การเน้นข้อความในบทความ	หนา	-	14
ข้อความในตาราง	ปกติ	-	12
ข้อความอ้างอิงในเนื้อหา	เอียง	-	14

2. วิธีการส่ง

ส่งต้นฉบับเป็นไฟล์ข้อมูล *.doc ไปยัง <https://www.tci-thaijo.org/index.php/KKUJ/index> หรือติดต่อวารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40002 เบอร์โทรศัพท์: 043-203177

3. การเรียงลำดับเนื้อหา

- **ชื่อเรื่อง** ควรกระชับและตรงกับเนื้อเรื่อง ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

- ชื่อผู้เขียน

1. ระบุชื่อ – นามสกุลจริง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ระบุเชิงอรรถของผู้เขียน ซึ่งประกอบด้วย ตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชา ภาควิชา คณะ สถาบัน ตามลำดับ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- บทคัดย่อ

1. บทความภาษาไทยต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้บทคัดย่อภาษาไทยก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ และจำนวนคำไม่เกิน 350 คำ
2. บทความภาษาอังกฤษต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้บทคัดย่อภาษาอังกฤษก่อนบทคัดย่อภาษาไทย และจำนวนคำไม่เกิน 350 คำ
3. ท้ายบทคัดย่อให้ผู้เขียนกำหนดคำสำคัญ (Keywords) ไม่เกิน 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- เนื้อเรื่อง

1. เนื้อเรื่องบทความวิจัยประกอบด้วยหัวข้อตามลำดับคือ: บทนำ วิธีการวิจัย ผลการวิจัยและอภิปราย สรุป กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) เอกสารอ้างอิง
2. เนื้อเรื่องบทความทั่วไปประกอบด้วยหัวข้อตามลำดับคือ: บทนำ เนื้อหา สรุป เอกสารอ้างอิง
3. เนื้อเรื่องบทวิจารณ์หนังสือประกอบด้วย: ข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์

- **เอกสารอ้างอิง** การอ้างอิงในบทความในการอ้างอิงแบบนาม-ปี และการเขียนบรรณานุกรมตามแบบ APA Style ในตัวอย่างที่ระบุใน Website ของวารสารอย่างเคร่งครัด จัดเรียงตามลำดับตัวอักษรโดยเริ่มจากเอกสารภาษาไทย เอกสารภาษาอังกฤษ เอกสารอื่น ๆ และเอกสารที่ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

Instruction to Authors

Authors are advised to follow the following guidance:

1. Manuscripts Preparation

Manuscripts must be typewritten in Thai or English on MS Word format. Manuscripts should not exceed 15 single-space A4 pages (TH SarabunPSK, size 14, with 2.6 cm top margins, 2.4 cm bottom margins, 2.8 cm left margins, and 2.6 cm right margins). Manuscripts should be submitted in the form of research articles, review articles, or book reviews covering the following areas: *Law, Religions and Philosophy, Political Sciences, Public Administration, Education, Geography, History, Language and Literature, and Sociology.*

Table Shown Font Style, Font Structure and Font Size

Items	Font Style	Font Structure	Font Size
Title	Bold	Center	16
Author(s)'s name	Bold, Italic	Right	12
Footnote	Regular	Left	12
Heading	Bold	Left w/numeric order	16
Sub-heading	Bold	Numeric order	14
Body of paper	Regular	-	14
In-text word highlight	Bold	-	14
Word in table, figure	Regular	-	12
In-text word citation	Bold	-	14

2. Manuscripts Submission

Please submit your manuscript at <https://www.tci-thaijo.org/index.php/KKUJ/index>

For more inquiries, contact:

KKU International Journal of Humanities and Social Sciences
Research Administration Division, Khon Kaen University
Office of the President Building 2, 2nd Floor
Muang, Khon Kaen, 40002
Tel. +66 43 203 177

3. Manuscripts Format

Manuscripts must be organized as follows:

- **Title** should be concise and informative with all capital letters.
- **Author (s)** should be given the full name. Academic rank and complete postal address (es) of affiliation should be listed at the footnote.
- **Abstract and Keywords** should not exceed 350 words containing hard facts such as objectives, methods, and major results. Maximum 5 keywords for indexing should be listed at the end of the abstract.

- **Content Structures**

1. **Research articles** should be structured as follows: *Introduction, Materials and methods, Results and discussion, Conclusion, Acknowledgement (Optional), and References.*

2. **Review articles or articles** should be structured as follows: *Introduction, Body of the paper broken into points as appropriate to the paper, and Conclusion.*

3. **Book reviews** should be structured as follows: *Cataloging of Publication, Author(s)'s name and title*

- **References Citation** In-text citations should follow the name-year system, and references should follow the guidelines of the Publication Manual of the American Psychological Association (APA). Citations and References should be listed by alphabetical order.